

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Subjektivní prožívání pobytu dětmi v Azylovém domě Strakonice

Bakalářská práce

2011

Jana Ondrášková
Mgr. Alena Kajanová, Ph.D.

Abstract

Title of the work: **Children's experience of living in the Reception Centre Strakonice**

My thesis is focussed on the influence of the environment on an individual; it concentrates on the influence of the environment on children living in the Reception Centre in Strakonice in particular. Key concepts and problems relating to the theme of the thesis are defined and described in the theoretical part of the thesis. At first, the service of reception centres is characterised, then the Reception Centre in Strakonice is described. The other themes deal with obstacles and needs of single development periods during the childhood and with the influence of the environment on the development of an individual above all.

At the beginning of the practical part of the thesis, the chosen goal of the thesis and research questions are described. The goal of the thesis is to find out how the stay in the Reception Centre in Strakonice is viewed by the children living in this facility. The asked research questions base on this goal. It was analysed whether the children feel stigmatised, whether they can view this facility as their home, how they view their living in the reception centre generally. To find answers to the asked questions and to achieve the goal of the thesis, the qualitative strategy of the research, the technique of half-structured dialogues combined with observing was chosen. The basic goal group was represented by the children living in the Reception Centre in Strakonice. It was a group of seven children specifically. The goal group included children of the age from four to fifteen years. The supplementary group was represented by their parents.

The results of the research can show that the living in the reception centre is viewed as stigmatising by child clients subjectively. If they view the reception centre as their home, it is given with the long-term nature of their living here, with getting used to it, and with enough friends in the reception centre or its near surrounding. The children dislike the environment of the not- renovated old building and broken things in it. They like the society of other children.

The given goal of the thesis was fulfilled successfully.

Abstrakt

Název práce: **Subjektivní prožívání pobytu dětmi v Azylovém domě Strakonice.**

V bakalářské práci se zabývám otázkou vlivu prostředí na jedince. Konkrétně je pak bakalářská práce zaměřena na vliv prostředí na děti pobývající v azylovém domě ve Strakonici. V teoretické části práce se věnuji definování a popisu základních pojmů a problematiky, vztahující se k tématu mé bakalářské práce. Nejprve charakterizují službu azylových domů a blíže popisují azylový dům ve Strakonici. Další témata pojednávají především o úskalích a potřebách jednotlivých vývojových etap dětství a vlivu prostředí na vývoj jedince.

Na začátku praktické části práce je popsán stanovený cíl práce a výzkumné otázky. Cílem práce je zjistit, jak děti žijící v azylovém domě ve Strakonici vnímají svůj pobyt v tomto zařízení. Z tohoto cíle vychází i stanovené výzkumné otázky. Zkoumala jsem, zda se děti cítí pobytem v azylovém domě stigmatizovány, zda vnímají toto zařízení jako svůj domov a jak vnímají svůj pobyt v azylovém domě obecně. Pro zjištění odpovědí na stanovené výzkumné otázky a dosažení cíle práce jsem zvolila kvalitativní strategii výzkumu, techniku polostrukturovaných rozhovorů doplněných o pozorování. Základní cílový soubor představovaly děti žijící v azylovém domě ve Strakonici. Konkrétně se jednalo o sedm dětí. Věkové rozpětí pro základní soubor bylo stanoveno od čtyř do patnácti let. Doplnkový soubor pak tvořili jejich rodiče.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že pobyt v azylovém domě dětští klienti subjektivně vnímají jako stigmatizující. Pokud vnímají azylový dům jako domov, je to dáno jednak dlouhodobostí pobytu a zvyknutím si na azylový dům a také dostatkem kamarádů v azylovém domě či jeho blízkém sousedství. V azylovém domě se dětem nelíbí prostředí starého neopraveného domu a poničených věcí. Naopak se jim líbí společnost dalších dětí.

Stanovený cíl bakalářské práce se podařilo splnit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Subjektivní prožívání pobytu dětmi v Azylovém domě Strakonice vypracovala samostatně a použila jen pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. května 2011

Jana Ondrášková

Poděkování

Děkuji Mgr. Aleně Kajanové, Ph.D. za poskytnutí podkladů a cenných rad při vypracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za pomoc a podporu při psaní mé bakalářské práce a během celého studia.

Obsah

Úvod.....	8
1. Současný stav	10
1.1. Azylový dům	10
1.1.1 Azylový dům ve Strakonících	12
1.1.1.1. Založení, poloha ve městě.....	12
1.1.1.2. Cílová skupina a kapacita azylového domu	13
1.1.1.3. Důvody pro odmítnutí žadatele o ubytování či vypovězení smlouvy ze strany poskytovatele	13
1.1.1.4. Pracovníci.....	15
1.2. Dětství	15
1.2.1. Předškolní věk	17
1.2.2. Školní věk	18
1.2.3. Dospívání.....	21
1.2.4. Potřeby dětí.....	24
1.3. Vliv prostředí na jedince	24
1.3.1. Výchova a socializace.....	25
1.3.1.1. Činitelé socializace	27
1.3.2. Pojetí domova	28
2. Cíl práce a výzkumné otázky	30
2.1. Cíl práce	30
2.2. Výzkumné otázky.....	30
3. Metodika	31
3.1. Použitá metodika výzkumu	31

3.2.	Charakteristika cílového souboru	33
3.3.	Vlastní realizace výzkumu	33
4.	Výsledky a jejich interpretace	34
4.1.	Identifikační údaje výzkumného souboru	34
4.2.	Jak děti vnímají svůj pobyt v Azylovém domě Strakonice	35
4.3.	Cítí se děti pobytem v azylovém domě stigmatizováni?	38
4.4.	Co děti vnímají jako domov	39
4.5.	Shrnutí výsledků	41
5.	Diskuse	43
6.	Závěr	49
7.	Seznam použité literatury a zdrojů informací	52
8.	Klíčová slova	56
9.	Přílohy	57

Úvod

V azylovém domě ve Strakonících jsem začala pracovat přibližně před rokem a půl. Krátce po svém nástupu jsem si začala všimnout situace dětí, které v azylovém domě žijí s jedním ze svých rodičů. Zaujaly mne okolnosti, za jakých do azylového domu děti přicházely a konfrontace prostředí, ze kterého původně pocházely, s prostředím azylového domu a jeho okolí.

Prostředí azylového domu ve Strakonících je určitým způsobem zvláštní v tom, že má velmi širokou cílovou skupinu uživatelů. Kromě osamělých rodičů s dětmi ubytovává i osamělé muže a osamělé ženy. Tak široká cílová skupina není u azylových domů častá. Spíše se zaměřují buď jen na osamělé muže nebo jen osamělé ženy, případně na matky s dětmi. V azylovém domě ve Strakonících může být osamělým rodičem jak matka, tak ale i otec.

Otázka vlivu prostředí na jedince mě zaujala natolik, že jsem se rozhodla pro její bližší poznání a zpracování v rámci své bakalářské práce. Mé zaměstnání mi umožnilo děti opakovaně potkávat a navazovat s nimi bližší vztah.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V první, teoretické, nejprve charakterizují službu azylových domů a blíže popisují azylový dům ve Strakonících. Další témata této části pojednávají především o úskalích a potřebách jednotlivých vývojových etap dětství a vlivu prostředí na vývoj jedince. V praktické části práce je stanoven cíl práce a výzkumné otázky, metodika výzkumu a charakteristika výzkumného souboru. Následuje identifikace vlastního výzkumného souboru a zpracování jednotlivých výzkumných otázek, dokumentované konkrétními citacemi. V této části práce vyhodnocuji pocity dětí ohledně pobytu v azylovém domě ve Strakonících. Zda se cítí být pobytem v něm stigmatizovány, jak ho celkově vnímají a zda ho považují za domov.

Účelem práce bylo zjistit, jak děti vnímají a prožívají svůj pobyt v azylovém domě ve Strakonících.

Zpracovaná tematika může přispět k zasvěcenějšímu přístupu a zlepšení kvality práce nejen mé, ale i ostatních sociálních pracovníků azylového domu ve Strakoniciích.

1. Současný stav

1.1. Azylový dům

Azylové domy jsou zařízení sociální prevence, která se řídí zákonem 108/2006 Sb. Mají poskytovat pobytovou službu na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci, která je spojená se ztrátou bydlení.¹

Nepříznivá sociální situace je chápána jako oslabení či ztráta dovedností řešit svou situaci tak, aby nedošlo k sociálnímu vyloučení a zároveň bylo podporováno sociální začlenění postižené osoby. Tato situace může vzniknout z mnoha různých důvodů, k nimž patří: nepříznivý zdravotní stav, věku, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo další závažné důvody. Stejně tak, jako je mnoho důvodů, na jejichž základě může dojít ke vzniku nepříznivé sociální situace, stejně tak existuje pestrá škála druhů sociálních služeb. Jedná se o specializované služby, které mají pomoci člověku vzniklou situaci řešit.²

Je však nutné si uvědomit, že poskytnutí této služby nedokáže samo o sobě v plné míře odstranit příčiny, které ke vzniku situace vedly. V mnoha případech to ani není objektivně možné. Poskytnutí služby má člověku pomoci především v tom smyslu, že mu poskytne možnost si chvíli odpočinout, nadechnout se a nezájatě zhodnotit svou situaci. Mělo by podporovat jeho vlastní aktivitu vedoucí k řešení nežádoucí situace. Nikdo nemůže převzít odpovědnost člověka za jeho vlastní osud či životní perspektivu.

Azylové domy mají ze zákona dáno, které základní činnosti poskytují:

- stravu nebo pomoc při zajištění stravy
- ubytování

¹ Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění.

² *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. dne 12. 10. 2010]. Otázky a odpovědi k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a k zákonu č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách.

- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Pobytová služba je v azylových domech poskytována za úplatu v rozsahu, který určí zákon.³ Poskytování této služby je většinou omezeno délkou jednoho roku.

Rozlišuje se několik základních typů azylových domů, které se liší především cílovou skupinou klientů:

- azylové domy pro bezdomovce – jsou určeny pro muže i ženy bez domova a pro ty, kteří se vracejí po výkonu trestu, poskytují přenocování nebo ubytování na několik dnů, stravu, umožní hygienu, dále poskytují základní poradenství, pomoc v prosazování práv a zájmů,
- azylové domy na půl cesty – jedná se o časově omezenou službu, jejím cílem je zapojit klienty do samostatného běžného života, poskytují ubytování, sociální trénink, zaměřují se především na prohloubení psychosociálních dovedností. Často se jedná o klienty, kteří mají za sebou delší pobyt v azylovém domě a prokázali schopnost k samostatnějšímu, ale ještě nikoliv zcela samostatnému životu. Mají tedy možnost kdykoliv se obrátit na sociálního pracovníka, který se jim snaží vstup do nového života usnadnit,
- azylové domy pro matky s dětmi – zde je poskytnuto ubytování ženám s dětmi v obtížných životních situacích, těhotným ženám a dívkám. Umožňují přípravu stravy, celkovou hygienu, jejich součástí je také poradenství a pomoc při prosazování oprávněných práv a zájmů,
- azylové domy s utajenou adresou – toto ubytování a služby jsou určeny především ženám s dětmi, které se staly obětí domácího násilí.⁴

Z jiného pohledu lze jednotlivé azylové domy rozdělit například na domy pro osamělé ženy, matky s dětmi či osamělé muže. Každý azylový dům může poskytovat služby jedné cílové skupině, kombinaci jednotlivých cílových skupin,

³ Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění.

⁴ KNECHTLOVÁ, Eva. *Úroveň sebepojetí a sebehodnocení dětí umístěných v azylových domech pro matky s dětmi*. Brno, 2010. Diplomová práce. [cit. 25. 10. 2010]

nebo všem, kteří se ocitli v krizové sociální situaci a přišli o ubytování. Cílová skupina či skupiny azylového domu se stanovují po dohodě se zřizovatelem.

1.1.1 Azylový dům ve Strakonících

Služba azylového domu řeší často problém rychlého a nuceného opuštění bytu na základě neshod mezi partnery i mezi generacemi, ale také na základě ukončení nájemní smlouvy nebo nuceného vystěhování z podnájmu ať už z důvodu rekonstrukce bytu nebo neplnění základních povinností nájemníků.⁵

1.1.1.1. Založení, poloha ve městě

Azylový dům byl ve Strakonících založen 1. 12. 1999. Z původních prostor se v roce 2004 přestěhoval do svého nynějšího působiště. Zřizovatelem strakonického azylového domu je město Strakonice. Azylový dům spadá pod Městský ústav sociálních služeb ve Strakonících, který v sobě zahrnuje ještě Denní stacionář, Domov pro seniory Lidická, Domov pro seniory Rybniční a Pečovatelskou službu.⁶

Azylový dům zaujímá první a druhé patro v bytovém domě, který vlastní město Strakonice. To také pronajímá byty v přízemí. V sousedství stojí dispozičně stejně veliký dům, který je také majetkem města. Město pronajímá byty v těchto domech především občanům, u kterých se v minulosti již třeba objevil problém s úhradou nájemného či jiných povinných poplatků městu. Výrazná část lidí v těchto bytech jsou lidé, kteří se sebeidentifikují jako Romové. Z druhé strany slepé ulice, kde tyto dva městské domy stojí, je prozatím nevyužívaný pozemek města, kde je do budoucnosti plánována stavba obchvatu města. K zahradám azylového domu a sousedního domu přiléhají pozemky Technických služeb. Tyto

⁵ CHATRŇÁ, Dagmar. *Cesty Romů do azylového domu FILIA v Českých Budějovicích*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. [cit. 25. 10. 2010]

⁶ *Městský ústav sociálních služeb Strakonice*. [online]. [cit. 28. 10. 2010]

dva domy jsou svým umístěním částečně odděleny od zástavby rodinných domků v okolí.⁷(v příloze – obrázek č. 1 až č. 4)

1.1.1.2. Cílová skupina a kapacita azylového domu

Azylový dům ve Strakonicih poskytuje ubytování osamělým mužům či ženám a osamělým otcům či matkám s jedním a více dětmi. K dispozici je zde dvanáct ubytovacích jednotek, přičemž v jedné je kancelář sociálních pracovníků a jedna je užívána jako sklad. Jedná se vždy o jeden pokoj s vlastní koupelnou, záchodem a kuchyňskou linkou. Na každém pokoji mohou být ubytováni až čtyři uživatelé. Celkem je tedy kapacita azylového domu čtyřicet lidí. Tento počet je však spíše teoretický, protože rodič s dětmi je vždy na ubytovací jednotce sám, bez ohledu na počet dětí. Toto může být změněno pouze na vlastní přání uživatele a po schválení vedoucí pracovnící azylového domu, například v případě dalšího rodiče s dětmi, se kterým se uživatel přátelí.⁸

1.1.1.3. Důvody pro odmítnutí žadatele o ubytování či vypovězení smlouvy ze strany poskytovatele

V některých případech azylový dům žadatele o ubytování nemůže přijmout. Jedná se případy, které jsou přesně definované několika bodech. Informaci o zamítnutí sděluje sociální pracovnice pověřená vedením a jí pověřená osoba. Zamítnut může být žadatel z následujících důvodů:

- z důvodu nedostatečné kapacity
- nesplnění rozhodujících kritérií pro cílovou skupinu uživatelů
- azylový dům neposkytuje sociální službu, o kterou zájemce žádá
- zdravotní stav zájemce vylučuje poskytnutí dané sociální služby

⁷ vlastní pozorování

⁸ interní dokumentace azylového domu

- zájemci byla poskytovatelem vypovězena smlouva ohledně stejné sociální služby, o kterou žádá, v době kratší než 6 měsíců
- zájemce nemá peníze na uhrazení pobytu (neplatí, pokud má potvrzení ze svého MěÚ, že tuto částku uhradí MěÚ)⁹

U odmítnutých zájemců o ubytování se často jedná o lidi, kteří přišli do azylového domu bez předchozích informací a rovnou se chtějí ubytovat. Proto se stává, že nemají veškeré náležitosti potřebné pro ubytování v azylovém domě a musí být v danou chvíli jakožto zájemci odmítnuti. Sociální pracovník se s ohledem na konkrétní problém snaží zájemci poradit co udělat, kam zajít, kde co zařídit, aby došlo k odstranění dané překážky v ubytování.¹⁰

V případě, že odmítnutý zájemce o ubytování doplní a předloží požadované skutečnosti a náležitosti, může být přijat k ubytování v azylovém domě kdykoliv v následujících dnech (pokud se nejedná o závažné otázky - především zdravotní stav).¹¹

U již ubytovaných uživatel je poskytovatel oprávněn vypovědět smlouvu o ubytování na základě vzniku skutečností uvedených ve smlouvě. Zejména se jedná o následující případy:

- uživatel získal jinou možnost ubytování nebo bydlení (nájem, podnájem, vlastní nemovitost, jinak odvozené právo na bydlení),
- vlastním zaviněním nevyužíval ubytovací buňku déle než 7 dní v měsíci
- nezaplatil úhradu za ubytování nebo platby s ní spojené,
- ve stanoveném termínu nezaplatil sjednanou úhradu za výpůjčku vybavení poskytnutého azylovým domem,
- svým chováním omezuje nebo ohrožuje ostatní uživatele poskytovaných služeb,
- i přes výstrahu porušuje dobré mravy v ubytovacím zařízení,
- hrubě nebo opakovaně porušil ustanovení smlouvy o ubytování nebo platného Provozního a domáciho řádu.

⁹ interní dokumentace azylového domu

¹⁰ interní dokumentace azylového domu

¹¹ interní dokumentace azylového domu

Návrh na okamžité ukončení pobytu uživatele může podat i sociální pracovnice pověřená vedením azylového domu. Tento návrh podává při vzniku skutečností uvedených v platném Provozním a domácím řádu azylového domu (v příloze).¹²

1.1.1.4. Pracovníci

V azylovém domě je zajištěn nepřetržitý provoz. Je zde zaměstnána vedoucí azylového domu a čtyři sociální pracovnice. Tři z nich a vedoucí azylového domu slouží dvanáctihodinové služby. Dále je zde jedna pracovnice přítomna každý všední den od 7:00 hod do 15:30 hod. V loňském roce (2010) zde na poloviční úvazek pracovala ještě bývalá sociální pracovnice, která je již v důchodu a zastupovala v případě nemoci či dovolené. To již v tomto roce (2011) neplatí.¹³

1.2. Dětství

Život člověka se člení do etap (fází) a každá z nich má svou vlastní specifickou významnost. Tyto etapy se mohou odlišovat na základě různých hledisek autorů jednotlivých teorií psychického vývoje.

V práci popisuji pouze ta období vývoje, která se vztahují k mnou zvolené cílové skupině dětí. Ta je blíže specifikována v kapitole Metodika. V rámci jednotlivých období se blíže zabývám tématy, která souvisí s prováděným výzkumem. Jedná se o oblast identity dětí, konfliktů, socializačních činitelů atd.

Problematikou konfliktů jednotlivých vývojových období se zabýval americký psycholog dánského původu E. H. Erikson. Rozdělil vývoj osobnosti v rámci celého života na osm etap a každé z nich přisoudil vlastní ústřední téma, dané prioritní hodnotou, ale také hlavním úskalím. Jedná se vždy o určitý konflikt,

¹²interní dokumentace azylového domu

¹³ vlastní pozorování

který je třeba zvládnout. To, jak tyto konflikty člověk zvládne, značně ovlivňuje jednak průběh etapy následující, ale i související aspekty v rámci celého života.¹⁴

Vývojová psychologie se zabývá psychickým vývojem jedince, proměnou způsobu prožívání, uvažování i chování typického pro jednotlivé fáze vývoje. Psychický vývoj jedince je chápán jako výsledek interakce biologických, tj. genetických a psychosociálních vlivů, které se uplatňují v různé míře, v závislosti na sledované funkci i vývojovém období.¹⁵

Psychický vývoj zahrnuje tři samostatné oblasti, které se však vzájemně ovlivňují:

- 1) Biosociální vývoj – zahrnuje tělesný vývoj a všechny proměny s ním spojené, jakožto i faktory, které ho ovlivňují (např. sociokulturně podmíněné postoje k lidskému tělu a jeho vývojovým proměnám)
- 2) Kognitivní vývoj – obsahuje veškeré psychické procesy, které se nějakým způsobem spolupodílejí na lidském poznávání; jedná se především o ty procesy, které člověk využívá při myšlení, rozhodování a učení; vývojová psychologie se zajímá především o proměnu způsobu uvažování v průběhu života; i tato složka lidské psychiky je ovlivňována nejrůznějšími faktory (např. způsob výchovy a vzdělání, mediální vlivy)
- 3) Psychosociální vývoj – sem se řadí proměny způsobu prožívání, osobnostních a sociálních charakteristik, mezilidských vztahů, rolí či sociální pozice; tento proces bývá také označován jako proces socializace a je ve výrazné míře ovlivněn vnějšími faktory, především sociokulturními; významné je působení primární sociální skupiny (rodiny), ale i dalších sociálních skupin (vrstevníci) či institucí (škola)¹⁶

¹⁴ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. (Dále citováno jako KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.).

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětsví a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2005. (Dále citováno jako VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005).

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

1.2.1. Předškolní věk

Předškolní věk je období přibližně mezi třetím a šestým rokem, kdy je hlavní potřebou dítěte aktivita a sebeprosazení. V tomto období se mluví o tzv. premorální úrovni. Dítě považuje za dobré to, co ocení rodiče či jiná autorita a co přinese odměnu. Teprve zažívaný pocit viny při porušení pravidel signalizuje přijetí a zvnitřnění norem. Předmětem hodnocení je však výsledek, nikoliv pohnutka. Dětská identita se vytváří především na základě hodnocení a postojů rodičů. Předškolní dítě přijímá názor dospělých nekriticky.¹⁷

Erikson toto období nazývá lokomotorická fáze. Dítě snaží více se prosazovat a přebírat iniciativu. Základním konfliktem je iniciativa versus pocit viny. Dítě plánuje, experimentuje a pouští se do nových aktivit. Nadměrná snaha o úspěch v rámci těchto nových záměrů však může u dítěte vyvolat pocit viny. Obzvláště pokud jsou při tom přehlíženy potřeby ostatních. Pocity viny mohou být i následkem fantazií dítěte, z nichž některé jsou sexuální povahy. Důležitou událostí je v jeho životě nezávislost a ctností účelnost. Prostřednictvím hry může dítě ukázat náznaky svých budoucích aspirací.¹⁸

Rozdílnost obsahu mužské a ženské role je nejen biologický, ale i sociální. Sexuální stereotypy ve společnosti fungují jako sociální očekávání. Rozvoj pohlavní role je v tomto věku výsledkem učení. Ve věku čtyř let již děti vědí, že jejich pohlavní identita je trvalým znakem a že se nikdy nezmění.¹⁹

Dojde-li k rozchodu rodičů, je to pro dítě vždy spojeno se strádáním. Období tří až šesti let je specifické v tom, že dítě ještě zcela nerozlišuje mezi realitou a fikcí. Často může mít pocit, že důvodem rozchodu je ono samo. Je to dáno zaměřeností dítěte na sebe a vírou v bezchybnost rodičů. Pokud se jeden z rodičů vytratí z života dítěte, může to mít vážné následky pro budoucí citový a sexuální vývoj.²⁰ „Chlapec se potřebuje bez ostychu nebo nenávisti identifikovat

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

¹⁸ DRAPELA, Victor. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997.

¹⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

²⁰ BACUS, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2004.

s mužským vzorem, aby se sám mohl stát mužem. Dívka potřebuje zase mužský vzor proto, aby se naučila komunikovat s muži, poznala, jak reagují na její ženskost, a vybudovala si sebedůvěru. Matka má pro děti obdobnou funkci.²¹

Dítě se v tomto věku učí tzv. prosociálnímu chování. Toto chování je spojeno s kontrolou a ovládním agresivních tendencí.²²

V návaznosti na minulé období pokračuje vývojová emancipace z vazby na rodinu. Projevuje se to ve schopnosti navazovat vztahy s vrstevníky. Potřebou sociálního kontaktu s dětmi podobného věku se mimo jiné ukazuje zralost dítěte. Výběr kamaráda je ovlivněn především zjevnými znaky, situačními faktory a též egocentristem dítěte, což se projeví v tendenci k „volbě dvojníka“. Ve vrstevnické skupině se postupně diferencují a specifikují sociální role. Zde se dítě potřebuje prosadit a získat pocit úspěšnosti, soupeřivost se zde projevuje jako sociálně únosná transformace agresivity.²³

V případě, že se rodina nachází v nějaké krizové situaci (např. rozvod, úmrtí), je pro odpočinutí a ozdravení dítěte velmi důležitý čas strávený ve školce, kde je citově příznivé ovzduší.²⁴

1.2.2. Školní věk

Období školního věku lze rozčlenit na raný školní věk, střední školní věk a starší školní věk. Raný školní věk trvá od šesti či sedmi let, tj. od nástupu do školy, přibližně dva roky. Někteří autoři posouvají horní hranici až do jedenácti či dvanácti let. Období středního školního věku nastupuje v osmi až devíti letech a trvá přibližně tři roky. V tomto věku přechází děti na druhý stupeň základní školy a období staršího školního věku bývá již označována jako puberta.^{25 26}

²¹ BACUS, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2004. s. 91.

²² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 1997.

²⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996.

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

²⁶ KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

Erikson do tohoto období řadí latentní fázi vývoje, kterým podle něj dítě prochází ve věku šest až dvanáct let. Základním konfliktem je snaživost versus méněcennost, což souvisí s nástupem do školy. Zde se musí dítě vyrovnat s přechodem od hry k produktivnějším činnostem, které vyžadují dovednosti a správné užívání nástrojů. Úspěch vyvolá radost, naopak neúspěch pocit méněcennosti. A to i v tom případě, že daný úkol byl pro věkovou úroveň dítěte příliš obtížný.²⁷ „Ctností tohoto stadia je kompetence – krok ve směru zralého úkolového zaměření.“²⁸

Raný školní věk

Nástup do školy znamená v životě dítěte důležitý sociální mezník. Je limitován dosažením věku a jemu odpovídající vývojové úrovni a v tomto smyslu funguje i jako potvrzení normality dítěte. Dítě vnímá roli školáka podle toho, jaký význam mu přičítá jeho rodina. Tato role má určité znaky, které by měly alespoň přibližně všechny děti respektovat. Také je spojena s určitými očekáváními, kterým je dítě ve škole vystaveno. Nástup do školy je spojen s nutností osamostatnění, přijetí odpovědnosti za vlastní konání a také přijetím nové autority učitele.²⁹

Důležitým faktorem adaptace na školu je také zvládnutí role spolužáka. Na počátku školního věku je třída ještě málo diferencovaná. Teprve kolem desátého roku dětí se třída diferencuje a vytváří si vnitřní strukturu. Třída se také stává referenční skupinou, se kterou je srovnáván výkon i chování dítěte.³⁰ ³¹Je pro něj důležité cítit se třídou sounáležitost.³² Jestliže v ní dítě získá přijatelnou pozici, může tak uspokojit svou potřebu citové jistoty a bezpečí i potřebu seberealizace.³³

Rodina je pro školáka součástí jeho identity. Slouží mu jako model rolí, vzor určitého způsobu chování. Rodiče jsou zdrojem jistoty a bezpečí. Dítě věří, že

²⁷ DRAPELA, Victor. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997.

²⁸ DRAPELA, Victor. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997. s. 70.

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

³⁰ KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

³¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

³² KAUFMANNOVÁ – HUBEROVÁ, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998.

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

tento svět bude trvat beze změny navždy. Role školáka může změnit jeho roli v rodině a postoj rodičů k němu. Role matky není v tomto věku nikterak nápadná. Otec je významným modelem mužské role. Může také sloužit jako zdroj jiných informací a zkušeností. Často představuje větší autoritu než matka. V období školního věku se posiluje tendence k identifikaci s rodičem stejného pohlaví. Interakce mezi matkou a otce slouží dětem jako model vzájemného vztahu ženské a mužské role.³⁴

Pro správný dětský vývoj je nejvýhodnější úplná funkční rodina. Rozpadem rodiny přichází o možnost mnoha pozitivních zkušeností, především jistoty existence rodinné jednotky. Dochází ke změně vztahu nejen k rodiči, který s dítětem trvale nežije, ale i k rodiči, se kterým žije. Pokud dítě žije jen s matkou, chybí v rodině model role mužské.³⁵

Střední školní věk

Střední školní věk je období relativního klidu. Dítě má tendenci mít ve všem jasno, nejlépe na základě jednoznačných, hmatatelných důkazů. Role školáka se mění postupně s adaptací na školu. Hodnocení školní práce se stává součástí jeho identity, v sebehodnocení získává určitou autonomii. Vztah k učiteli se stává více neutrální.³⁶

Jednoznačně lze pozorovat vliv dětské skupiny. Dítě se snaží dodržovat její normy, ačkoliv ty jsou někdy v rozporu s normami rodiny.³⁷ Identifikace s vrstevnickou skupinou je významným mezníkem socializace. Vrstevníci uspokojují mnohé potřeby, např. potřebu citové jistoty, určitých zkušeností i seberealizace. Protože v dětské skupině existují určitá pravidla, která je třeba respektovat, aby byl jedinec přijímán, dochází k učení nových modelů chování. Kamarády si dítě vybírá na základě stejnosti (věk, vývojová úroveň) a také má potřebu identifikace s dětmi téhož pohlaví. Pro rozvoj přijatelného sebehodnocení

³⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

³⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 1997.

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

³⁷ KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

je důležitý úspěch ve skupině. V tomto věku jsou děti již schopné osamostatnění a sjednocení se skupinou, dovedou jako skupina jednat.³⁸

U dětí dochází v tomto období k projevům tzv. rodičovského chování. Zatím jde však pouze o jeho instinktivní, nenaučenou a neuvědomělou část. Pro její rozvoj je nutná i specifická stimulace. Vytváří se rodičovské postoje, jež mohou v budoucnosti výrazně ovlivnit chování k vlastním potomkům. Mnohé děti se v tomto věku již zvládnou o mladší sourozence velmi dobře postarat.^{39 40 41}

Identita dětí v tomto věku závisí na tom, čím se cítí být. Je sociálním produktem. Zahrnuje názory jiných lidí, které děti téměř zcela přijímají, a významné je i srovnávání s jinými lidmi. Také je tvořena příslušností k osobně nejvýznamnějším sociálním skupinám, např. rodina, vrstevnická parta. Na konci období středního školního věku se sebepojetí dětí stává složitější a diferencovanější. Na základě zkušeností si vytvářejí určitý ideál identity. Ten je pak motivuje k žádoucí aktivitě.⁴²

1.2.3. Dospívání

Dospívání je přechod z dětství do dospělosti. Jako dospívání jsou souhrnně označována dvě vývojová období. Prvním je puberta a na ni navazuje adolescence.⁴³ Ve svém výzkumu se zabývám jen dětmi do patnácti let, proto zde popisují pouze období puberty a adolescenci se již nevěnuji.

Erikson řadí dospívání mezi dvanáctý až osmnáctý rok. Podle něj toto stadium sjednocuje veškeré minulé představy mladého člověka o sobě samém. Musí dosáhnout pocitu identity v zaměstnání, sexuálních rolích, politice a náboženství. Z toho všeho vyplývá základní konflikt jako identita versus

³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

³⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996.

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁴¹ KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

⁴² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁴³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

zmatení rolí. Vědomí identity ego naštěstí dodává dospívajícímu důvěru, že jeho sebepojetí odpovídá tomu, jak jej vnímají druzí. Za ctnost tohoto stadia lze považovat věrnost. Jedná se o osobní oddanost zvolenému povolání či životní filozofii.⁴⁴

Puberta

Pubertu lze časově lokalizovat přibližně mezi jedenáctý a patnáctý rok života jedince. Představuje důležitý biologický mezník a na konci tohoto období se objevuje další významný mezník – sociální. Je jím ukončení základní školy a volba povolání. Souhrn všech změn, k nimž v tomto období dojde, vede ke ztrátě stávajících jistot a potřebě nové stabilizace. Můžeme říci, že úkolem puberty je změna vlastní identity, která by byla potvrzena dosažením nové, přijatelné pozice.⁴⁵

Výrazně vzrůstá význam subjektivního hodnocení zevnějšku pubescenta. Projevuje se to nejen větší pozorností k vlastnímu tělu, ale i k oblečení. Pocitem nespokojenosti se svým tělem ve větší míře trpí dívky. Tělesná atraktivita získává sociální hodnotu.⁴⁶

Mnoho pubescentů je emočně nestabilních, dochází u nich k častým a nápadným změnám nálad, impulsivnímu jednání. Jejich reakce a postoje jsou nestále a nepředvídatelné. To vše má svůj původ v nejistotě pubescenta. Ta se týká jeho současného, ale především budoucího postavení mezi lidmi, jeho úkolů a požadavků společnosti.⁴⁷

Výsledkem těchto změn bývá četnost konfliktů a napětí ve vztazích s jinými lidmi. Pubescent se stává introvertnějším, není ochoten dávat najevo své city. Ve svém sebehodnocení, které také prochází změnami, bývají zranitelnější a nejistí, z čehož vyplívá jejich větší vztahovačnost.⁴⁸

⁴⁴ DRAPELA, Victor. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997.

⁴⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁴⁷ KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

⁴⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

Jak již bylo řečeno, mladý člověk musí nalézt novou identitu. Už není dítě a ještě není dospělý. Musí objevit své schopnosti, silné a slabé stránky.⁴⁹

Novým způsobem poznání sebe sama se pro pubescenta stává introspekce. Vedle ní zůstává stále důležité srovnání s jinými lidmi, především s vrstevníky. Na důležitosti také nabývá ideál identity, který si pubescent vytváří. V procesu změny a vytváření nové identity hraje velkou roli přechodné stadium tzv. skupinové identity. Jedná se o podpoření ještě nejisté vlastní individuální identity, prostřednictvím ztotožnění se s nějakou skupinou, která jedince přijatelně definuje a podporuje tak jeho sebevědomí. Součástí nové identity je i budoucí sociálně profesní role, v její volbě se projevuje míra identifikace s rodinou.⁵⁰

Socializační rozvoj je v tomto období ovlivněn novými kompetencemi. Ke změnám dochází v názorech na jiné lidi i v sociálních rolích pubescenta. Odmítá podřízenou roli a ve vztahu k autoritě potřebuje potvrzovat své kompetence. Tím je ovlivněna i komunikace mezi dospělými a pubescenty. Vrstevnická skupina je v tomto období významným činitelem. Pro pubescenta je důležité, jakou roli v ní získá. Pro pubescenta představují také zkušenost se symetrickou pozicí. Dochází také k odklonu od hodnotového systému rodiny směrem k normám skupiny. To je ovlivněno i emancipací v tomto věku.⁵¹

Odpoutání od rodiny patří mezi hlavní vývojové úkoly i potřeby tohoto období. Dochází při tom ke změně citové vazby k rodičům. Pocit jistoty a bezpečí poskytovaný rodinou se mění a funguje jako představa. Mladý dospělý se snaží nalézt vlastní způsob dosažení emancipace, aniž by byl porušen pozitivní vztah s rodiči.^{52 53}

⁴⁹ KAUFMANNOVÁ – HUBEROVÁ, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998.

⁵⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁵¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

⁵² KREJČÍŘOVÁ, Dana, LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998.

⁵³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005.

1.2.4. Potřeby dětí

Aby se dítě mohlo vyvíjet v psychicky zdravou a zdatnou osobnost, musí být náležitě a v pravý čas uspokojovány určité základní psychické potřeby:

1. potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů
2. potřeba stálosti, řádu a smyslu v podnětech - její naplnění umožňuje, aby se z příchozích podnětů staly zkušenosti, poznatky a pracovní strategie
3. potřeba prvotních citových a sociálních vztahů (k osobám prvotních vychovatelů) – uspokojení této potřeby je spojeno s pocitem bezpečí a životní jistoty
4. potřeba identity (společenské uplatnění a společenské hodnoty) – z ní vychází zdravé vědomí vlastního já, které je podmínkou pro postupné osvojování společenských rolí a stanovení hodnotových cílů pro své snažení
5. potřeba otevřené budoucnosti (= životní perspektivy)

Podobně jako u Maslowovy pyramidy potřeb je i zde patrný určitý postup od jedničky k pětce.⁵⁴

1.3. Vliv prostředí na jedince

Jednotlivé teorie se v názorech na vliv prostředí vyjadřují odlišně. Své zastánce mají oba extrémní pohledy. Ty, kteří nachází veškeré předpoklady pro vývoj osobnosti v dědičnosti, i ty, podle kterých je člověk při narození nepopsanou deskou a teprve prostředí a výchova jej formují. Dnešní odborná společnost užívá termín sociální dědičnost. Odráží v něm názor, že „vedle geneticky přenášených dispozic, přenášejí se i určité způsoby a modely chování v daném prostředí existující“.⁵⁵

Při pátrání, co je optimálním prostředím, se nakonec dostaneme k tomu, že je to problém velice individuální. Výzkumy ukázaly i rozdíly ve vlivu prostředí dle

⁵⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994.

⁵⁵ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

pohlaví dítěte. Citlivější na podmínky a více podléhající vlivům se ukázali chlapci.⁵⁶

Vedle výsledků výzkumů lze vliv prostředí pozorovat i v některých zdokumentovaných případech. Děti od narození držené v naprosté sociální izolaci vykazovaly zásadní deficit lidské psychiky a chovaly se v podstatě jako lidem fyzicky podobní živočichové (např. vlčí děti a jiné případy extrémní sociální izolace).⁵⁷

1.3.1. Výchova a socializace

Výchovu lze vykládat jako regulování, záměrné a cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečňování jedince, probíhající v jistém konkrétním kulturně společenském systému. Výchova by vždy měla vycházet z daných podmínek konkrétní společnosti. Platí, že přenos určitých forem výchovy do odlišného sociokulturního prostředí není zcela možný. To se odráží například v neúspěšných snahách o integraci svébytných kultur (např. romské populace) bez přihlídnutí k jejich specifitě.⁵⁸

Ve výchovném procesu je třeba vzít v úvahu, že vychovávaný je obrazně zasazen do určitých sociokulturních poměrů. Především jsou spojeny s rodinou – úroveň bydlení, kultura, charakter životního stylu, sociální status atd.⁵⁹

Výchova je vlastně vědomou a řízenou socializací.⁶⁰ Socializaci lze charakterizovat jako celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do dané společnosti.⁶¹ Všechny tyto procesy se uskutečňují ve styčných se sociálním okolím (zpravidla v interakci dítěte a rodiny).⁶² Socializací

⁵⁶ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁵⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997.

⁵⁸ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁵⁹ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁶⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997.

⁶¹ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁶² NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997.

dochází ke vzniku a vývoji osobnosti v závislosti na sociálním a materiálním prostředí zprostředkovaného společností. V rámci tohoto procesu se člověk stává schopným společenského konání.⁶³

Socializace se uskutečňuje především prostřednictvím sociálního učení.⁶⁴ Je to proces postupného začleňování jedince do společnosti prostřednictvím nápodoby a identifikace. Nejprve se tak děje v nukleární rodině, nadále v malých společenských skupinách (např. školní třída, zájmový klub, sportovní družstvo), až po zapojení se do nejširších celospolečenských vztahů.⁶⁵ „Součástí socializace je přijetí základních etických a právních norem dané společnosti.“⁶⁶

Na proces socializace lze nahlížet ze dvou hledisek. Objektivně můžeme popisovat působení sociálního celku na jedince. V tomto případě celek přizpůsobuje jedince své kultuře, jakožto platné a uznávané. Jedná se tedy o akceptování a přizpůsobování. Subjektivní hledisko je naopak z pohledu jedince, který si osvojuje relevantní faktory sociálního celku a učí se sociálnímu chování. Zde dochází k přebírání a interiorizaci předávaného.⁶⁷

V rámci socializace můžeme také pozorovat jistou asymetričnost. Nejdříve dochází spíše k pasivní adaptaci jedince na tlak společnosti a změnám v jeho struktuře osobnosti. Později se role obrací. Roste podíl aktivních zásahů jedince do sociálního celku, který se adaptuje na jedincovi potřeby, hodnoty a normy.⁶⁸

Proces socializace má však svůj význam nejen z hlediska jednotlivce a vzniku jeho osobnosti, ale zároveň i z hlediska společnosti. Představuje významný mechanismus, jehož prostřednictvím zabezpečuje společnost kontinuitu svého vývoje současně s tím, jak se jedinec do této společnosti začleňuje.⁶⁹

⁶³ ONDREJKOVIČ, Peter. *Socializácia mládeže ako východisková kategória sociológie výchovy a sociológie mládeže: príspevok k riešeniu problémov sociológie výchovy a mládeže*. Bratislava: Veda, 1997.

⁶⁴ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁶⁵ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.

⁶⁶ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. s. 548

⁶⁷ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing, 1992.

⁶⁸ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing, 1992.

⁶⁹ ONDREJKOVIČ, Peter. *Úvod do sociológie výchovy: základy sociologie výchovy a mládeže*. Bratislava: Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1998.

1.3.1.1. Činitelé socializace

Na počátku procesu socializace je tzv. primární socializace, která se uskutečňuje v rodině. Jejím cílem je uvést dítě do příslušného kulturního prostředí a naučit je orientaci v tomto prostředí plném symbolů a společenských standardů. Na výsledky této primární socializace a působení rodiny navazuje škola, jakožto další společenská instituce.⁷⁰

Mezi základní činitele socializace se řadí rodina. Jakožto nejstarší lidská společenská instituce, vznikla obzvláště kvůli potomstvu a potřebě ho ochraňovat, učit, vzdělávat a připravovat na život. Pro dítě jsou rodinou lidé, kteří o něj mateřsky pečují, vnější znaky rodiny pro něj nejsou příliš podstatné. Rodina není jedinou institucí, která bude mít vliv na utváření osobnosti dítěte, ale je první. Má tudíž možnost působit na vývoj dítěte v nejcitlivějších fázích. Další důležitá role rodiny je i to, že pro dítě znamená model mezilidských vztahů. Tuto představu si ponese dál životem a bude s ní porovnávat veškeré další vztahy, do nichž samo vstoupí.⁷¹

Výchovná a socializační role rodiny se zvyšuje postupně s věkem dítěte. Primární výchovné praktiky se jeví významně závislé na minulém učení a zkušenostech vychovatelů. Sami rodiče byli během jejich vývoje vystavováni rodičovského působení. Z toho modelu si osvojují vzorce rodičovského chování, které později imitují (částečně i v dětském věku při hře „na maminku a tatínka“).⁷²

Dalšími významnými činiteli socializace je parta a škola. Vznik a rozvoj vrstevnických skupin, tj. party, lze pozorovat s počátkem školní docházky, přičemž postupem času jejich význam roste. Převážně se jedná o skupiny referenční, což znamená, že jedinec se chce identifikovat s jejími hodnotami a normami.⁷³

⁷⁰ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

⁷¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

⁷² BUSS, Arnold Herbert. PLOMIN, Robert. *A Temperament Theory of Personality Development*. New York: J. Wiley, 1975.

⁷³ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001.

1.3.2. Pojetí domova

Zpravidla kolem sedmi měsíců věku začíná dítě výrazně upřednostňovat jednu či více osob ze svého okolí. Je to osoba, která mu dává pocit bezpečí a jistoty. V tomto věku začíná rozlišovat známé a neznámé. Znamé je dle dosavadní zkušenosti bezpečné a neznámé znamená nebezpečí. Tento princip je nejprve uplatňován jen na lidi, ale věkem se bude čím dál více vztahovat i na místo pobytu, prostředí a další širší okolí⁷⁴.

Za normálních okolností se představa domova vytváří u dětí přibližně ve dvou letech. Již dříve se zmiňují, že v útlém věku má dítě představu sebe a matky jako jedné osoby. Kolem věku dvou let již od této představy definitivně upouští a přijímá tzv. rodinnou identitu. Uvědomuje si, že patří do určitého společenství lidí a má v něm své místo. Ve druhém a třetím roce je v představě domova zahrnuto celé lidské společenství, v němž vyrůstá.⁷⁵

V předškolním věku dochází vývojově k překračování hranic rodiny. Pro dítě „je domov přístavem bezpečí, kam se vrací z prvních dobrodružných výprav za poznáním světa“.⁷⁶

V období školního věku se pojetí domova mění z místa, které bylo pouze pro ně, pro jejich jistotu a bezpečí, v místo, které je také jeho. Pokud se děti doma cítí bezpečně a příjemně, rády se jím pochlubí. Zvou si domů kamarády a domov chtějí ukázat v nejlepším světle.^{77 78} Děti „bolí a ponižuje, když domácí poměry jsou takové, že se stydí nebo bojí tam někoho přivést“.⁷⁹

Obecně lze říci, „že čím je dítě starší, tím výraznější a pevnější formu jeho pojetí domova nabývá. Narušení tohoto pojetí je tedy s postupujícím věkem dítěte čím dál náročnější, a tedy i svým způsobem nebezpečnější“.⁸⁰

⁷⁴ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002.

⁷⁵ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002.

⁷⁶ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. s. 99.

⁷⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

⁷⁸ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002.

⁷⁹ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. s. 100.

⁸⁰ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. s. 100.

Na základě mnoha studií lze říci, „že domov dnešních dětí je předznamenán v domovu jejich rodičů“.⁸¹

S ohledem na možné individuální rozdíly lze jedenáct let věku stanovit jako hranici, kdy je dítě schopno přijatelně zvládnout nápory související se změnou prostředí.⁸²

Věk však není jediný činitel, který určuje, jak dítě přijme změnu prostředí. Stejně významným faktorem jsou i pocity rodičů ohledně změny a míra jejich spokojenosti. Děti mají obrovskou schopnost přizpůsobit se. Vždy však „v závislosti na tom, jak spokojeni, či nespokojeni jsou jeho rodiče, jak pozitivně či negativně se vyjadřují vůči novým životním podmínkám a jaké informace, pozitivní či negativní, dítěti verbálně i neverbálně předávají“.⁸³

⁸¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. s. 10.

⁸² DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002.

⁸³ DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. s. 106.

2. Cíl práce a výzkumné otázky

2.1.Cíl práce

Za cíl práce jsem si stanovila popsat, jak děti žijící v Azylovém domě Strakonice subjektivně vnímají svůj pobyt v tomto zařízení.

2.2.Výzkumné otázky

Byly stanoveny následující výzkumné otázky⁸⁴:

- 1) Jak vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice svůj pobyt v tomto zařízení?
- 2) Cítí se být děti pobývající v Azylovém domě Strakonice stigmatizované svým pobytem v tomto zařízení?
- 3) Vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice toto zařízení jako svůj domov?

⁸⁴ Dle témat výzkumných otázek dále strukturuji rovněž podkapitoly části Výsledky a jejich interpretace.

3. Metodika

Pro zpracování své bakalářské práce jsem využila kvalitativní strategii výzkumu. Pro sběr dat jsem použila techniku polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, doplněnou o nezúčastněné pozorování a dále metodu sekundární analýzy dat – informace zaznamenané v Knize denních hlášení a interní dokumentaci azylového domu Strakonice. Techniky byly zvoleny s ohledem na cíl práce a cílový soubor.

3.1. Použitá metodika výzkumu

Kvalitativní výzkum se zabývá životy lidí, jejich chováním, vztahy a specifickými jedinečnými vzorci chování a prožívání v určitém kontextu. Kvalitativní výzkum nejčastěji využívá metodu pozorování a rozhovoru. Data získaná tímto typem výzkumu, mohou být následně použita i k obsahové kvalitativní analýze.⁸⁵

Základním souborem mého výzkumu byly děti, které v azylovém domě aktuálně jsou nebo které zde nějakou dobu pobývaly. Doplnkový soubor byl tvořen rodiči dětí ze základního souboru. Respondenti mě znali, proto bylo možné vést přirozené rozhovory a opakovaně sledovat, jak se chovají v prostředí celého azylového domu i vlastní ubytovací buňky. U některých respondentů základního výzkumného souboru jsem využila kresebných technik. Sloužily jako prostředek k navázání vztahu a zlepšení atmosféry při rozhovoru s nimi, nebyly rozebírány. Obrázky, které mi poté respondenti daly, jsou součástí příloh.

Rozhovor představuje terénní sběr informací. V rámci rozhovoru klademe respondentovi cílené otázky, které nás zajímají, tváří v tvář. Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami je vytvořen z řady otázek, které si předem připravíme a od respondentů očekáváme odpověď.⁸⁶

⁸⁵ STRAUSS, Anselm. CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

⁸⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

Provedla jsem dva typy rozhovorů. Jeden s respondenty základního souboru a druhý s respondenty doplňkového souboru. Rozhovory se skládaly z několika bloků otázek (v příloze). Rozhovory se dotýkaly se toho, kde žili respondenti před příchodem do azylového domu, života v azylovém domě, především toho, co se jim v něm líbí a co ne, a co vnímají jako svůj domov. Poslední krátký blok se týkal představ respondentů o jejich dospělém životě. Vzhledem k různému místu aktuálního pobytu se lišila i místa rozhovorů. S respondenty, kteří již v azylovém domě nebydlí, jsem mluvila v místě jejich nynějšího pobytu. S respondenty v azylovém domě jsem mluvila buď v jejich ubytovací buňce nebo na chodbě azylového domu, kde jsou křesla a konferenční stolky. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon, vždy se souhlasem rodičů a anonymně.

Pro dodržení anonymity jednotlivých respondentů jsou používána jména smyšlená. Jednotlivé prepisy rozhovorů jsou součástí příloh. Pro lepší přehlednost dat vztahujících se k výzkumu jsem každé výzkumné otázce přiřadila vždy jednu barvu a tou jsou označeny i příslušné pasáže v prepisech rozhovorů.

Při nezúčastněném pozorování dochází k minimální interakci s pozorovanými subjekty. Je snaha o odstup a neutrální přístup. Cílem je zaznamenat chování jedince či jedinců ve skupině.⁸⁷

Díky své práci v azylovém domě, jsem měla možnost sledovat respondenty ze základního souboru v rámci jejich ubytovací jednotky, při návštěvách na pokojích uživatelů, při příchodech, odchodech a při jejich pohybu v rámci společných prostor azylového domu a také při hrách na ulici před azylovým domem.

Sekundární analýzu dat lze využít v případě možnosti přístupu do již existujících databází. Jedná se o rozbor již existujících souborů dat.⁸⁸ Identifikační údaje o respondentech jsem čerpala z osobní dokumentace uživatelů a také ze zápisů v knize denních hlášení azylového domu.

⁸⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

⁸⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

3.2.Charakteristika cílového souboru

Základní výzkumný soubor byl tvořen dětmi, které v Azylovém domě Strakonice buď aktuálně pobývaly v době výzkumu, nebo v něm nějakou dobu žily a nyní již bydlí jinde. Pro možnost lepšího porovnání dat získaných od jednotlivých respondentů základního souboru jsem se snažila, aby mezi těmito respondenty nebylo příliš velké věkové rozpětí. Věkové rozpětí dětí jsem pro účely výzkumu určila od čtyř let do patnácti let. Toto věkové omezení je nutné i s ohledem na zvolené metody výzkumu, neboť s mladšími dětmi není možné provést polostrukturovaný rozhovor. Děti starší patnácti let jsou uživateli azylového domu spíše výjimečně.

Doplňkový výzkumný soubor byl tvořen rodiči respondentů ze základního souboru. Celkem jsem provedla sedm rozhovorů s respondenty základního výzkumného souboru a čtyři s respondenty doplňkového výzkumného souboru.

3.3.Vlastní realizace výzkumu

Výzkum jsem prováděla od února 2011 do dubna 2011. Sběr dat v rámci nezúčastněného pozorování probíhal dlouhodobě od prosince 2009 do dubna 2011. Velké časové rozpětí je dáno daty ubytování respondentů v azylovém domě Strakonice. Někteří respondenti základního souboru se v tomto období z azylového domu odstěhovali a po nějakém čase se opět ubytovali.

Data byla po nahrání na diktafon přepsána do elektronické podoby (přepisy rozhovorů jsou součástí příloh). Poté byla analyzována pomocí groundet theory (bylo použito dvojí kódování). Ve výsledcích uvádím pro ilustraci některé citace respondentů.

4. Výsledky a jejich interpretace

4.1. Identifikační údaje výzkumného souboru

Základní údaje o výzkumném souboru jsem pro přehlednost zpracovala do tabulky (Tabulka číslo 1).

Tabulka číslo 1 – Identifikační údaje výzkumného souboru

<i>Rodinná skupina číslo</i>	<i>Věk (v době výzkumu)</i>	<i>V AD (od - do)</i>	<i>Opakovaný pobyt v AD</i>	<i>Členové domácnosti</i>	<i>Rodiče</i>	<i>Sourozenci: počet (věk)</i>	<i>Rozhovor číslo (v příloze)</i>	
1	Aleš	8 let	7.2.2011	ne	matka, otec + 3 děti	spolu	ano: 2 (6, 3)	4
	Bořek	6 let	7.2.2011	ne	matka, otec + 3 děti	spolu	ano: 2 (8, 3)	5
	Otec A + B	32 let	7.2.2011	ne	matka, otec + 3 děti			6
2	Carol	8 let	22.3.2011	ano	matka + 4 děti	rozešli	ano: 3 (5, 3, 1)	8
	Daniela	5 let	22.3.2011	ano	matka + 4 děti	rozešli	ano: 3 (8, 3, 1)	7
	Matka C + D	28 let	22.3.2011	ano (6 pobyt)	matka + 4 děti			9
3	Eva	8 let	1.2.2010 - 7.9.2010	ne	matka + 2 děti	rozvod	ano: 1 (4)	10
	Filip	4 roky	1.2.2010 - 7.9.2010	ne	matka + 2 děti	rozvod	ano: 1 (8)	11
	Matka E + F	35 let	1.2.2010 - 7.9.2010	ne	matka + 2 děti			12
4	Gábor	10 let	25.2.2011	ne	otec, družka + 1 dítě	rozešli	ano (nejsou v AD)	13
	Otec G	49 let	6.12.2010	ne	otec, družka + 1 dítě			14

Zdroj: vlastní výzkum

Další podrobnosti o jednotlivých respondentech základního výzkumného souboru jsou součástí příloh.

4.2. Jak děti vnímají svůj pobyt v Azylovém domě Strakonice

Části rozhovorů týkající se toho, jak respondenti vnímají svůj pobyt v azylovém domě, jsou zvýrazněny **modrou** barvou.

Respondenti **základního výzkumného souboru** vesměs udávají, že bydlení v azylovém domě je jiné, než kde bydleli předtím. Pro tři respondenty je bydlení v azylovém domě **horší**.

Netěšili se do azylového domu (při opakovaném pobytu) nebo se jim stýská po někom z předchozího bydliště:

„Mně se stýská o bábě a o dědovi.“ (Bořek)

„Stýská se mi, stýská.“ (Bořek)

„Líbilo by se mi, kdyby tu byl s námi strejda.“ (Aleš)

„U dědy to bylo lepší, u dědy.“ (Bořek)

Některým se nelíbí prostředí azylového domu:

„Líbilo by se mi tady, kdyby tady byly nové okna, lino..“ (Aleš).

„Takže ...já bych měnit.. velkou chodbu, a schody.“ (Carol)

Sourozenci Aleš a Bořek zároveň udávají, že v azylovém domě ani ve vedlejším domě nemají žádného kamaráda:

„Tady nemáme žádný kamarády.“ (Bořek)

U jedné respondentky se objevil **ambivalentní postoj**. Na otázku, zda se těšila na stěhování do azylového domu odpovídá Carol: *„Hmm. Chtěla jsem ještě...bysme dostali to byt, protože azyl to já nechci, azyl já ne...“* Vzápětí však říká, že se těšila na kamarády: *„Těšila jsem se na Krystýnu na ještě to byly...“ (Carol)*

Zbývající čtyři respondenti hodnotí svůj pobyt v azylovém domě **kladně**.

Respondenti jako pozitivní hodnotili především přítomnost kamarádů (jak uvádí Filip, Gábor, Daniela a Eva) – např.:

„Že tam byly děti anevím.“ (Eva)

„Na Věru jsem se těšila... na Pikitu, Pepička, všechny je tam znám ...“ (Daniela)

„Protože tam sem měl kamarádi.“ (Filip)

„Já sem si tady zvykla...já sem si tady zvykla, jak tady sou kamarádi a tak to ...sou smutný.“ (Carol)

Eva, která dnes již v azylovém domě nebydlí, také říká, že se jí tam líbilo, protože „tam bylo veselo.“ Odkazuje tedy pravděpodobně na celkovou atmosféru bydlení. Líbil se jí také pravidelný večerní kontakt se sociálními pracovníci, které vždy po převzetí směny obejdou všechny uživatele azylového domu a prohodí s nimi pár slov:

„Nevím, protože tady...mi tady chybělo, ste každý den tady chodily a já si nevzpomínám už.“ (Carol)

A dále jsem u dvou respondentů zaznamenala pozitivní hodnocení vzhledu prostředí. Jednomu se líbily květiny, které zdobí chodby azylového domu.

„My sme bydleli to....hmmm....že to tam bylo pěkný.“ (Eva)

Respondentů **doplňkového výzkumného souboru** jsem se při rozhovorech rovněž dotazovala, **jak si děti zvykly v azylovém domě** a zda je to pro ně jiné než bydlení mimo azylový dům.

Dva respondenti doplňkového souboru si u dětí ničeho nevšimli:

„Tak proti...nepocitujúou nějak na tomhletom nic, na tomhletom azylovym domě, zatím nevyptávaj se nějak, akorát se nás, jako rodičů ptali, proč jsme tu.“ (Otec A + B)

Jedním respondentem byla matka, která již s dětmi v azylovém domě bydlela dříve:

„Já nevím, tady jako jsou zvyklý.“ (Matka C +D)

Ostatní respondenti přiznávají, že přestěhování do azylového domu byla pro děti změna, ale neměly problém si zvyknout:

„Děti taky, nebyly, byly zvyklí jako větší mít doma. Pak sme si na to zvykli a bylo to fajn.“ (Matka E + F)

„Hodně sme si zvykly právě tam...Jim se tam hodně líbilo než tady.“ (Matka E + F)

„No já si myslím, že je to pro něj jiný...Já nevím. Tak já sem s ním pořád, mně to tak nepříde.“ (partnerka otce G)

Dále jsem u rodičů zjišťovala, **co se dětem v azylovém domě líbí či nelíbí.**

Podle respondentů se jejich dětem v azylovém domě nelíbí nedostatek místa a soukromí a určitá ustanovení domácího řádu:

„.....akorát to že se každéj den dohadujou vůči hračkám, že nemůžou někam si utýct...Proč nemaj svůj vlastní pokoj, jinak...“ (Otec A + B)

„Nelíbí? Že prostě musej třeba v sedum hodin domů, když v sedum hodin třeba přes víkend, když si chtěj třeba hrát...“ (Matka C +D)

Dále se respondenti domnívají, že děti jsou či byly v azylovém domě spokojené. Na otázku, co se dětem v azylovém domě líbí, jeden respondent neví a dva respondenti se domnívají, že kamarádi, dva to zároveň udávají jakožto důležitou okolnost z pohledu dětí.

„Nenene. Jim se špatně tam nebylo.“ (Matka E + F)

„Asi to prostředí, že chodí ven, tady před barákem, že chodí...nevím asi maj kamarády.“ (Matka C +D)

„A na azylu měla, právě. Tam holky chodily. To jí bavilo. To bylo takový veselejší tam. A tady voni většinou se doma nudí.“ (Matka E + F)

„Jako neřikam se jim nelíbilo, ale líbilo, kvůli kamarádky.“ (Matka E + F)

Podle jedné respondentky by dcera ráda chodila do azylového domu na návštěvu, i když už bydlí jinde:

„Holka mě furt ptá, pojd' mami deme se podívat na azyl.“ (Matka E + F)

Pouze jeden respondent řekl, že jeho děti kamarády nemají a on by s tím ani nesouhlasil:

4.3. Cítí se děti pobytem v azylovém domě stigmatizováni?

Otázky a odpovědi, které se týkaly pocitu stigmatizace respondentů základního výzkumného souboru, jsou v rozhovorech označeny **žlutou** barvou.

Šest ze sedmi respondentů **základního výzkumného souboru** navštěvuje základní školu nebo školku. Jeden z těchto respondentů (Gábor) se v době výzkumu přestěhoval a došlo u něj ke změně navštěvované školy. Jeden respondent (Filip) je doma s matkou. V místě současného bydliště kamarády nemá a do školky nechodí. V azylovém domě se mu líbilo, protože tam měl kamarády. Pouze Gábor udává, že **děti ve škole vědí**, že žije v azylovém domě a je jim to jedno. Jedná se o jeho bratrance a děti, které žijí v přízemí pod azylovým domem nebo ve vedlejším domě.

Ostatní respondenti řekli, že o jejich pobytu v azylovém domě **spolužáci nevědí**. Ve dvou případech to řekli pouze paní učitelce.

Důvody proč neřekli spolužákům, že jsou v azylovém domě, pojmenovávají respondenti rozličně:

„Nemusí to vědět. Jsou blbí. Protože v tý škole jsou děti jak pomásla.“ (Aleš)

„Protože jsem zapomněla.“ (Carol)

Pouze jedna respondentka odpověděla, že se styděla:

“ Eee...Hmmm...proč...proto jsem se styděla.“ (Daniela)

V odpovědích dětí byla patrná nejistota a rozpaky. Na dlouhé okamžiky se odmlčovaly či koktaly. Někteří respondenti určité otázky ignorovali a odváděli řeč na jiné téma.

Respondenti **doplňkového výzkumného souboru** se ohledně této otázky vyjadřovali různě.

Otec A + B nevěděl, zda jsou spolužáci informovaní o pobytu dětí v azylovém domě, spíše tipoval, že **někteří možná ano**:

„Nevim, nevim. Ale tak padesát na padesát. To tak vidím. Že možná někteří to vědí, někteří to nevědí.“ (Otec A + B)

Podle matky C + D spolužáci o jejich pobytu vědí a starší dceři kvůli tomu **nadávají**:

„Stěžují si. Carol každé prostě nadává, že je z azylu a...“ (Matka C + D)

Otec G otázku **nemohl zodpovědět**, protože jeho syn měl do nové školy teprve nastoupit. Děti z minulé školy podle něj asi vědí, že se přestěhoval, ale neví kam.

Matka E + F se **nevyjádřila přímo k otázce** spolužáků, ale dceři prý děti nadávají kvůli barvě pleti:

„No to kolem kamarádky jsou prostě, ale nevšimnou, nadávání, no víte, jako cigáni.“ (Matka E + F)

4.4.Co děti vnímají jako domov

Části rozhovorů, které se zabývají tím, co respondenti základního výzkumného souboru vnímají jako domov, jsou označeny **zelenou** barvou.

Tato otázka byla pro respondenty ze základního a také pro některé respondenty doplňkového výzkumného souboru velmi špatně uchopitelná. Spíše než odpovědět, co je „domov“, dokázaly odpovědět, co je „doma“.

U respondentů **základního výzkumného souboru** byly odpovědi na tuto otázku velmi různorodé.

Tři respondenti, **označili jako domov právě azylový dům**. Jedním z nich byl Gábor, který se tam přistěhoval za otcem. Sám však nedovedl vysvětlit, proč se tam jako doma cítí. Dále označily azylový dům za domov respondentky, které již v azylovém domě bydlely dříve:

„Doma to je doma. Tady. Protože tady se chovám jako doma.“ (Carol)

Další dva respondenti vnímají jako **domov místo předchozího pobytu** (než se přistěhovali do azylového domu). Bratři Aleš a Bořek však každý označil jiné místo. Pro Aleše je domov původní byt, ze kterého se museli vystěhovat:

„Nejlepší domov je, kde jsme bydleli s mámou.“ (Aleš)

Pro jeho bratra domov naopak představuje soužití s dědou po odchodu z bytu:

„U dědy to je lepší...“ (Bořek)

Dva respondenti vnímají jako svůj **domov dvě místa**. Filip určil jako svůj domov byt, ve kterém bydleli před příchodem do azylového domu a do něhož se později opět nastěhovali. Později však na otázku své matky označil jako domov azylový dům, i když doma se mu líbí také. Eva vnímá jako domov zároveň současný byt (již v azylovém domě nebydlí) i babičku, kterou chodí velmi často navštěvovat a kde žijí její nevlastní starší sourozenci:

Při rozhovorech s respondenty **doplňkového výzkumného souboru** jsem měla často pocit, že spíše než aby mluvili o tom, co je pro děti domov, tak popisovali, co by tam mělo být, jak by měl vypadat fyzicky:

„Daniela chce mít růžový nebo, Carol chce prostě barvy prostě nějaký, jo svoje...já nevím...vymyšlení prostě, chtějí mít svoje...Svůj pokojíček, jo...aby se vo nic nehádaly, jo, chtěj mít svojí skříň...“ (Matka C + D)

Jeden respondent si myslí, že se syn v azylovém domě cítí doma, protože **je s rodinou**. On i jeho partnerka se domnívají, že domov znamenají pro jeho syna lidé, soužití s otcem a určitá svoboda:

„Jako, s tátou, že je...Přide ze školy, a přide sem, kde má tátu...On se tady cítí doma, no. Jako že je s náma, no.“ (Otec G)

„Že tady vlastně může jít, vzít si co chce (mávně rukou k ledničce), a tam nemoh... Sem může do ledničky, do kredence, vzít si co chce...“ (partnerka otce G)

Dva z respondentů se domnívají, že domov pro děti představuje **vlastní pokoj a soukromí**:

„Charakterizoval by možná, že je to, když by měl svůj vlastní domov, že má svůj vlastní pokoj, že má svůj vlastní klid. Jinak....“ (Otec A + B)

„No, chtěj mít svůj pokojíček, no když by s nima ještě jako bydlel ještě někdo, když jsou malinký.“ (Matka C + D)

Jedna respondentka **otázku nepochopila**. Místo aby popsala, co si myslí, že pro její děti představuje domov, tak přivolala syna a vyzvala ho, ať mi to řekne sám:

„No co řekneš lásko třeba? (mluví na syna) Líbí se ti tady doma nebo něco? Nebo na ten azyl?“ (matka E + F)

4.5. Shrnutí výsledků

Pro přehlednost uvádím krátký souhrn výsledků výzkumu ve vztahu k jednotlivým výzkumným otázkám, již bez citací respondentů.

Výzkumná otázka číslo 1: **Jak vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice svůj pobyt v tomto zařízení?**

Z rozhovorů s respondenty základního výzkumného souboru vyplývá, že bydlení v azylovém domě vnímají jako „jiné“. Důvody většinou nedokáží specifikovat. Dva respondenti hodnotí pobyt v azylovém domě záporně. Nelíbí se jim prostředí

azylového domu (jedná se o starý neudržovaný dům, odlupující se omítky, plíseň na stěnách koupelen, rozbitá okna a další). Jeden respondent měl k otázce ambivalentní postoj - do azylového domu nechtěl, ale zároveň se těšil na kamarády (jednalo se o opakovaný pobyt). Zbývající čtyři respondenti hodnotí pobyt v azylovém domě kladně. Někteří si v azylovém domě zvykli díky opakovanému dlouhodobému pobytu. Kladně také hodnotí množství dalších dětí v azylovém domě a ve vedlejším domě.

Výzkumná otázka číslo 2: Cítí se být děti pobývající v Azylovém domě Strakonice stigmatizované svým pobytem v tomto zařízení?

Pět ze sedmi respondentů základního výzkumného souboru odpovědělo, že o svém pobytu neřekli kamarádům ve školce či škole. Někteří o tom pověděli paní učitelce. Pouze jeden respondent uvádí, že o tom spolužáci vědí a je jim to jedno (někteří spolužáci jsou ovšem příbuznými respondenta). Lze tedy konstatovat, že respondenti se cítí pobytem v azylovém domě ve Strakonících stigmatizováni.

Výzkumná otázka číslo 3: Vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice toto zařízení jako svůj domov?

Tři respondenti označili jako svůj domov azylový dům, tři respondenti vnímají jako domov jiné místo (jeden z těchto respondenů označuje jako svůj domov dvě místa) a jeden respondent se cítí doma jak v azylovém domě, tak ještě i jinde. Jako doma se v azylovém domě cítí děti při opakovaném dlouhodobém pobytu a dále pak respondent, který se do azylového domu přistěhoval za svým otcem. Ostatní respondenti vnímají jako domov buď místo pobytu před pobytem v azylovém domě, nebo místo aktuálního pobytu, po odchodu z azylového domu.

5. Diskuse

Na úvod diskuse bych se ráda zmínila o dětech, které jsem z důvodu věku nezařadila do základního výzkumného souboru, ale v rámci své práce v azylovém domě ve Strakonících se s nimi setkávám. Jedná se o novorozence a batolata. S ohledem na jejich nízký věk nebylo možné využít techniky polostrukturovaného rozhovoru, ale pouze nezúčastněného pozorování a z toho důvodu jsem je do svého výzkumného souboru nezařadila. Přesto bych se o těchto dětech chtěla krátce zmínit.

Především pro novorozence a děti batolecího věku je velmi podstatný pocit jistoty a bezpečí, který jim dává mateřsky pečující osoba. Kde o ně tato osoba pečuje či zda došlo ke změně prostředí, není podstatné. Dle Matějčka malé děti potřebují pocit jistoty a bezpečí. Citový vztah se vytváří k osobě, která tlumí dítěti duševní nepříjemnosti jako např. úzkost. Pro dítě je důležité psychologické rodičovství. To je založené na vnitřním, citovém a psychickém přijetí dítěte.⁸⁹

Při psaní teoretické části bakalářské práce se ukázalo, že problematika dětí v azylových domech není v odborné literatuře zastoupena. Minimum prací na toto téma je možné nalézt v kvalifikačních pracích. Ale i zde se autoři věnují spíše matkám s dětmi v azylových domech. Větší úspěch lze zaznamenat při hledání literatury o týraných dětech, dětech v náhradní rodinné péči nebo ve výchovných ústavech.

V praktické části práce jsem zkoumala subjektivní pocity dětí, ohledně pobytu v azylovém domě ve Strakonících. Pro výzkum jsem si stanovila tři výzkumné otázky.

Jak vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice svůj pobyt v tomto zařízení?

Cítí se být děti pobývající v Azylovém domě Strakonice stigmatizované svým pobytem v tomto zařízení?

⁸⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994.

Vnímají děti pobývající v Azylovém domě Strakonice toto zařízení jako svůj domov?

Z výsledků výzkumu vyplývá ve vztahu k první výzkumné otázce, že na azylovém domě dětským obyvatelům nejvíce vadí prostředí starého neopraveného domu a poničených věcí. Také by měly rády více soukromí, tímto je míněn vlastní pokoj. Naopak se jim líbí společnost dalších dětí a kontakt se sociálními pracovníci. Děti si uvědomují, že bydlení v azylovém domě je jiné než „normální“ bydlení jinde. Nedokáží však přesně vyjádřit, v čem je jiné. Velmi pozitivně je hodnocen dostatek kamarádů v azylovém domě či jeho blízkém sousedství. Z výše uvedeného vyplývají následující hypotézy:

H1: Pozitivní dojem z AD u dětských klientů utváří především dostatek kamarádů – vrstevníků.

H2: Negativní dojem z AD u dětských klientů utváří především vnější vzhled domu a obytných buněk.

V odpovědi na druhou výzkumnou otázku jsem zjistila, že dětské klienti subjektivně vnímají pobyt v azylovém domě jako stigmatizující. Svým spolužákům ve školce či škole o pobytu v azylovém domě neřekli. Pouze někteří se o něm zmínili paní učitelce. Otázkou je, zda se spolužáci respondentů vůbec zajímají o to, kde respondenti bydlí. Na základě zjištěných skutečností lze stanovit hypotézu:

H3: Pobyt v azylovém domě vnímají děti zde pobývající jako stigmatizující.

Třetí výzkumná otázka odhalila, že pokud děti vnímají azylový dům jako domov, je to dáno jednak dlouhodobostí pobytu (tj. min. 3 měsíce), zvyknutím si na prostředí a řád azylového domu. Často také děti vnímají jako domov aktuální místo pobytu. Děti, které azylový dům jako domov nevnímaly, v něm byly ubytovány krátce nebo v něm v době výzkumu již nebydlely. V těchto případech jako domov označovaly buď místo, kde bydlely dříve s rodiči, nebo místo současného pobytu, na kterém se jim často líbil dětský pokoj, případně soužití s prarodiči. K této otázce se vztahují následující hypotézy:

H4: Vnímání azylového domu jako domova u dětských klientů se objevuje při dlouhodobém pobytu (déle než čtvrt roku).

H5: Vnímání azylového domu jako domova u dětských klientů se objevuje při opakujícím se pobytu.

Při zpracovávání výzkumných otázek se s většinou dětí ze základního výzkumného souboru podařilo navázat rozhovor a dobře se s nimi komunikovalo. Často se rozpovídaly o všem možném. Na druhou stranu na některé mnou kladené otázky odpovídaly občas neochotně, s váháním, pouhým kývnutím hlavy nebo neurčitým zamručením. U informací od dětí i rodičů je třeba vzít v úvahu, že mohou být zkreslené. V některých situacích jsem měla pocit, jako by se respondenti snažili odpovědět „správně“. Důvodem mohla být snaha zavděčit se mi jakožto sociální pracovníci azylového domu, ale ze stejného důvodu se mohlo jednat i o strach.

Další okolností, která může mít vliv na výsledky výzkumu, je odlišnost jednotlivých rodinných uskupení zařazených do výzkumného souboru. Velká variabilita se projevila v otázce podmínek a situací, za jakých rodiny do azylového domu přišly. Rodina číslo jedna přišla do azylového domu, či podobného typu zařízení zcela poprvé. Naproti tomu u rodiny číslo dvě se jedná již o šestý pobyt, z toho dva pobyty byly dlouhodobé povahy. Jeden trval půl roku a jeden rok. Tyto dva dlouhodobé pobyty od sebe dělí tři roky a tři pobyty krátkodobé, tzn. do pěti dnů. Rodina číslo tři již v azylovém domě půl roku nežije a v případě rodiny číslo čtyři jezdil syn do azylového domu za otcem nejprve na návštěvy na víkend a poté se za ním přestěhoval.

Porovná-li informace dětí z rozhovorů s vlastní zkušeností s tím, jak vypadala skladba obyvatel azylového domu v době jejich ubytování, jeví se jako podstatná podmínka spokojenosti dítěte dostatek kamarádů. Prožívání pobytu v azylovém domě tak mohlo být silně ovlivněno jednak momentálním souborem ubytovaných, ale i podmínkami, za kterých se do něj nastěhovali.

Je však třeba říci, že prožívání je proces přísně individuální a těžko sdělitelný. Pojem prožívání není přesně vymezen. V učebnicích psychologie bývá vymezeno

jako „duševní činnost“ nebo jako „součást vědomí“ (a nevědomí v užším významu). Podle některých názorů tak nebere v úvahu, že „prožívání je proces a zároveň činnost“. Dle jiných pak prožívání zahrnuje všechny psychické jevy, tedy to, co se odehrává v našem vědomí i nevědomí. Jeho předmětem je vnější svět, stav organismu i mysli. Jde o přísně individuální proces, který uskutečňuje uvědomělá bytost. Platí, že každé prožívání je ovlivněno vlohami daného individua a podmínkami prostředí, ve kterém prožívání probíhá. Zajímavostí je, že 80-90 % našeho prožívání a jednání probíhá automaticky bez účasti uvědomování. Do prostoru vědomí vstupuje pouze 20-10 % komponent motivace, a to nejspíše ve chvílích, kdy jednání narazí na překážku nebo kdy prožitek či obsah vědomí jsou bolestné, nepochopitelné nebo vyžadující zaujetí stanoviska. Jde tedy o činnosti, které se vymykají zautomatizovanosti a přinášejí nám něco nového.⁹⁰

Svou roli v pocitech z určitého prostředí hraje i jeho vzhled. Azylový dům ve Strakoncích má širokou cílovou skupinu. Je otázkou, zda je to vhodné. Jinak se upraví prostor určený dospělým lidem, zvláště pokud jim má sloužit pouze na přechodnou dobu jako odrazový můstek. Potom není úkolem vytvářet domácí prostředí, kde si bude přát uživatel zůstat. V rámci dodržení určitých norem by mělo prostředí samo motivovat lidi k nalezení vlastního bydlení. Naproti tomu děti, zvláště předškolního věku, se potřebují svým domovem pochlubit. Hezké prostředí může mít i pedagogizující vliv. Estetičnost prostředí výrazně přispívá k zlepšení citového vztahu k tomuto prostředí, pocitu pohody. Celkovou pohodu rovněž zvyšují květy a zeleň.⁹¹

Prostředí azylového domu a jeho okolí může mít vliv na to, jak děti azylový dům vnímají, neboť prostorová koncentrace chudoby představuje bariéru životních šancí a sociálních příležitostí těch, kteří v takových koncentracích žijí.⁹²

⁹⁰ HNÍZDIL, J. et al. Osobnostní rozvoj na základě prožitku, zážitku a zkušenosti. In: *Studia Kınanthropologica*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2006.

⁹¹ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova.. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001.

⁹² SÝKORA, Luděk. TEMELOVÁ, Jana. Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In *Prevence prostorové segregace*. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005.

Stanovené hypotézy by bylo vhodné zkoumat na úzeji specifikovaném výzkumném vzorku. Jak se již zmiňuji výše, jednotlivé rodiny z mého výzkumného vzorku přišly do azylového domu za odlišných podmínek. Výzkum by měl být prováděn v rodinách, se stejnými podmínkami příchodu do azylového domu (například: u všech se jedná o první pobyt v zařízení tomto i podobného typu, do azylového domu se nastěhovala celá rodina najednou a v době výzkumu v něm bydlí).

Hypotézu ohledně pocitu stigmatizace z pobytu v azylovém domě bych zkoumala v závislosti na sociokulturním prostředí (míra nezaměstnanosti, etnicita, vzdělání, počty dětí v rodině...) předchozího místa bydliště. Jde o to, že i když se změní adresa pobytu, neznamená to, že se výrazně změní prostředí. Někdy se mohou změnit jména lidí, ale jejich charakteristika bude totožná (základní vzdělání, nezaměstnaný...).

Otázka sociokulturního prostředí, ze kterého uživatelé do azylového domu přišli, se mi jeví jako zajímavé téma pro zpracování. A dále také to, zda má toto původní prostředí a podmínky vliv na to, jak se v azylovém domě cítí. Vhodné by v tomto případě bylo i srovnání dvou či více azylových domů. Azylový dům ve Strakoncích má širokou a pestrou cílovou skupinu. Toho by se dalo využít pro porovnání s azylovými domy, které slouží pouze některé specifičtější cílové skupině, například pouze pro matky s dětmi nebo pouze pro osamělé muže. Dále by se mohly porovnávat výsledky z azylového domu se stejně široce zaměřenou cílovou skupinou. V tomto případě by se mohl dále zkoumat vliv umístění azylového domu v prostředí na subjektivní prožívání pobytu v tomto zařízení.

S ohledem na výsledky výzkumu bych doporučila zúžit cílovou skupinu azylového domu ve Strakoncích. Vhodnější by bylo oddělit cílovou skupinu osamělých mužů a žen od cílové skupiny osamělých rodičů s dětmi.

Fluktuace uživatelů azylového domu je poměrně vysoká a ubytovaní uživatelé jsou velmi různorodí. Je to dáno i poměrně širokou cílovou skupinou. I přes to obyvatelé azylového domu ve Strakoncích spolu tvoří jakousi uzavřenou komunitu. Je to dáno i tím, že je zde menší počet ubytovacích prostor, a tím, že je

azylový dům zamčený a při příchodu i odchodu je nutné zazvonit na službu, která dveře odemkne. U mnoha nových uživatelů se stane, že když se v azylovém domě ubytují, zjistí, že se s lidmi, kteří zde již bydlí, znají, kdysi spolu sousedili nebo mají společné známé. Téměř vždy se najde nějaký spojovací prvek. Pokud tento prvek chybí, například proto, že se nový uživatel přistěhoval z jiného kraje, málokdy se stane, že by se od ostatních uživatelů izoloval. Většinou se během krátké chvíle rozvinou vztahy založené na vzájemné pomoci a směně. Někdy bohužel i na využívání či pomluvách a napadání.

Komunita často vznikne jakožto reakce na krizi. Jakmile krize skončí, vytratí se i kolektivní duch, který v komunitě vznikl.⁹³

Podobnost s původním prostředím, z hlediska sociální úrovně, dosaženého vzdělání či zaměstnanosti nejbližšího okolí, může mít souvislost i s tím, jak rychle a snadno si děti na prostředí azylového domu zvyknou, jak ho pak vnímají a zda se jím cítí stigmatizovány či ho berou jako svůj domov.

V této souvislosti se chci zmínit o tzv. kultuře chudoby, kdy velmi chudí jedinci sdílí a dále reprodukují vzorce chování a životní způsoby, které jim na jednu stranu umožňují vyrovnat se se svou situací, na druhou stranu ale jejich chudobu znásobují (např. postojem ke vzdělání). Únik z ghetta je považován za mimořádně nesnadný.⁹⁴

Dnes již nikdo nepopírá vliv prostředí na vývoj osobnosti. Málokdo má tu vnitřní sílu zcela se vymanit vlivu prostředí, ze kterého vzešel a najít a přijmout jiné hodnoty a vzorce chování.⁹⁵

⁹³ PECK, M. Scott. *V jiném rytmu. Vytváření komunit*. Olomouc: Votobia, 1995.

⁹⁴ SÝKORA, Luděk. TEMELOVÁ, Jana. Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In *Prevence prostorové segregace*. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005.

⁹⁵ KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001.

6. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala dětmi, které pobývají v azylovém domě ve Strakonících, a tím, jak tento svůj pobyt a celkově azylový dům vnímají. Cílem práce bylo zjistit, jak děti žijící v Azylovém domě Strakonice subjektivně vnímají svůj pobyt v tomto zařízení. Stanovený cíl práce se podařilo splnit.

Z tohoto cíle vycházely i stanovené výzkumné otázky. Zkoumala jsem, zda se děti cítí pobýtem v azylovém domě stigmatizovány, zda vnímají toto zařízení jako svůj domov a jak vnímají svůj pobyt v azylovém domě obecně. Pro zjištění odpovědí na stanovené výzkumné otázky a dosažení cíle práce jsem zvolila kvalitativní strategii výzkumu, techniku polostrukturovaných rozhovorů doplněných o pozorování. Základní cílový soubor představovaly děti žijící v azylovém domě ve Strakonících. Konkrétně se jednalo o sedm dětí. Věkové rozpětí pro základní soubor bylo stanoveno od čtyř do patnácti let. Doplnkový soubor pak tvořili jejich rodiče.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že pobyt v azylovém domě vnímají dětské klienti subjektivně jako stigmatizující. Pokud vnímají azylový dům jako domov, je to dáno jednak dlouhodobostí pobytu a zvyknutím si na azylový dům a také dostatkem kamarádů v azylovém domě či jeho blízkém sousedství. V azylovém domě se dětem nelíbí prostředí starého neopraveného domu a poničených věcí. Naopak z rozhovorů vyplynulo, že děti velmi pozitivně hodnotí dostatek přátel při pobytu v azylovém domě. Jednalo se o důležitý prvek, který kladně ovlivňuje pocity dětí v azylovém domě.

Jak jsem již předestřela dříve, výsledky výzkumných otázek mohou být ovlivněny velkým množstvím faktorů. Z uskutečněného kvalitativního výzkumu mi vyplynulo pět hypotéz, které se vztahují k výzkumným otázkám.

H1: Pozitivní dojem z AD u dětských klientů utváří především dostatek kamarádů – vrstevníků.

H2: Negativní dojem z AD u dětských klientů utváří především vnější vzhled domu a obytných buněk.

H3: Pobyť v azylovém domě vnímají děti zde pobývající jako stigmatizující.

H4: Vnímání azylového domu jako domova u dětských klientů se objevuje při dlouhodobém pobytu (déle než čtvrt roku).

H5: Vnímání azylového domu jako domova u dětských klientů se objevuje při opakujícím se pobytu.

Informace získané výzkumem hodnotím jako zajímavé a podnětné. Mohou být určitým zdrojem nového poznání a úhlu pohledu na situaci dětí v azylovém domě ve Strakonících, ale i v jiných zařízeních podobného typu. Díky tomu může tato bakalářská práce pozitivně působit na práci sociálních pracovníků v tomto zařízení a být zdrojem inspirace pro další podobná zařízení. Bakalářská práce bude azylovému domu ve Strakonících poskytnuta.

Stěhování je stresující moment v životě každé rodiny, a to i když se jedná o změnu výtanou. Pobyť v azylovém domě je navíc vždy spojen s tíživou sociální situací a ztrátou bydlení a tato možnost řešení krizové situace nastupuje až poté, co jsou vyčerpány jiné eventuality. Děti vnímají nejen pocity rodičů související se ztrátou bydlení a změnou bydliště, ale i pro ně samotné se jedná o velkou změnu. Aby byl tento prožitek pro děti co nejméně stresující a tíživý, by měla být starost nejen rodičů, ale i sociálních pracovníků azylových domů.

Na základě provedeného kvalitativního výzkumu lze pro azylový dům vyvodit určitá doporučení, týkající se především zúžení cílové skupiny uživatelů a s tím související případné úpravy prostředí. Doporučila bych změnit cílovou skupinu uživatelů buď jen na osamělé muže a osamělé ženy, nebo na rodiče s dětmi. Od toho by se odvíjela úprava prostředí azylového domu, vzhledem k cílové skupině, pro kterou by byl určen. V případě osamělých mužů a osamělých žen by mohlo zůstat stávající prostředí azylového domu i jeho umístění.

V případě, že by cílovou skupinou byli osamělí rodiče s dětmi, bylo by vhodné získat pro azylový dům „reprezentativnější“ prostory. To je ovšem věc nákladná a nikterak jednoduchá. Proto by bylo dobré pro začátek sáhnout alespoň k úpravě stávajících prostor. Provést opravy poškozeného inventáře, natřít zažloutlé

a oprýskané rámy oken, vyměnit prasklé tabulky v oknech, položit nová lina, vymalovat barevně pokoje azylového domu. Tím, že by byl azylový dům určen jen pro rodiče s dětmi, by také došlo ke zvýšení počtu aktuálně pobývajících dětí a dosáhlo se tak „dostatku kamarádů“. Kamarádi se totiž ve výzkumu ukázali jako prvek, který děti vnímaly velmi pozitivně.

7. Seznam použité literatury a zdrojů informací

BACUS, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 174 s. ISBN 80-7178-862-7.

BUSS, Arnold Herbert. PLOMIN, Robert. *A Temperament Theory of Personality Development*. New York: J. Wiley, 1975. 256 s. ISBN 0-471-12649-7.

ČECHOVÁ, Jana. *Obecná psychologie, psychologie osobnosti*. [výuka]. České Budějovice, zimní semestr 2008/09.

DRAPELA, Viktor J. *Přehled teorií osobnosti*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. 175 s. ISBN 80-7178-606-3.

DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJČEK, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HNÍZDIL, J. et al. Osobnostní rozvoj na základě prožitku, zážitku a zkušenosti. In: *Studia Kinanthropologica*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2006. s. 65-75. [online]. [cit. dne 27. 12. 2010]. Dostupné z: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/tv/SK_vol_7_2006_2.pdf#page=11>.

CHATRNÁ, Dagmar. *Cesty Romů do azylového domu FILIA v Českých Budějovicích*. 57 s. Bakalářská práce. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2010. Vedoucí práce: David Urban.

KAUFMANNOVÁ – HUBEROVÁ, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 96 s. ISBN 80-7178-203-3

KNECHTLOVÁ, Eva. *Úroveň sebepojetí a sebehodnocení dětí umístěných v azylových domech pro matky s dětmi*. 95 s. Diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovi Univerzity, 2010. Vedoucí práce: Iva Burešová. [online]. [cit. 25. 10. 2010]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/184365/ff_m/Diplomova_prace.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dazylov%C3%BD%20d%C5%AFm%20agenda:th%26start%3D1>.

KOZLOVÁ, Lucie. KUBELOVÁ, Veronika. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 1. vyd. České Budějovice: ZSF JČU, 2008. 56 s. ISBN 978-80-7394-112-3.

KRAUS, Blahoslav. POLÁČKOVÁ, Věra. et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

Městský ústav sociálních služeb Strakonice. [online]. [cit. 28. 10. 2010]. Dostupné z: <<http://www.muss.strakonice.eu/>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. [cit. dne 12. 10. 2010]. Otázky a odpovědi k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a k zákonu č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách. Poslední změna 2. 2. 2010. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2974/otazky_odpovedi_22-rev3.pdf>.

KREJČÍŘOVÁ, Dana. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. 3. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. 343 s. ISBN 80-7169-195-X

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 1994. 108 s. ISBN 80-7178-853-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 144 s. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.

ONDREJKOVIČ, Peter. *Socializácia mládeže ako východisková kategória sociológie výchovy a sociológie mládeže: príspevok k riešeniu problémov sociológie výchovy a mládeže*. 1. vyd. Bratislava: Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1997. 203 s. ISBN 80-224-0476-4.

ONDREJKOVIČ, Peter. *Úvod do sociológie výchovy: základy sociológie výchovy a mládeže*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Bratislava: Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1998. 386 s. ISBN 80-224-0579-5.

PECK, M. Scott. *V jiném rytmu. Vytváření komunit*. Olomouc: Votobia, 1995. 251 s. ISBN 80-85619-77-6.

STRAUSS, Anselm. CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

SÝKORA, Luděk. TEMELOVÁ, Jana. Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In *Prevence prostorové segregace*. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005. [cit. dne 30. 4. 2011]. s. 5-20. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/urrlab/user/documents/jajinek/Jana/Prevence%20oprostorove%20segregace.pdf>.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 1997. 353 s. ISBN 80-7184-317-2.

Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění.

8. Klíčová slova

Azylový dům

Děti

Prostředí

Socializace

Subjektivní prožívání

Výchova

9. Přílohy

Obrázky

Obrázek č. 1: umístění azylového domu ve Strakoniciích

Obrázek č. 2: Azylový dům Strakonice a sousední dům s městskými byty

Obrázek č. 3: Azylový dům Strakonice

Obrázek č. 4: Společné prostory azylového domu Strakonice

Obrázek č. 5 a 6: Aleš

Obrázek č. 7 a 8: Bořek

Domácí a provozní řád Azylového domu Strakonice

Základní okruhy pro polostrukturovaný rozhovor

Údaje o respondentech základního výzkumného souboru

Rozhovory

Rozhovor č. 5 – Rozhovor s Alešem a Bořkem

Rozhovor č. 6 – Rozhovor s Bořkem

Rozhovor č. 7 – Rozhovor s otcem A + B

Rozhovor č. 8 – Rozhovor s Danielou

Rozhovor č. 9 – Rozhovor s Carol

Rozhovor č. 10 – Rozhovor s matkou C + D

Rozhovor č. 11 – Rozhovor s Evou

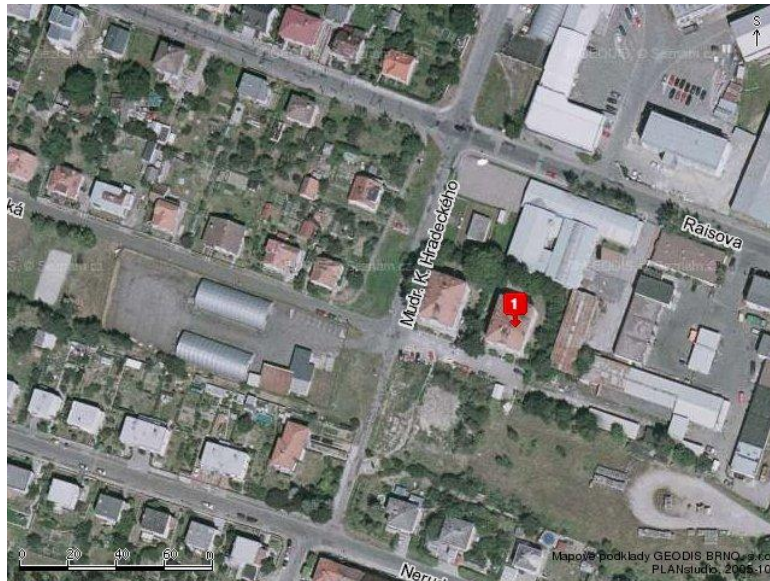
Rozhovor č. 12 – Rozhovor s Filipem

Rozhovor č. 13 – Rozhovor s matkou E + F

Rozhovor č. 14 – Rozhovor s Gáborem

Rozhovor č. 15 – Rozhovor s otcem G

Obrázek č. 1: umístění azylového domu ve Strakonících

Zdroj: mapy.cz

Obrázek č. 2: Azylový dům Strakonice a sousední dům s městskými byty

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 3: Azylový dům Strakonice

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 4: Společné prostory azylového domu Strakonice

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 5 a 6: Aleš

Obrázek č. 5: Pobyť v azylovém domě ve Strakonicih

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 6: Bydlení před příchodem do azylového domu ve Strakonicih

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 7 a 8: Bořek

Obrázek č. 7: Pobyť v azylovém domě ve Strakonicih

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 8: Bydlení před příchodem do azylového domu ve Strakonicih

Zdroj: Vlastní výzkum

Domáci a provozní řád Azylového domu Strakonice

**Městský ústav sociálních služeb Strakonice
Jezerní 1281, 386 01 Strakonice**

PROVOZNÍ A DOMÁCÍ ŘÁD AZYLOVÉHO DOMU Budovatelská 613, Strakonice

Azylový dům je zařízením, které poskytuje služby sociální prevence. Provoz Azylového domu /dále jen AD/, vyžaduje určitá pravidla, která mají napomáhat příjemnému a účelnému soužití všech uživatelů.

Pravidla jsou přizpůsobena potřebám uživatelů, ale především potřebám jejich dětí. Každý z uživatelů se s těmito pravidly před nástupem do AD seznámí a zaváže se k jejich dodržování.

POSLÁNÍ AZYLOVÉHO DOMU

- AD je zařízením, které osamělým uživatelům s dětmi a osamělým ženám a mužům nacházejících se v mimořádné krizové situaci bez přístřeší a v nouzi poskytuje okamžité přechodné ubytování, výchovnou a poradenskou péči, pomoc při obstarání zaměstnání, ubytování a umístování dětí do předškolních a školních zařízení. Cílem těchto služeb je pomoci uživatelům, aby byli následně schopni řešit samostatně své problémy a jejich závislost se minimalizovala.
- Provoz AD je ve všech složkách podřízen především zájmům a potřebám dětí. Osobní zájmy matek a otců musí být této zásadě podřízeny.
- Uživatel má právo obracet se na zaměstnance AD ve všech otázkách svého osobního života, péče a výchovy dítěte. V rámci možností může požadovat účelnou pomoc a radu, zvláště v případech, kdy musí jednat se státními organizacemi v zájmu svém nebo dítěte.

PROVOZNÍ ŘÁD AD

I.

AD je zřízen jako zařízení sociální služeb města Strakonice. Organizačně je začleněn do struktury příspěvkové organizace Městského ústavu sociálních služeb Strakonice.

AD je účelovým zařízením sociálních služeb, které poskytuje osamělým matkám nebo otcům s dětmi, osamělým ženám a osamělým mužům, kteří se ocitli v obtížné situaci ubytování a poradenskou péči.

Sociální pracovníci AD napomáhají při zprostředkování zaměstnání, umístění dětí v předškolních a školních zařízeních a při řešení jejich situace, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Dále napomáhají při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou. Další podpora a pomoc spočívá v sociálním začleňování pro osoby, které vedly rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem ohroženy.

II.

S uživatelem je na základě Rady města uzavírána smlouva k pobytu v AD, a to na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Ve výjimečných případech na dobu 1 roku a jen ve zvláštních případech déle. Smlouvu uzavírá MěÚSS.

III.

O ukončení pobytu s okamžitou platností, v případě závažného či opakovaného porušování Domácího řádu, rozhoduje vedoucí AD a toto rozhodnutí telefonicky i písemně oznamuje na MěÚSS.

IV.

Provozovatelem AD je MěÚSS Strakonice, který uzavírá smluvní vztahy s uživateli na základě usnesení Rady města Strakonice.

Nově přijatí uživatelé se seznámí s domovním řádem a dalšími opatřeními upravujícími pobyt v tomto zařízení proti písemnému potvrzení, kterým se uživatelé zavazují uvedená pravidla dodržovat. Zaměstnanci AD zabezpečují

dodržování bezporuchového chodu v zařízení. O závažných událostech informují ředitele MěÚSS Strakonice.

V.

Bez souhlasu provozovatele není dovoleno provádět v ubytovacích jednotkách ani ostatních prostorách jakékoliv změny a úpravy.

VI.

Výše úhrad za poskytované služby je stanovena samostatným ceníkem. Úhrada za první měsíc ubytování je uhrazena při nástupu k pobytu do azylového domu. Úhrada za každý další měsíc ubytování je splatná předem nejpozději do 25. dne předcházejícího kalendářního měsíce. Úhrada za ubytování bude uhrazena vždy ve výše uvedených termínech pověřenému sociálnímu pracovníkovi azylového domu v hotovosti na základě vystavené stvrzenky o zaplacení. V případě splátkové platby, zálohovou stvrzenkou AD.

Městský ústav sociálních služeb Strakonice, Jezerní 1281, 386 01 Strakonice

DOMÁCÍ ŘÁD AZYLOVÉHO DOMU

1. a) Uživatel je do AD přijímán na základě usnesení Rady města Strakonice.
b) Při nástupu je uživatel povinen předložit zaměstnanci AD občanský průkaz, rodný list dítěte a potvrzení ošetřujícího lékaře o aktuálním zdravotním stavu svém a svých dětí. Potvrzení nesmí být starší než 1 týden. Pokud potvrzení nedoloží, musí tak učinit co nejdříve. Případné další důvodné vyšetření je uživatel povinen podstoupit na požádání vedoucí(ho) AD. Po nástupu vyplní s vedoucí nebo soc. pracovníkem vstupní dotazník a seznámí se s domácím a provozním řádem AD.
2. a) **Pobyt v AD je dočasný.** Ubytováním nevzniká nárok na trvalý pobyt.
b) Za **krátkodobý pobyt** je považována doba pobytu v délce maximálně 5 kalendářních dnů. O tomto pobytu rozhoduje vždy služba konající sociální pracovník azylového domu.
Výše úhrady je stanovena dle bodu I sazebník úhrad (tiskopis součástí DŘ).
3. **Nejpozději v den stanoveným ve smlouvě musí uživatel provést úhradu za poskytnuté sociální služby.** Pokud uživatel bez vážného důvodu úhradu

neprovede, bude s ním projednán návrh na spolupráci při vedení domácnosti po stránce hospodaření s finančními prostředky a bude dohodnut splátkový kalendář na úhradu dlužných částek. Pokud uživatel do stanovené doby částku nevyrovná, bude jeho pobyt v AD ukončen.

4. Uživatel se dále písemně zavazuje, že podnikne další kroky pro zajištění budoucího bydlení pro sebe i pro své dítě /děti/.
5. **Maximální délka pobytu** pro ubytovaného uživatele je **3 měsíce**. Jeden měsíc před uplynutím lhůty podá uživatel prostřednictvím sociálních pracovníků MěÚSS Strakonice písemnou žádost o prodloužení pobytu s konkrétním odůvodněním. Na základě šetření může Rada Města Strakonice pobyt uživateli prodloužit. Ve výjimečných případech je možné pobyt prodloužit na dobu jednoho roku a jen ve zvláštních případech déle.
6. **Řádná péče o dítě je prvořadým úkolem matky nebo otce, také základní podmínkou pro jejich setrvání v AD.** Případné zanedbání péče o dítě bude řešeno vedoucí(m) AD ve spolupráci se sociálním odborem MěÚ Strakonice. Zaměstnanci AD soustavně kontrolují péči rodičů o děti se zaměřením na základní potřeby dětí, jejich duševní i tělesný vývoj.
7. Každý uživatel pobyt v AD na sebe bere zodpovědnost za vytváření klidné a příjemné atmosféry společného života, na podkladě slušného chování a otevřených vztahů.
8. a) **Vycházky z AD oznamuje uživatel sociálním pracovníkům AD, a ti ho zároveň zapíší do knihy vycházek.** Jestliže chce matka nebo otec opustit AD bez dítěte, je to možné jen na dobu nezbytně nutnou a s podmínkou, že za dítě převezme odpovědnost jiná plnoletá osoba, která to stvrdí podpisem do příslušné knihy. Totéž platí i v případě, kdy matka nebo otec jsou v pracovním poměru a jejich návrat ze směny je časově rozdílný oproti době návratu dítěte (dětí) ze školy. Tato skutečnost a stanovení odpovědnosti musí být rovněž uvedeno v příslušné knize a stvrzeno podpisem.
9. V případě vycházky je uživatel povinen se vrátit do 22 hodin. Rodič s dětmi do 19 hodin.
 - b) Pokud uživatel odjíždí z AD přes noc nebo na více dní, nahlásí soc. pracovníkovi AD adresu, na níž se bude zdržovat, aby mohl být v nutném případě kontaktován. Na uvedené adrese může vedoucí AD provést kontrolu a přesvědčit se o vhodnosti prostředí.
 - c) **Pokud uživatel stráví více než 7 dní mimo AD** (kromě prázdninových měsíců), **může být pobyt v AD ukončen**, neboť bude považován za zbytečný.

d) **V případě, že uživatel svévolně opustí AD a nevrátí se do 5 dnů a ani o sobě nedá žádným způsobem vědět, bude zrušeno uživatelské právo a pobyt v AD ukončen. Případné pohledávky budou vymáhány.**

10. Uživatelé jsou povinni zachovávat **noční klid, který je od 22.00 hodin do 6.00 hodin.**

11. a) Uživatelé mohou přijímat **návštěvy v době od 15.00 do 16.00 hodin.** Doba pobytu návštěvy objektu **nepřekračuje 1 hodinu.**

b) Každá návštěva je zapisována do knihy návštěv a předkládá jako doklad průkaz totožnosti. Návštěvy dětí jsou povoleny pouze v doprovodu dospělých, kteří zodpovídají za jejich chování v AD. Z návštěv jsou vyloučeny osoby podezřelé z podnapilosti nebo jinak nevhodně se chovající.

c) Všichni návštěvníci AD jsou povinni zachovávat klid a pořádek. V případě, že návštěvník nedodrží uvedené zásady, má soc. pracovník konající službu právo a povinnost jej z AD vykázat a to i za pomoci příslušníků policie.

12. a) **Ve všech částech AD je třeba dodržovat zásady hygieny a čistoty** podle pokynů sociálních pracovníků AD. To se týká i hygieny osobní a čistoty oblečení. **Úklid společných prostor provádějí uživatelé podle rozpisu týdenních služeb.**

b) V době nepřítomnosti nebo nemoci si uživatel, na kterého připadá úklid, zajistí výměnu s jiným uživatelem. Není-li uživatel z vážných důvodů schopen provést úklid dle rozpisu, oznámí to sociálnímu pracovníkovi konajícímu službu. Úklid je nutno dokončit do 22.00 hod, aby nebyl rušen noční klid.

13. **Pro všechny osoby platí zákaz vnášení a požívání alkoholických nápojů. V AD platí rovněž zákaz kouření.** Při podezření z požití alkoholu je každý uživatel povinen podrobit se dechové zkoušce na alkohol. Zkoušku provádí služba konající soc. pracovník digitálním detektorem alkoholu. Pokud uživatel provedení zkoušky odmítne nebo bude výkon zkoušky nějakým způsobem mařit, bude výsledek považován za pozitivní a uživatel nebude vpuštěn do AD. Zkoušku na alkohol je možné provádět i namátkově, když má soc. pracovník, při kontrole na pokojích, podezření, že uživatel požil alkohol.

14. V případě nemoci uživatele nebo jeho dětí je třeba dodržovat karanténu, tj. zdržovat se na svém pokoji a pobyt ve společných prostorech omezit na minimum, aby se snížila možnost dalšího přenosu nákazy.

15. Uživatelé AD, návštěvníci a všechny ostatní osoby jsou povinny zachovávat veškerá protipožární opatření a zásady bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

16. **Je zakázáno přechovávat v objektu AD jakákoli zvířata.** Stejně tak návštěvy nesmí do objektu AD se zvířaty vstupovat.
17. **Ubytování jsou povinni umožnit přístup všem sociálním pracovníkům AD, řediteli MěÚSS, sociálním pracovníkům MěÚSS i pracovním sociálního odboru MěÚ Strakonice do ubytovací jednotky za účelem kontroly a sociálního šetření. Sociální pracovník je povinen provést kontrolu ubytovací buňky po odchodu uživatele (kontrola spotřebičů, vody, plynu a úklidu.) Sociální pracovníci AD mohou v případě nutnosti zkontrolovat osobní věci uživatele (alkohol, drogy).**
18. Uživatelé jsou povinni zúčastňovat se společných pravidelných domovních schůzek nebo jiných společných aktivit organizovaných vedením AD.
19. Každý uživatel má právo podat stížnost na kvalitu či způsob poskytování sociální služby.
 - a) Stížnost může podat sám nebo prostřednictvím jiné osoby.
 - b) Stížnost může být ústní, či psaná. Psanou stížnost lze vhodit, i anonymně, do schránky na stížnosti nebo zaslat poštou.
20. **a) Každý uživatel odpovídá za svěřený inventář v ubytovací jednotce podle inventárního seznamu, což stvrzuje podpisem.**
b) Způsobí-li škodu sám nebo dítě, které má v péči, musí škodu uhradit.
c) Za vybavení společných prostor odpovídají všichni ubytovaní.
21. Uživatel může používat vlastní elektrické spotřebiče pouze s vědomím a souhlasem vedoucí AD. Všechny spotřebiče lze používat tak, aby jejich provozem nebyl narušen potřebný klid.
22. Uživatel má možnost podle stanovených pravidel používat za úhradu předměty a přístroje, které si může v AD zapůjčit.
23. **Veškeré vybavení a zařízení AD používá uživatel výhradně pro své potřeby a potřeby svých dětí.**
24. Uživatel je odpovědný za veškerý svůj majetek. Chrání jej před zcizením. Za případnou ztrátu neodpovídá AD.
25. Pokud při odchodu uživatele z AD je inventář poškozen ve větší míře, než je běžné opotřebení, může AD požadovat náhradu až do výše skutečných nákladů.

26. Podle druhu a stupně porušení tohoto řádu má vedoucí AD právo a povinnost uživatele povolat k pohovoru. Uživatel je povinen se tohoto pohovoru zúčastnit, podepsat zápis o porušení domácího řádu a řídit se opatřením, která z tohoto plynou.
27. Jestliže uvedená opatření nevedou k nápravě nebo porušuje-li obyvatel opakovaně domácí řád, rozhodne vedoucí AD nebo MěÚSS Strakonice o okamžitém ukončení pobytu.

UKONČENÍ POBYTU UŽIVATELE V AD

1. Den ukončení pobytu je uživatel povinen oznámit vedoucí AD nejméně 10 dní předem. Po uplynutí desetidenní výpovědi je uživateli vrácena zbývající část úhrady za pobyt.
2. Při odchodu uživatel předává vedoucí AD uklizený pokoj, kompletní inventář a veškeré půjčené věci, o kterých je proveden zápis.
3. Při odchodu z AD uživatel odveze všechny svoje věci. Pokud tak neučiní, účtuje se za každý den skladování 10,- Kč. Pokud neodveze věci do 14 dnů, budou zlikvidovány.

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1. Výjimky z domácího řádu může povolit vedoucí AD a MěÚSS Strakonice. Výjimky musí být dohodnuty písemně.
2. **Porušení domácího řádu bude vždy řešeno vedoucí AD, případně MěÚSS Strakonice. Při opakovaném porušení může být pobyt v AD ukončen.**

Tento domovní řád platí od 1. 1. 2011

Ing. Karel Seknička
ředitel MěÚSS Strakonice

Základní okruhy pro polostrukturovaný rozhovor

Základní okruhy otázek pro polostrukturovaný rozhovor

Jméno:

Věk:

Jak dlouho je v AD (datum ubytování):

Sourozenci (počet, věk):

Okruh 1.: Předchozí život

- Kde jste bydleli, než jste se nastěhovali do AD?
- Co se ti líbilo a nelíbilo tam, kde jste bydleli před AD?

Okruh 2.: Život v AD

- Co se ti v AD líbí?
- Co bys chtěl/a v AD jinak?
- Vědí děti ve škole, kde bydlíš? Co na to říkají?
- Chybí ti někdo, s kým jsi se kamarádil/a než jste se nastěhovali do AD a teď už ho nevídáš?
- Máš v AD kamarády? Znal/a jsi je, než jsi sem přišel/la?
- Kde bys chtěl/a bydlet?
- Na jak dlouho v AD jsi?
- Nakreslí co se ti v AD líbí a co se ti v AD nelíbí.
- Myslíš si, že je to jiné než bydlení doma?
- Jak jsi si zvykl/a na bydlení v AD?
- Co sociální pracovnice? Jak se ti líbí?
- Co je pro tebe domov? Kde to je?

Okruh 3.: Život nyní (pokud již v AD nebydlí)

- Co se ti v AD líbilo?
- Co se ti v AD nelíbilo?

- Chybí ti někdo z AD?
- Co je pro tebe domov? Kde to je?

Okruh 4.: Vize

- Co bys chtěl dělat, až budeš dospělý/á?
- Kde bys chtěl/a bydlet, až budeš dospělý/á?

Údaje o respondentech základního výzkumného souboru

Aleš

Rodiče nejsou manželé. Otec se sebeidentifikuje jako Rom. Než se narodil nejmladší bratr, byli oba rodiče drogově závislí. Otec se ze závislosti poměrně brzy dostal sám. Snažil se prý pomoci i partnerce, ale neúspěšně. Ta brala drogy i v těhotenství. Proto jim byl nejmladší syn po narození odebrán z péče. Sociální pracovnice navrhl otcí, aby si ho vzal do péče on. Díky tomu jim byl vrácen. Otec odešel ze zaměstnání a nastoupil na rodičovskou dovolenou.

Podle rodičů utrpěl Aleš psychické trauma. Matka dnes již nějakou dobu abstínuje. Projevila se u ní však schizofrenie, prý jako následek užívání drog. Léky, které jí byly indikovány, jí prý nevyhovovaly a necítila se po nich dobře. Momentálně užívá jiné léky, cítí se dobře a ráda by si našla práci a zkusila se více zapojit do normálního života. Aleš chodí do 1. třídy ZŠ, měl rok odklad nástupu.⁹⁶

Bořek

Mladší bratr Aleše. Rodiče stejní. Po příchodu z porodnice ho prý starší bratr shodil ze stolu. Rodiče Bořka našli už promodralého. Doktoři jim řekli, že bude mít díky nehodě těžké následky, možná nebude nikdy chodit. Rodiče s Bořkem cvičili dle Vojtovy metody. Bořek dnes normálně chodí. Jeví se jako normální živé dítě. Navštěvuje zvláštní MŠ. Tento rok má jít do první třídy ZŠ, ale rodiče chtějí požádat o rok odkladu.⁹⁷

Anamnéza rodičů je stejná jako u bratra Aleše.

Carol

Carol je nejstarší ze čtyř sourozenců. Tři nejstarší sourozenci mají stejného otce. V rodině docházelo k domácímu násilí. Matka se s otcem opakovaně

⁹⁶ Osobní dokumentace + Kniha denních hlášení azylového domu Strakonice

⁹⁷ Osobní dokumentace + Kniha denních hlášení azylového domu ve Strakonících

rozcházela a opět se k němu vracela. Definitivně ho opustila někdy po narození syna. Tou dobou byl otec zavřený ve vězení. Nyní je na svobodě. Matka dětí se ho bojí.⁹⁸

Daniela

Anamnéza rodičů stejná jako u sestry Carol.

Eva

Po příchodu do azylového podala matka žádost o rozvod. V rodině docházelo k domácímu násilí. Matka má ještě dvě starší děti z předchozího manželství. Ty vychovává babička. Otec si našel novou partnerku. O děti jeví zájem střídavě.

Matka má sluchovou vadu. Naslouchátko jí nevyhovuje, proto ho nenosí. Z toho důvodu hůře slyší, značnou část komunikace odezírá. Sluchová vada se u ní projevovala již od dětství. V řeči se to projevuje chybami ve skloňování či slovosledu.

Z azylového domu se odstěhovali do startovacího bytu města Strakonice. Ve stejném bytě bydleli již před příchodem do azylového domu. Matka odešla kvůli neshodám s manželem.⁹⁹

Filip

Anamnéza rodičů stejná jako u sestry Evy.

Gábor

Přibližně do jednoho roku věku žil Gábor se svou matkou a otcem. Protože měl být umístěn do dětského domova, vzala si ho do péče jedna otcova sestra. Asi po dvou letech se rozvedla a kvůli sporům o byt se Gábor dostal do péče druhé otcovi sestry a jejího muže. Matka o něj zájem nejevila. Otec říká, že Gábor není jeho, jen se nechal zapsat do rodného listu, ale na Gábora si zvykl a bere jej jako

⁹⁸ Osobní dokumentace + Kniha denních hlášení azylového domu ve Strakonících

⁹⁹ Osobní dokumentace + Kniha denních hlášení azylového domu ve Strakonících

svého syna. Po celou dobu s ním byl v kontaktu, i když ho nevychoval. Po smrti tety žil Gábor asi čtyři měsíce se svým otcem. Z důvodu exekuce na byt a nevyřešené bytové otázky se vrátil zpět k ovdovělému strýci. Ten si po nějaké době našel novou družku, která měla vlastní děti. Poměry v domácnosti se zhoršily. Otec proto zažádal o převzetí syna do vlastní péče.

V první třídě navštěvoval Gábor běžnou základní školu. Poté jej nechala otcova sestra na vlastní žádost přemístit do „zvláštní školy“. Nyní je zpět v péči otce a ten by chtěl dosáhnout přestupu na běžnou základní školu.

Rozhovor č. 5 – Rozhovor s Alešem a Bořkem

J = Jana Ondrášková

A = Aleš

B = Bořek

- Nejmladší bratr Jan si u rozhovoru kreslil podle svého, rozhovoru se neúčastnil, jen sem tam ukazoval obrázek.

J: A teď vás chci kluci poprosit, jestli byste mi namalovali, jak bydlíte s mamkou a tatškou a bráchama v azyláku. Nakreslíte mi to? Jak bydlíte tady u nás?

A: Já namaluju něco jinýho.

J: Ne. Namalujte mi prosím vás, jak tady bydlíte. A ještě mi nakreslete, jak jste bydleli před tím, jo?

J: Co, co nakreslíš ty? Tak tady Honzíkovi dáme také nějakou pastelku. Co Honzíku?

B: A já namaluju... Hmm, potřebuju černou.

J: Ona není ořezaná, vid'?

Kde jste žili před tím kluci?

A: Jak je naproti speciální školka, ne, tak tam naproti přímo. V tom baráku. Jak je to žlutý ne.

J: Tady ve Strakoncích?

A: Tam jak je to žlutý ne.

B: To žlutý no. Tam sme bydleli u mámy.

J: Já myslela, že jste žili u babičky s dědou?

A: My jsme taky tam měli svůj vlastní pokojíček.

J: U babičky s dědou nebo tam v tom žlutém, naproti té školce?

A: Tam jsme bydleli sami bez babičky.

J: A jak se vám tam líbilo?

A: Hmm.

J: Dobrý to bylo, jo? A tam jste měli svůj pokojíček vy tři dohromady?

A: Hmm. Ne my dva. Honzík se narodil až potom.

B A my máme ve školce kouzelný fixy.

J: Teda ty se máš.

J: Aha. Je něco, co se vám před tím nelíbilo, když jste bydleli v tom naproti té školce?

A: Líbilo se nám tam všechno.

J: Všechno se vám tam líbilo, tak to je dobře. A co tady? Je tu něco, co by se ti tady líbilo?

A: Co jsi říkala?

J: Jestli je tu něco, co by se ti tady líbilo?

A: Líbilo by se mi tady, kdyby tady byly nová okna, lino...

J: A teďko co tady je? Líbí se ti tady něco, nebo někdo?

A: Líbilo by se mi, kdyby tu byl s námi strejda.

J: Ten tě vodí ze školy, vid'?

A: Jo

J: A co ty Bořku?

B: Mně vodí máma.

J: Ta tě vodí ze školky, do školky tě vodí ráno táta.

H: Já taky.

J: A ty jsi doma ne, s mamkou?

B: Ne on chodí s ní.

J: A je tu něco, co se ti tady líbí? (k Bořkovi)

A: (vrtí hlavou a naznačuje rty ne)

J: Nenapovídej 😊

A: No jo.

J: Co Bořku?

B: Nee.

J: Ne? A co se ti tu nelíbí třeba?

B: Rozbitý okna.

- kluci kreslí

J: A kluci měli jste tam, jak jste bydleli nějaké kamarády?

B: Hmm

A: Jo

J: A chybí vám ti kamarádi tady?

A: Jo

J: A nemáte tady nějaké kamarády třeba vedle v baráku?

A: Ehm, ehm

J: Ne? Ani třeba tady dole v přízemí?

A: Ne

B: Tady nemáme žádný kamarády. Já mám kamaráda Honzíka. To je můj kamarád dobrej.

J: Tohohle Honzíka nebo ještě jiného Honzíka? (ukazují na nejmladšího sourozence)

B: Jinýho Honzíka. To byl můj a Alešovo kamarád.

J: Aha.

- kreslí, malý Honzík se natahuje po diktafonu

B: Nech to na pokoji ten telefon. To je vaše?

J: No to ne (beru diktafon Honzíkovi z ruky a pokládám ho zpět na stůl)

A: A co to je?

J: Na to já si nahrávám, co si tady povídáme, protože bych si to nestihla všechno napsat, víš.

A: Aha

B: Jo.

A: A proč?

J: Protože chodím do školy a potřebuji do té školy napsat takový velký domácí úkol.

A: Hmm

J: A ten domácí úkol mám napsat o tom, jak se dětem líbí u nás v azylovém domě.

A: A vy učíte v Budějovicích?

J: Ne tam chodím do školy, v Budějovicích.

A: A vy tam děláte v Budějovicích?

B: Učí děti.

J: Ne, já se tam chodím do školy učit.

A: Proč?

J: Protože jsem chtěla dělat něco jiného než před tím, tak jsem potřebovala si udělat školu. (ukazují na Alešův obrázek, kde svou postavu popsal jménem)

J: Popíšeš mi kdo je kdo, jako jsi popsal Aleše?

A: já

J: Tohle je Honzík?

A: No

J: A nechybí tam někdo na tom obrázku?

- Aleš píše jména na obrázek, hláskuje si jména

A: I je...?

J: Í je čárka.

A: To já vím, í je takhle. Injekce.

J: A na jak dlouho tu myslíte, jste?

A: Prosím?

J: Na jak dlouho tu myslíte, jste? Jak dlouho tu budete?

A: Já bych typoval, že dva měsíce.

B: Sme měli maškarní, teďko. A tam bylo auto u dědy. (Kluci byli o víkendu u babičky s dědou na vesnici a bylo tam dětské maškarní.)

J: A kam půjdete potom z azylového domu?

A: To ještě nevím.

J: A kam byste chtěli jít?

A: Nejlíp bysme chtěli...k nám domů.

J: Do toho domu kde jste bydleli před tím?

A: Jo

A: Počkej, vem si tuhletu, ta je taky stejná, na. (vyměňuje Honzíkovi pastelky, protože mu je chtěl vzít)

B: Ne

A: No tak vidíš.

J: Kdybych vám řekla, abyste mi řekli co je to domov?

A: Nejlepší domov je, kde jsme bydleli s mámou.

J: Jo? Tam bydlel i Honzík, že jo? (ukazují na obrázek)

J: A kde byste chtěli bydlet, až budete veliký? Dospělí.

A: Víš, co až bychom byli dospělí... chceme bydlet na tom, kde nejsou žádný domy...já budu bydlet, až budu velkej, já budu bydlet, to budu muset to, tak já budu bydlet, kde nejsou lidi.

B: On už taky, koukněte, on už taky.

J: No, on už taky...A kde bys chtěl bydlet ty Bořku, až budeš velkej, až budeš dospělej?

B: V červeném domě.

A: My budem bydlet spolu. Paní až budem velký, my budem bydlet spolu.

J: Aha, co ty Bořku, ty bys chtěl taky bydlet, až budeš velkej s Alešem?

A: A paní hádejte, co budu, až budu velkej. Co budu dělat, budu voják policajt, on bude policajt.

J: Všichni budete policajti?

A: Ne já budu dělat vojáka a Bořek mi bude dovolovat pokuty, že jo?

B: Budu dávat pokuty.

J: To je krásný.

- kluci kreslí, Aleš si pobrukuje "Jen se leje, jen se leje..."

A: Koukněte, už prší. (ukazují mi obrázek)

A teď můžem namalovat, co budem chtít?

J: Teď mi ještě namalujete ještě, kde jste bydleli před tím a já vám pak dám papír a pastelky, a můžete si namalovat, co budete chtít, jo?

B: Teď namaluju.

J: Namaluješ mi teďka, kde jste bydleli před tím s mamku a tatškou?

B: Néééé

J: Namaluj mi to prosím.

A: To musíte říct kouzelné slovíčko.

J: Prosím.

A: Tak jo.

B: Já radši namaluju,...náš pokoj teda.

J: No tak mi namaluj, jak jste bydleli s mamkou a tatškou před tím.

A: Ještě ale neumím malovat.

J: To nevadí.

A: Já namaluju ještě takovoudle tuhle tu, dokola.

J: Hmm

A: Nemáte pravítko?

J: Nemám.

A: Škoda.

J: Podle tužky můžeš udělat rovnou čáru.

A: Už to mám.

B: Hele.

A: Bořku, ona chtěla abys...

J: Tak mu dám ještě jeden papír...

A: A namaluje ten dům, že jo?

J: A namaluješ mi, kde jste bydleli před tím s mamkou a tatškou, jo?

- kluci zkoušejí hulákat do diktafonu

B: A do toho se může i mluvit?

J: No.

- zvonek od vchodových dveří

A: Paní, víte, co jsem namaloval? Já jsem namaloval obrázek jak,...plyšáky ale nedovedu.

J: To nevadí, já dojdu jenom otevřít, tak malujte, jo, já hned přijdu.

- odcházím otevřít dveře do AD

A: Bořku ona ti dala papír, abys namaloval ten dům.

B: Kterej dům?

A: Velkej dům.

- vrátila jsem se od dveří

A: Ještě namaluju psa. Pekinu. Měli jsme psa, Pekinu, která se ztratila.

J: To byl pejsek?

A: Ztratil se nám, Pekina se jmenovala.

- Honzík mi ukazuje svůj obrázek

J: No krásně kreslíš.

A: Jí bylo jedenáct.

J: Jé tak to byla stará, to byla babička psí.

A: Ne to, byla to holka, ale měla i štěňata.

- Aleš píše na obrázek Pekina, hláskuje si to slovo

A: Je tam napsáno Pekina?

J: Peki, ještě A ti tam chybí.

A: Pekina. Tak už je to.

J: Chceš sedět tady?

- Honzík si chce přesednout na židli, kde sedí Aleš

B: Už to mám všechno.

J: To musíš říct bráchovi, aby tě sem pustil.

- mění si s ním místo

J: Kde jste bydleli, když se Honzík narodil, když... kde jste bydleli?

A: To jsme bydleli, jsme bydleli v byto... jsme bydleli.

A: Jsme měli hodně hraček. Jsme měli i čerta. Už je tam.

J: To je čert?

A: Už je to.

J: Tam jste bydleli před tím s mamkou a taťkou?

A: Ne je to pravda, neměli jsme žádnou loď, když jsme bydleli v tom, měli jsme hračky hodně, takže žádnou velikánkou loď jsme neměli.

J: Takže tam jste bydleli s mamkou a taťkou než jste přišli sem? Co? Tohle je ono? Obrázek kde jste bydleli s mamkou a taťkou?

A: Tak už je to hotový.

J: Hmm, tak děkuji pěkně.

(k Bořkovi) A namaluješ mi ještě třeba, jak jste vy dva s bráchou v pokojíčku?

J: A co říkali spolužáci ve škole na to, že jste se sem přestěhovali?

A: Nic.

J: Nic? A proč?

A: Nic. Protože jsou trdla.

J: Ale...

A Jsou úplný

- Bořek se tomu směje a přidává se k němu i Honzík

J: Vědí to, že jste tady?

A: Nemusí to vědět. Jsou blbí.

Protože v té škole jsou děti jak pomásla.

J: Tak já si tenhle ten obrázek, jak je tam váš byt, vezmu a nový papír, jo?
(k Bořkovi)

A: Paní, můžeme si dojít pro dormity? (= malá figurka, hračka)

J: To víš, že jo.

- Aleš si jde do pokoje pro dormity

Tak to je ten byt, jak jste bydleli s mamkou a tatškou? Naproti té školce? To je ono?

B: Byl rozbitej.

J: On byl rozbitej? Ten byt? Naproti té školce?

Co? On byl rozbitej ten byt?

B: Hmm.

J: A co se ti tam líbilo?

B: Kolo.

J: Ty jsi tam měl kolo?

B: Jo.

J: A co tam bylo nehezký? Co se ti tam nelíbilo?

- Aleš přinese dormity

A: Vyberte si každej nějakýho.

- kluci si rozdělili dormity a kreslili si už sami podle svého

Rozhovor č. 6 – Rozhovor s Bořkem

J = Jana Ondrášková

B = Bořek

J: Já je takhle trošku vysypu, vid' ty pastelky, ať jdou vyndávat. Co budeš kreslit?

B: Eheee nevim.

J: Nevíš ještě.

B: Já namaluju...já namaluju nějakou loď.

J: Ty chodíš do školky vid'? Chodíš do školky Bořku?

B: Hmmm.

J: Jo? A jak se ti líbí ve školce?

B: Špatně.

J: Špatně? Jak to? Jak to, že špatně?... Co se ti tam...

B: Já nakreslim tu loď.

J: Hmmm. Vědí děti ve školce, že tady bydlíš?

B: (vrtí hlavou)

J: Nevědí? Proč to nevědí?

B: (mlčí, kreslí) Koukněte (ukazuje obrázek).

J: Hmm. Hezká loď. Ještě nějaké stožáry potřebuje, ne?

B: To je mamut. Loď Mamut.

J: Hmm. Hele Boříku, proč to děti nevědí, že tady bydlíte? Vědí, že jste se přestěhovali?

B: Ehne

J: Ne? A proč to nevědí?

B: (mlčí, kreslí) Tady má štít. Takhle, von tady je nějaký řidič, von vovládá štít. To je štír takovej.

J: Hele Boříku. Tys jim to neřekl?

B: (kroutí hlavou)

J: A proč jsi jim to neřekl.

B: Já sem namaloval štíra.

J: Já vím. A proč si neřekl dětem ve školce, že jste se přestěhovali do azylového domu?

B: Nechci.

J: Nechceš? Bořku, proč jsi to neřekl dětem ve školce, že jste se přestěhovali?

B: (mlčí, kreslí)

J: Máš tam kamarády ve školce?

B: (kýve hlavou)

J: Jo? A ani těm kamarádům jsi to neřekl?

B: (vrtí hlavou)

J: Proč ne? Nechtělo se ti? Nebo si se styděl?

B: Koukejte. (ukazuje obrázek)

J: Hmm.

B: Ta hlava, to se...

J: Co, nechceš mi to povědět?

B: To je dinosaurus. Ho chce sežrat.

J: Co Boříku, neřekneš mi to?

B: (vrtí hlavou)

J: Ne. A máš tady kamarády v azylovém domě?

B: Ehne.

J: Nemáš? Ani vedle v baráku?

B: Ehne.

J: Nikoho tu neznáš? S nikým se nekamarádíš?

B: (opírá se o stůl a zvedá ho) Já sem silnej. Já to unesu.

J: Hmm, tak počkej, ať to ne na to...ať nás nezvrhneš z toho stolu. (myšleno věci na stole položené)

B: Ještě namaluju...co mám namalovat?

J: Auto.

B: Auto?

J: Myslíš, že to tady je jiný, než když jste bydleli doma?

B: Hmm.

J: Jo? A v čem je to jiný? Co je jiný?

B: (mlčí, kreslí)

J: Bořku...

B: Hmm.

J: V čem je to jiné, než když jste bydleli doma?

B: U dědy to bylo lepší, u dědy.

J: Jo? A v čem to bylo lepší?

B: Sme tam dobře spali a nebyli tam žádný pavouci a tak...a tyčka veliká a tady má kolo.

J: A kde je teda doma?

B: Kdo?

J: Kde je pro tebe doma?

B: (kreslí) Tady ten závodník se ho snaží předběhnout.

J: Bořku...

B: No?

J: Kde je pro tebe doma? Co je doma?

B: U dědy to je lepší a...

J: Hmmm, a u dědy je doma?

B: (kýve hlavou) Hmm.

J: Jo? Tam je doma? Tam se cítíš dobře?

B: (mlčí, kreslí)

J: A chybí ti nějakí kamarádi, které jsi měl u dědy a tady je nemáš a už je nevidáš?

B: Měl jsem tam kamarády, ale já už se s nima nebavim.

J: Teď už se s nima nebavíš?

B: (kroutí hlavou)

J: Ani když jste u dědy?

B: U báby.

J: A když jste u dědy na víkend, tak se s těma kamarádka bavíš nebo ne?

B: Koukněte, ještěřka.

J: Hele, a když jste u dědy na víkend, tak se s těma kamarádka bavíš nebo ne?

B: Hmm.

J: Jo? Takže se s nima...., takže akorát když jste tady tak se s nima nemůžeš kamarádit.

B: (něco ukazuje na obrázku)

J: Jo?

B: Hmm.

J: A chybí ti ty kamarádi, když nejste u dědy? Tady když jste. Stýská se ti po nich?

B: Mně se stýská o bábě a o dědovi.

J: Hmm. Po kamarádech ne?

B: A tady je značka a tady je vlajka.

J: A po kamarádech se ti nestýská?

B: To je vojenská vlajka...

J: Hele Bořku, po kamarádech se ti nestýská, co byly u dědy?

B: Ehne.

J: Ne?

B: To je ten píst.

J: A co se ti tam líbilo, když jste tam bydleli u dědy?

B: Mně se tam líbilo postel...

J: Postel byla pěkná? A co se ti tam nelíbilo?

B: Hmmm no...a další papír.

J: Počkej, kresli na druhou stranu.

B: A teď namaluju...

J: Takže u dědy jste bydleli, než jste se sem nastěhovali?

B: Teď maluju...

J: Boříku, u dědy jste bydleli, než jste se sem nastěhovali?

B: (kýve hlavou)

J: Jo?

B: Pak namaluju...namaluju tu...

J: A jak sis zvyknul tady v azylovém domě?

B: (mlčí, kreslí)

J: Bořku...

B: Co?

J: Jak sis tady zvyknul v azylovém domě?

B: Hmm...nevím.

J: Nevíš? Co...dobře nebo špatně?

B: Maluju.

J: Co? Stýská se ti nebo jsi tady spokojeny?

B: Stýská se mi, stýská.

J: Stýská se ti?

B: Nakreslíme...tak...

J: A kde bys chtěl jednou bydlet, až budeš dospělej?

B: Neřeknu.

J: Proč neřekneš?

B: Protože byste tam chodila a tak.

J: Neboj. Tak já slíbím, že za tebou nepřijedu.

B: V modrém autu, v modrém domě...

J: V modrém...

B: Ale já nevím, jaký to bude místo. (vedle nás visí mapa, tak na ní ukazuje různá místa, kde bude ten jeho dům)

J: Takže někdy bys chtěl mít...

B: Já budu mít čtyrku. (místo na mapě je označené čtyřkou)

J: A modrý dům.

B: Já budu mít támhle. Na azyl.

J: Na azylu?

B: Hmm, jo to bude azyl, jo takhle... a tam bude paní vedoucí, taky.

J: Taky? Paní vedoucí se ti líbí? Paní vedoucí máš rád? Co?

B: Šaty. (popisuje, co kreslí)

J: A proč chceš mít, až budeš jednou bydlet velké, proč tam chceš mít paní vedoucí taky?

B: (mluví o svém obrázku)

J: Co ti vadí na azylovém domě?

B: (mlčí, kreslí)

J: Boříku, co ti vadí na azylovém domě?

B: Třeba...

J: Co prosím?

B: A co je tohle?

J: To je takový přístroj na lisování flašek od pití. Ale to se nepoužívá.

B: Aha. Já mám flašku na limonádu. Ale táta to neví.

J: Jak to?

B: To...

J: Co jsi říkal na to, když jste se sem přistěhovali? Jak ti bylo?

B: Já puđu...já puđu pro toho Dormita, jo?

J: Tak to, tak běž.

Rozhovor č. 7 – Rozhovor s otcem A + B

J = Jana Ondrášková

O = Otec A + B

J: Tak, jestli tedy můžu, kde jste bydleli před tím?

O: Úplně před tím?

J: Než jste přišli sem do azylového domu.

O: Nebo jak jsme se sem dostali?

J: Ne, ne, ne. Kde jste bydleli.

O: No, bydleli jsme u rodičů, v Sousedovicích, vlastně u otce.

J: Hmm, a jestli můžu, kluci udávají nějaký barák naproti zvláštní školce.

O: Anó, tam byl náš trvalej pobyt, než jsme o něj přišli.

J: Jo.

O: Takže jsme se dostali k rodičům, protože přišla nám vlastně výpověď...

J: Hmm.

O: a od rodičů vlastně sem.

J: A jak si myslíte, kde se jim líbilo víc? Jestli v tom baráku, naproti té školce nebo u těch rodičů?

O: Samozřejmě, že to bylo lepší, když jsme měli svý soukromí.

J: Takže, teda, a co se jim třeba u rodičů nelíbilo?

O: Že tam panovala prostě taková stresující atmosféra.

J: Dobře. A co se jim třeba líbilo nebo nelíbilo, jak jste bydleli tam naproti té školce? Co se jim tam líbilo?

O: Tak přece jenom u nás, jako my rodiče těch dětí, panovala přece jenom lepší atmosféra, měli větší volnost a bylo vlastně, jak bych to měl říct, panovala tam prostě taková liberálnější prostě...

J: Když jste bydleli sami?

O: Tak.

J: A jak si myslíte, že se jim líbí nebo nelíbí tady? V azyláku?

O: Tak, prozatím to nijak nepociťuju. To pocit'uju akorát v tom, že jsme uzavřený, vlastně všichni v jedné místnosti, kde jsme vlastně celých čtyřadvacet hodin.

J: To jo, ale klukům jako, jestli se tady něco líbí, nebo jestli se jim...jim přímo, co si myslíte jim, jak se tady líbí.

O: Tak proti...nepociťujou nějak na tomhleto nic, na tomhleto azylovym domě, zatím nevyptávají se nějak, akorát se nás, jako rodičů ptali, proč jsme tu?

J: Hmm.

O: Proč nemaj svůj vlastní pokoj, jinak...

J: Takže jako že by se jim vyloženě líbilo nebo vyloženě nelíbilo, nemáte pocit, že...?

O: Ne.

J: Hlavně, že jsou s vámi.

O: Že jsou s rodičema.

J: A neříkali třeba, že by se jim líbilo, kdyby tady bylo něco jinak? Nevzpomenete si, jestli se někdy vyjadřovali, něco jako „mně by se líbilo, kdyby...“

O: No, jasně, kdyby tam bylo víc...třeba jak říkám, kdyby to bylo třeba dva plus jedna, kluci maj svůj pokoj, můžou tam.

J: Hmm, takže vlastní pokojíček by se jim líbil.

O: Samozřejmě.

J: Hmm.

O: Chtěj svý soukromí jako my dospělý.

J: Jasně, no.

O: To je samozřejmě tady...

J: To je lepší vždy, jasně no. Jestli nevíte, jestli děti ve škole, třeba u Aleše ve škole a spolužáci Bořka ve školce, jestli to vědí, že jsou tady? Nevíte, jestli jim to třeba kluci řekli?

O: Nevim, nevim. Ale tak padesát na padesát. To tak vidím. Že možná někteří to vědí, někteří to nevědí.

J: Jo, takže možná že dobrý kamarádi, těm že to řekli.

O: Aleš nemá kamarády. Aleš je takovej, on chce být přátelskej, aleje jakoby moc, já nevim, mě přijde, prostě vodcizovanej, já nevim. Já kdykoliv přijdu do školy, tak stojí stranou sám.

J: Hmm.

O: Takže nemá přátele.

J: A Bořek má kamarády?

F: Má. Bořek je zase moc, takovej aktivnější, že se zase dokáže víc zapojovat, a on jemu je jedno jestli si hraje s holkama.

J: Jo, jo. Takže možná, že od Bořka to někteří spolužáci vědí, že to řekne a Aleše jak se drží stranou, tak tam to asi moc nevědí.

O: Tak nějak.

J: A tam jak jste bydleli naproti tý školce, tam to, tam měli kamarády?

O: Tak jako byli tam sousedé, ale jako samozřejmě, že ty měli děti jako už odrostlejší, takže my jsme chodili vlastně po rodinách, svý, co tady jako máme.

J: Hmm, za svýma známýma.

O: No jako, takže.

J: Hmm. A tady nějaké kamarády, třeba z vedlejšího baráku znají?

O: Nepřipadá v úvahu.

J: Ne?

O: A ani to nechceme.

J: Ani je neznají?

O: Ne.

J: Ne, nikoho. Jo. Kde si myslíte, že by chtěli kluci bydlet, až budou dospělý?

O: Aleš má v plánu svý, jako dětskej prostě, že prostě chce si postavit velkej nebo koupit svůj vlastní byt, ale velkej byt, abychom byli všichni pohromadě.

J: Jo, takže by koupil něco velkýho, abyste mohli být i vy i bráchové.

O: Tak.

J: S rodinama...A.

O: I babička i dědeček, manželčiny vlastně rodiče.

J: Hmm.

O: Abychom byli prostě pohromadě.

J: Aha, a kde? Nevíte? Jakou má vidinu, kde by se mu to líbilo na bydlení. Co si myslíte jako vy?

O: Tak von má fantazii docela velkou i ve škole, ve školce nás na to upozorňovali, že na hodně věcí se vyptává, že prostě...není hloupej. Aaa...

J: Bořek.

O: Ne Aleš. Že má představivost vyvinutou jako dobře. Chtěl by prostě mít dobrou vilu na dobrém místě, prostě kde.

J: A uprostřed města nebo...

O: Ne, právě, že ve městě ne, právě že za městem, kde by bylo uprostřed...jako soukromí, nechce být prostě nějak jako lidma obklopenej, prostě aby nám nikdo nezasahoval do našeho soukromí.

J: Hmm. A ještě co si...Jestli víte co si kluci...co chtějí dělat, až budou velký?

O: Kluk chce být profesionálním vojákem,...

J: Oba dva?

O: a Bořek chce být zase profesionálním policajtem, ale taky u vojska.

J: Jo takhle. A takže, když se zeptám ještě. Jak si zvykli na bydlení tady v azyláku, co byste řekl, jak vám to přijde?

O: Mně samotnému?

J: Ne, kluci. Jenom o klukách mluvíme.

O: Jako...

J: Jak si na to zvykli, jak vám to přijde, jestli pozorujete nějaký změny zvyků nebo já nevím...

O: Zvyků...zvyky se tady nějak neměňej, akorát to že se každý den dohadujou vůči hračkám, že nemůžou někam si utýct.

J: Jasně.

O: A prostě...

J: Že nemaj každý svý.

O: Tak.

J: Svůj kout nebo tak něco.

O: No to je se všim, von si musí dělat úkoly vlastně mezi všema.

J: Hmm.

O: Nemá na to klid, malej ten de, ten...ho otravuje, Bořek ten zase škádlí tady toho, takže...

J: A ...

O: A zvlášť škádlí nás, protože jsme furt spolu.

J: A ještě co si myslíte, že si kluci představí, když se řekne domov.

O: Domov?

J: No.

O: Že tam prostě...

J: Co si myslíte, že když řeknu Bořkovi, kdybych se Bořka zeptala „Bořku, co je pro tebe domov?“ tak co si on o tom, co mi jako řekne a co mi řekne Aleš na to?

O: Tak na tohleto se budete muset optat jich.

J: Já jsem se jich ptala, ale já právě potřebuji do té práce konfrontaci toho, co si myslí rodiče, co říkají děti a toho...

O: Tohleto já vám skutečně nemůžu říct.

J: Nenene, co si myslíte, že si oni...

O: Co si oni představují pod pojmem domov?

J: Nonononono. Máte nějaký představy, co si kluci přejou, co chtějí...

O: Mám, mám.

J: Takže co vy si myslíte, že je pro ně domov, co si představí, když se řekne domov.

O: Tak domov je prostě pouto, že jo? Domov je prostě to, kde ví, že maj kde bejt, že maj zázemí, kde sou prostě schovaný před nějakýma určitýma hrůzama, který ty děcka maj nebo traumatama ze školky nebo s dětma, když se pohádaj, poperou se, brečí třeba, že můžou prostě přijít domů a jsou prostě ve svém, prostě se jim tam nikdo nedobije, že jsou prostě jakoby chráněný.

J: No, jo, tak víceméně asi jo.

O: Já nevím, co bych na to měl odpovědět.

J: Ne, je to jako když si představíte, že jsem se teď na to Bořka zeptala, co on mi na to odpověděl. Co si tak myslíte, že on mi odpověděl.

O: On co by odpověděl?

J: No takhle. Co on si pod tím jakoby představuje, jak on by odpověděl, jak on by charakterizoval, co je doma.

O: Charakterizoval by možná, že je to, když by měl svůj vlastní domov, že má svůj vlastní pokoj, že má svůj vlastní klid. Jinak... Charakterizovat já to nemůžu, to bych musel lhát.

J: Nenene, samozřejmě, to jako.

O: Já nevím. On má svou vlastní dětskou fantazii a já jako otec můžu říct jenom tohleto, že děti a domov to je...současně...jako celek rodiny, je tam zázemí, kde se prostě ty děti cítí bezpečně. Samozřejmě.

J: Vídají se kluci ještě s nějakýma těma kamarádka, než jste se sem nastěhovali, tak třeba co jste chodily po těch rodinách?

O: Ano, když jezdí k rodičům, jako k babičce a dědovi, tak tam mají přátel jako po vesnici, takže s těma se vídají každých čtrnáct dní.

J: A ještě na nějaké návštěvy chodíte, nechodíte?

O: Chodíme, chodíme, ale to jsou děti vodrostelší, že jo, bylo jim patnáct nebo tak nějak.

J: Hmm, jasně.

O: Ale jsou s nima v kontaktu, jako s rodinou, s bratránčema... tadyto...i když taky málokdy, protože tam nechceme pořád chodit, protože nemají čas, jsou tam nějaký problémy.

J: Hmm. A ještě jak dlouho si myslíte, že si kluci myslí, že tady budou?

O: No,...

J: Jakou oni mají představu, jak dlouho tady budou? Tynul byste si?

O: No, no. Oni myslí, že krátce, no, ale já počítám, že tady budem asi dlouho.

J: A krátce pro ně je co? Co si tak myslíte?

O: Tak ty tři měsíce, pět měsíců. Já počítám tak rok. Dokud se nestane nějaký problém, že jo.

J: Tak jo, já vám děkuji moc.

Rozhovor č. 8 – Rozhovor s Danielou

J = Jana Ondrášková

D = Daniela

J: Tak já ti dám tady papír a nakresli mi obrázek, jak bydlíte s mamkou tady v azyláku. Jo, nakreslíš mi ho?

D: Hmm.

J: Tak vem si, kterou chceš pastelku, pořádně je vyndáme, vid', ať na ně dosáhneš. Tak puč si jakou potřebuješ. Nebo, kde jste bydleli s mamkou před tím, mi třeba taky nakresli.

D: Tak.

J: Kde jste bydleli?

D: My jsme bydleli...my jsme bydleli... (přemýšlí, nemůže si vzpomenout)

J: Nevíš? A bydleli jste u babičky? Nebo jste bydleli u nějaké kamarádky nebo jste měli vlastní bydlení?

D: My sme bydleli... jeden pán nám půjčil na barák.

J: Hmm.

D: A my jsme bydleli v Máji.

J: Na Máji? (část Strakonice) Jo? A měli jste vlastní pokojíček?

D: Nee.

J: Ne?

D: Tam byli jenom dva. Bílej a bílej.

J: Hmm, takže jste v jednom měli kuchyni, že jo, jste asi jedli v jednom a v druhém jste spali.

D: Hmm, my jsme...ještě tam nakreslim, jak jsem v pokoji a šlo to otevřít a tam budou velký pánové, tam.

J: Hmm. Nakresli, to víš, že jo. A co se ti tam líbilo, jak jste bydleli?

D: Mě?

J: No, co se ti tam líbilo? Co tam bylo hezkého?

D: Dveře.

J: Dveře tam byly pěkný? Jo, a jak byly pěkný, co na nich bylo hezkého?

D: ...klika...hmm...

J: A byly třeba barevný ty dveře, nebo proč byly tak hezký?

D: ...uuu, byly celý bílý...

J: A co se ti tam ještě líbilo? Líbilo se ti tam ještě něco?

D: obýván.

J: Obýván, a měli jste ho hezkej, jo? A něco se ti tam také nelíbilo? Nebo...bylo tam něco, co se ti tam nelíbilo, co bys chtěla jinak?

D: Mně se tam nelíbilo...(brblá si)

J: Nebo tam bylo všechno hezký?

D: Eeee, mně se nelíbilo...televize se mi nelíbila.

J: Ne? Proč se ti nelíbila?

D: Protože byla ošklivá.

J: Byla stará?

D: Hmm.

J: Tak a teď mi řekni, co se ti líbí tady v azylovém domě? Těšila ses sem, že se budete vracet? Nebo netěšila?

D: Těšila.

J: Těšila. A na co si se těšila?

D: Hmm.

J: Nebo ses těšila na někoho?

D: Na Věru jsem se těšila.

J: Na Věru? A ona už tu není, vid'. A co se ti tady tedy líbí?

D: Mně se líbí tady...

J: Co se ti líbí, když tady bydlíte?

D: Čink, činka malý.

J: Číka?

D: Ne, činka.

J: Činka?

D: Hmm.

J: Jaká činka?

D: Taková malá činka. A strašilo mě...

J: A co se ti tu třeba nelíbí?

D: Tady?

J: Hmm. Co bys chtěla, aby bylo jiný?

D: Postel, lepší.

J: Abyste tady měli babičky postel? (špatně jsem rozuměla)

D: Hmm.

J: Jo, nebo.?

D: Mě se to roztrašuje, hmm tu byl mrtva, jedna holka a zabila Armanda (bratr) a udělala takový hmm škrábnutí.

J: Hmm. A to byl sen? Nebo se to stalo?

D: To byl sen.

J: Hmm. A ten se ti zdál v tom baráku, jak jste bydleli?

D: Nee, to se mi zdálo tady.

J: Tady. Tak to se ti asi nelíbí tady. Když se ti zdají takové ošklivé sny.

D: Líbí.

J: To se ti líbí tyhle ty sny? (vrtí hlavou) Ne.

D: Ne. Ještě se mi zdálo Carol postel a měla takový vlasy, tak... (ukazuje rukama)

J: Jo?

D: a klobouček, jo.

J: A co bys tady chtěla změnit?

D: Já? Tady dveře.

J: Dveře bys chtěla změnit?

D: Jo. A tam co bydlí ten, bychom bydleli my.

J: Aha, takže by ses chtěla přestěhovat na jiný pokoj.

D: Jo.

J: Aha. A proč se ti ten tvůj pokoj nelíbí, jak bydlíte teď?

D: Hmm... tam to je strašidelnej.

J: Aha, a proč je strašidelnej?

D: Hmm, protože tam bydlela babička a ona nás straší.

J: A ona tam babička umřela, že jo?

D: Jo.

J: No ale babička tam neumřela, babička přece umřela v nemocnici.

D: No, a oni ji psali...dali. (špatně jsem rozuměla)

J: Hmm. A ty chodíš do školky, už taky? Jo?

D: A pak budu mít školu.

J: Pak budeš mít školu. A máš ve školce kamarády? (kývá hlavou) Jo? A vědí ti kamarádi, že bydlíte v azylovém domě? Řekla jsi jim, že jste se přestěhovali?

D: Ne.

J: Ne?

D: Řekla jsem to paní učitelce.

J: Aha.

D: Já mam jenom kamarádky holky.

J: Hmm. A proč to ty holky, proč jsi jim to neřekla?

D: Eee...Hmmm...proč...proto jsem se styděla.

J: Aha. A máš tady kamarády v azylovém domě?

D: Nee.

J: A měla jsi je tu minule, když jste bydleli v azylovém domě?

D: Jo.

J: Koho?

D: Tak.. Věru...

J: A třeba vedle v baráku máš nějaké kamarády?

D: Kde?

J: Vedle v baráku.

D: Tady?

J: No. Tam máte nějaké kamarády? Znáte tam někoho?

D: Co?

J: Vedle ten barák, co je vedle azylového domu.

D: Hmm... Píkitu, Pepíčka, všechny je tam znám.

J: Jo, takže když si hrajete venku před barákem, tak tam máte kamarády?

D: Hmm.

J: Občas když jdete před azylový dům a hrajete se venku, máte tam tedy kamarády?

D: Hmm... Kristýnu.

J: Hmm, a měla jsi nějaké kamarády, tam, jak jste bydleli v tom baráku a teď se už s nimi třeba nevidáš?

D: Nee.

J: Ne? Tam jsi neměla žádné kamarády?

D: Ne.

J: Ne? Tak a řekneš mi to, kde bys chtěla jednou bydlet?

D: Hmm.

J: Až budeš velká? Kde bys chtěla bydlet, řekni?

D: Krtek. Hmm, by sem chtěla bydlet...

J: Jak si představuješ, že budeš bydlet, až budeš velká?

D: Krtek.

J: Jako krtek budeš? Jo? Budeš mít krtinu?

D: Hmm hmm, já budu bydlet krtek, to je takovej barák.

J: Aha, a kde je ten barák?

D: Hmm, to je moc daleko.

J: To není ve Strakoncích?

D: Ne.

J: To je jak jezdíte za tím pánem do německa?

D: Nee.

J: Ne. A to je...tam je nějaké dětské prolézačky? Nebo co tam je v tom krtkovi? Nebo tam někdo bydlí?

D: Nee. Tam jsou...tam bydlí...teta Anuka, Barunka, to je moje kamarádka, to je kluk, paní Bára.

J: Hmm.

D: Barunka..ta čůrá na postel, a je velká.

J: Jo? Ještě čůrá na postel, taková velká holka?

D: No, ještě to jí bude tak moc a ještě bude čůrat.

J: Takže oni bydlí v tom krtkovi?

D: No a ...

J: Hmm. A myslíš, že tady to bydlení v azylovém domě, že to je jiný, než když jste bydleli třeba v tom baráku teďka?

D: Dobrý.

J: Tady je to dobrý? Tam to nebylo dobrý? Kde se ti líbí víc?

D: Tady.

J: Jo? To je dobře. A co se ti tu líbí?

D: Hmm? Tady...že sou tady pani vedoucí, dveře, schody ...

J: A máš ráda pani vedoucí a pani Hladkou a takhle, jak tady pracujeme?

D: Jo. A pani Silovská tady už nepracuje.

J: Pani Silovská ta už tady nepracuje. Tu jsi měla ráda?

D: Hmm a pani vedoucí a hmm...a ještě kdo tu bydlel?

J: Pani Karolína Hladká je tu ještě také.

D: Hmm a ještě mám ráda..jak se jmenujete?

J: Já se jmenuji slečna Ondrášková Jana.

D: Ondrášková? Já bych chtěla mít Jana jméno. Mně se to moje nelíbí.

J: Ale ty máš krásné jméno, Daniela.

D: Mně se to moc nelíbí.

J: Nelíbí? Vždyť je to hezké jméno.

D: Není.

J: Ne?

D: Je takový ošklivý.

J: Ale není, je to hezké jméno. Tak a kdybys ti...kdybys mi měla říct, co ...když ti řeknu, jak si představuješ domov...nebo co je to pro tebe doma? Kde jsi doma?

D: V azylu.

J: V azylu jsi doma?

D: Jo.

J: Jo?

D: V azylu je moc dobrý. No šaty neumím. (kreslí)

J: To nevadí, to bude hezký.

D: Nebude.

J: Ale bude. To je moc hezký obrázek. A co budeš dělat, až budeš dospělá jednou?

D: Budu pracovat...

J: A víš jakou práci? Co budeš chtít dělat?

D: Budu chtít modely, modelky.

J: Modelka budeš, jo?

D: Hmm.

J: No tak ty jsi hezká holčička, tak bys klidně mohla být modelka.

D: Sakra. (o svém obrázku) To je ošklivý.

J: Není. A když jste se odsud odstěhovali, minule, chyběl ti někdo?

D: Mně chyběla Věra.

J: S tou jste byly dobré kamarádky, vid', s Věruškou?

D: Hmm, měla malování...

J: Ona byla také starší, vid'?

D: Hmm. Jí bylo takhle. (ukazuje na prstech)

J: No ta byla o pár lat starší, jí bylo sedm. Byla v první třídě.

D: Ale já jsem ve školce školačka taky.

J: A těšíš se do školy?

D: Hmm.

J: Jo? A co se ti tady u nás nelíbí, třeba? Co bys změnila, kdybys měla takovou kouzelnou hůlku a udělala bys abrakadabra, tak co bys změnila? C bys začarovala, aby bylo jiný?

D: Já bysem...měla pokojíček růžovej, všechny pokojíčky a velká chodba, úplně úplně obr...a tady bylo žlutá barva, něco jinýho, tady bylo popelnice, popelnice...a tady bylo házet flašky, tam házet...krabice, a tam...flašky... a všechno by tu bylo krásný.

J: A co teďka vlastně kreslíš?

D: Já panenku, ale je ošklivá.

J: Není ošklivá. Má krásný modrý oči. A dlouhatánský blondřatý vlasy.

D: A je moc ošklivá tady to...(ukazuje na sukni)

J: Ale není. A Danielko, kdyby ty sis mohla teďka vybrat, kde bys chtěla bydlet, co? Kde by se ti líbilo teďka bydlet?

D: Hmm...bych chtěla bydlet...sem chtěla bydlet.

J: Teďka kde by se ti líbilo?

D: Teď?

J: No, kdybys nebydlela tady, kde bys chtěla bydlet?

D: V Německu.

J: V Německu? Jo?

(přerušil nás jeden uživatel)

D: Jak se jmenuje?

J: Pan Pěnkava.

D: Pěnkava? Znáte všechny, co tady sou?

J: Všechny.

D: Hustý, máte hodně kamarádi.

J: Ale také znáš spoustu lidí a všichni nejsou kamarádi.

D: No.

J: Nebo máš, všechny co znáš, to jsou kamarádi? Evičko?

D: No, hmm...eee.

J: Co?

D: Zním jejich méno a oni pak ...(špatně jsem rozuměla)

J: Takže všechny co znáš, taky nejsou kamarádi, co? Nebo jo?

D: ...sou...můžu se podívat na mámu?

J: To víš, že se můžeš podívat na mámu. (utíká do pokoje)

Rozhovor č. 9 – Rozhovor s Carol

J = Jana Ondrášková

C = Carol

J: Tak dám ti také něco na kreslení? Chceš kreslit? Jo? A zkusíš nakreslit třeba, jak jste tady v azyláku nebo jak jste bydleli před tím?

C: Můžu kreslit něco ...srdce?

J: Srdce? Jo? Tak kresli srdce. Teď kreslíš ráda srdce?

C: Hmm. A na druhou stranu pak nakreslim azyl, třeba.

J: No, dobře. Tak řekneš mi, kde jste bydleli, než jste přišli sem do azylu?

C: My sme bydl (trochu se zakoktá) bydleli sme První Máje a pak...já už nevím.

J: To nevadí. Teďka než jste sem přišli, tak jste bydleli na Máji, nebo v ulici Prvního Máje?

C: No, na první sídliště Máje.

J: Hmm. A kde jste tam bydleli? Bydleli jste v domečku nebo v paneláku?

C: V paneláku takovým.

J: Hmm. A jak se ti tam líbilo nebo nelíbilo?

C: Líbilo.

J: Jo? A co tam bylo pěkné?

C: Bylo tam houpačky, pak tam bylo moje kamarádky a ještě jak sme se potkali a ještě jak jsem měla pokojíček. Sem měla celej růžovej. (D: co meleš, bílej) Měla jsem růžovej a ještě trošku na to bílej.

J: Aha. A vy jste tam měli pokojíček sami pro sebe?

C: Jo, hmm.

J: Kolik jste tam měli pokojů dohromady v tom bytě? Co tam všechno bylo za pokoje?

C: Hmm, bylo tam...pokojů...tři plus jedna.

J: Takže tam bylo...váš pokojíček...

C: Obývací, pak tam byla ložnice, pak tam byla pokoj, hmm to...pak tam byl pokoj náš, ložnice, kuchyně a obývací a to je všechno.

J: Hmm, a jídlo jste jedli v kuchyni nebo v obývací?

C: Jídlo jsme jedli tak někdy...někdy...v obývací nebo v kuchyni.

J: Tak a co se ti tam nelíbilo v tom bytě, jak jste bydleli?

C: Mně se tam nelíbilo, jak se tam mamka hádala s tou...s tetou.

J: Hmm.

C: Tam byla a pak šla pryč.

J: Takže, teta tam s vámi chvíli bydlela v tom bytě?

C: No chvíli.

J: A pak šla teta pryč?

C: No.

J: A pak už se ti tam líbilo? Když už tam teta nebyla?

C: No líbilo, moc už.

J: Jo? A co sem? Těšila jsi se sem nebo ne?

C: Co?

J: Těšila ses sem, že se budete stěhovat?

C: Hmm. Chtěla jsem ještě...bysme dostali to byt, protože azyl to já nechci, azyl já ne...

J: A na co ses těšila sem nebo netěšila?

C: Těšila jsem se na Kristýnu na ještě to byly...

J: A co se ti tady líbí v AD? V azylovém domě.

C: Mně se tady líbilo, že jo všechno, sou tady pokoje, že jo, a sou tady....

J: A líbí se ti tu něco teda?

C: Jo.

J: Jo?

C: Všechno.

J: Jo? A co se ti tu nelíbí? Určitě se každému někde něco nelíbí. Mně se taky něco nelíbí.

C: Mně se nic nelíbí. Já bysem...mně se líbí...tedy nelíbí...jak ...jak ...už nevím

J: Už nevíš? A co bys tu chtěla udělat jinak? Kdybys měla takovou kouzelnou hůlku a udělala bys abradabra, tak co by si změnila? Tady u nás, co by si změnila?

C: Já bych. eee... hotel... hotel.

J: Ty bys z toho udělala hotel? No, a kdyby to musel zůstat azylový dům a ty bys mohla jen něco změnit, aby byl hezčí, tak co by si změnila?

C: Takže ...já bych měnit... velkou chodbu, a schody.

J: Tak a máš nějaké kamarády ve škole?

C: Jo, všechny.

J: Jo? S tebou kamarádí všichni? A vědí, že jsi tady v azylovém domě? Že jste se stěhovali?

C: Já jim to neřekla.

J: Tys jim to neřekla? A proč?

C: Protože jsem zapoměla.

J: Zapoměla jsi?

C: Já jim to řeknu.

J: A věděli minule, když jste tu bydleli, že tu jste?

C: Nevěděli, já sem to zapoměla.

J: Zapoměla říct.

C: Hmm.

J: A nebo jsi jim to nechtěla říct?

C: Hmm sem to zapoměla.

J: Jo?

C: Hmm.

J: A máte tu teď nějaké kamarády? Nebo měli jste tu minule, jak jste tu bydleli nějaké kamarády?

C: Měla. Teďko mám Kristýnu jenom.

J: A ta bydlí kde? Ta bydlí v tom vedlejším baráku?

C: Jo.

J: A minule jste tu měli nějaké kamarády, jak jste tu bydleli?

C: Hmm, jo.

J: Jo? Koho jste tu měly?

C: Mišu, Pikitu a Kristýnu...tři...a Věru, Veru jak tady bydlela.

J: A znala jsi tydlety kamarády, než jste se sem nastěhovali? Minule.

C: Jenom Kristýnu.

J: Jenom Kristýnu. A s ostatníma ses pak tady skamarádila. Když jste běhali venku třeba na ulici?

C: Jo.

J: Hmm. A jak dlouho myslíš, že tady teď budete?

C: Myslím za rok.

J: Myslíš za rok, že tady budete. Hmm. Teď mi řekni, kde bys chtěla bydlet, až budeš velká?

C: Chtěla sem bydlet, třeba...v hotelu, to tam je moderní.

J: Až budeš velká, by si chtěla bydlet v hotelu?

C: No. Třeba mi tam donesou jídla sami a my nemůžem, nemusíme vařit.

J: Hmm. Tak kdyby sis mohla teďko vybrat, kde chceš bydlet?

C: No, já už nevím, já neznám nějaký....

J: To nevádí. Řekni, kde ty by sis, co ty by sis přála.

C: Přála bych v nějakym hotelu a měla bych tam, našla bych tam nějaký kamarády.

- nakoukla tam její sestra Daniela a řekla, že onaby chtěla bydlet v Německu

C: Já taky.

J: Tak už ses rozmyslela, kde bys teď chtěla bydlet, kdyby sis mohla vybrat. Kde chceš dneska bydlet. Nebo, zítra se budete stěhovat a můžeš si vybrat, kam chceš. Kde bys chtěla bydlet?

C: V Německu. A až budu velká tak budu bydlet v hotel.

J: Hmm. To je hezké srdíčko. Moc hezky maluješ. Šikovná. A je to tady jiné než bydlení doma?

C: Tady to je jiný. Že se tady změnilo hodně lidí. Že se jinak chovaj.

J: Hmm.

C: Sou teďkon úplně sprostý.

J: A jak si představuješ domov?

C: Domov...

J: Když ti řeknu domov, co si představíš? Když se tě zeptám, kde jsi doma?

C: Já si představím... třeba... já si představím, protože... to nevím přesně.

J: Jak to přesně. Kde jsi doma?

C: Třeba...

J: Co je doma?

C: Doma to je doma.

J: A co to je?

C: ...

J: Kde je doma. Kde se cítíš nejlépe?

C: ...

J: Když jdeš domů tak jdeš kam?

C: Tady. Protože tady se chovám jako doma.

J: Jo? A co to znamená chovat se jako doma, pro tebe?

C: Jako doma, třeba. hmm...

J: Co to je když se chováš jako doma?

C: Jako doma...

J: A když se nechováš jako doma?

C: Tak to není doma, nebo...

J: A jaký je rozdíl, když se chováš jako doma a když se nechováš jako doma?

C: Chovám se jako doma...

J: A jak sis tady zvykla?

C: Já sem si tady zvykla... já sem si tady zvykla, jak tady sou kamarádi a tak to ... sou smutný.

J: A co jsi smutná? Kdy jsi smutná?

C: Smutná sem, že... že sem tady to opustila.

J: Když jste odtud odcházeli, tak jsi byla smutná?

C: Jo.

J: Takže tobě bylo smutno, když jste se minule stěhovali odtud pryč?

C: Jo.

J: A proč?

C: Nevim, protože tady...mi tady chybělo, ste každý den tady chodily a já si nevzpomínám už.

J: Hmm. Takže chyběli ti i lidi, co tady byli?

C: Hmm.

J: Jo? Který třeba?

C: Kristýna a tak.

J: Kamarádi?

C: Kamarádi, no.

J: Hmm. Tak a víš, co bys chtěla dělat, až budeš dospělá? Co bys chtěla pracovat.

C: Já chci pracovat kadeřníku.

J: Chceš dělat kadeřnici, až budeš velká? To tě baví česat?

C: Jo.

J: Můžeš česat Danielku. Tu to očividně nebaví (☺, má často zacuchané vlásky a máma ji neustále honí, ať se učeše)

C: Já ji právě furt češu

J: Jo?

C: Já jí udělám culík a tady jí nechám trošku ofinu.

J: Hmm.

Rozhovor č. 10 – Rozhovor s matkou C + D

J = Jana Ondrášková

M = matka C + D

J: Kde jste vlastně bydleli, než jste se sem teď nastěhovali?

M: Na podnájmu.

J: Já vím, ale ten byl?

M: Prvního Máje.

J: Takže v paneláku. A víte, co se jim tam líbilo a co se jim tam nelíbilo? Co se tam líbilo Danielce a nelíbilo. A co Carol?

M: Hmm, tak to nevím, heled'te se, co se jim tam nelíbilo...

J: Co si myslíte, že se jim tam mohlo líbit a co...jde právě o to, co si myslíte jako o tom. Nejde, zda přesně víte nebo nevíte, ale co si tak myslíte, jako že...

M: Já nevím. Tak jako si nestěžovaly.

J: Takže si myslíte, že byly tedy spokojené?

M: No.

J: Že nebylo nic, co by se jim jako...

M: Ne.

J: Že byly spokojené.

M: Jojojo.

J: Co se jim líbí tady v azylovém domě?

M: Nevím. Asi to prostředí, že chodí ven, tady před barákem, že chodí...nevím, asi maj kamarády.

J: Že je tady víc kamarádů než tam? Tam neměly kamarády?

M: Tam, ...tam byly noví, víte co, tma tahle malinký děti nebyly. No, tak asi takhle. A Carol tady má ze školy kamarádku.

J: Tady?

M: No.

J: A co by chtěli třeba v azylovém domě tady jinak? Co by se jim líbilo, kdyby...já jsem vždycky říkala dětem. Představte si, že jste čaroděj. Přijdete sem, máte kouzelnou hůlku, začarujete...co byste začarovaly, co by se vám líbilo jako jinak? Co by se jim líbilo jako změnit, tady. Říkají, já bych chtěla aby...

M: Uff.

J: Jako záleží, jestli víte, nevíte...

M: Nevím, nevim.

J: Jako nejde o to odpovědět špatně. Není to žádný kvíz, abyste se nebála. Jako nejde odpovědět špatně.

M: Nenene. Ne nevim. Fakt nevim.

J: Hmm. Nemáte o tom představu. A takže...a co se jim tady třeba vyloženě nelíbí?

M: Nelíbí? Že prostě musej třeba v sedm hodin domů, když v sedm hodin třeba přes víkend, když si chtěj třeba hrát...

J: Hmm, když jsou venku ještě ostatní děti.

M: No.

J: Hmmm.

M: Takže musej domů.

J: A myslíte, že to vědí děti u Carol ve škole a u Danielky ve školce, že jsou tady v azylovém domě?

M: Hmmm.

J: Vědí to ty děti?

M: Jo.

J: Myslíte, že jo. A co na to říkají ty děti. Nevíte?

M: Hmmm.

J: Nestěžují si holky nebo...?

M: Stěžují si. Carol každé prostě nadává, že je z azylu a...

J: Jo?

M: ...a takový věci, no.

J: Jsou zlé děti, co? Taky jestli třeba tam se s někým, na tom sídlišti, vlastně kamarádily? A teď už se s ním nevidají. Jestli jim chybí.

M: No...

J: Nějaký kamarád, o kterého přišli tím stěhováním.

M: Tam kamarádka Carol neměla. Ani Danielka. Ty jako většinou...když už, tak chodily se mnou ven před barák, ale bylo zase to... ale jinak, samy nechodily.

Akorát prostě, že měly větší prostředí holky, měly svůj pokoj...

J: Hmm.

M: To nám teda teďkon (kývne hlavou po místnosti, kterou obávají)...zase ta změna, no.

J: Jasně. A tady v azylovém domě mají kamarády? Nebo...bud' přímo v azylovém domě...

M: Ne.

J: nebo vedle mají kamarádky...znaly je, než přišly? Nebo oni když přišly teď, tak je vlastně znaly už z minulého pobytu, ale před tím nějak už je znaly? Nebo třeba se s nimi seznámily, až když bydlely tady?

M: No, až když bydlely tady.

J: Až když bydlely tady. Ještě třeba...myslíte, že je to pro jiný, jak bydlely, než v azylovém domě...jestli je to pro ně jiný jako?

M: Je to jiný.

J: Vnímají to jinak? Že to je...

M: Já nevím, tady jako jsou zvyklí.

J: Jak zvyklí?

M: No že to tady znaj, že ví, co je.

J: Jo.

M: No, ale nevěděly co... všechno nový pro ně bylo.

J: Jak si děti zvykly na to bydlení tady?

M: No, oni jsou zvyklí tady.

J: A měly třeba problém, když jste se odstěhovali odtud, na toho Prvního Máje, jak si zvykaly tam, na to bydlení?

M: Jako, tejdén prostě si nezvykly, ale potom už to šlo.

J: Kde by chtěly bydlet, až budou veliký?

M: (kroutí hlavou)

J: Nevíte? Chtějí velkej barák se zahradou nebo...?

M: Chtějí mít svoje. Carol chce svůj byt, Daniela taky svůj...

J: Jo. A co je pro ně doma? Co je pro ně domov? Když se řekne domov, jako doma, jestli jako...víte jak to myslím? Co si představí pod pojmem domov?

M: No, chtěj mít svůj pokojíček, no když by s nima ještě jako bydlel ještě někdo, když jsou malinký.

J: Hmm.

M: Danielka chce mít růžový nebo, Carolí chce prostě barvy, prostě nějaký, jo svoje...já nevím...vymýšlení prostě, chtějí mít svoje.

J: Takže domov je to, že by měly jakoby svoje.

M: Svůj pokojíček, jo...aby se vo nic nehádaly, jo, chtěj mít svojí skříň...

J: Chyběl jim někdo z azylového domu, když se odstěhovaly?

M: Prosím?

J: Chyběl jim někdo odtud? Myslím všeobecně, když tady bydlely a pak se odstěhovaly, jestli jim někdo chyběl?

M: No služba no.

J: Jo? Jak chodí takhle to...

M: No, vždycky paní Hladkou, na paní Hladkou si vzpomněly, na paní Zemanovou...

J: Jo. A kamarádi třeba takhle...

M: Nene.

J: Jo, takže fakt ty služby, jo?

M: No.

J: Takže ty služby a sociální pracovnice, jak tady jsou, jak je vnímají?

M: No oni už jsou tak zvyklí.

J: Tak Vám moc děkuji.

Rozhovor č. 11 – Rozhovor s Evou

J = Jana Ondrášková

E = Eva

J: Kde jste vlastně bydleli...vy jste vlastně bydleli tady taky, než jste přišli do azylového domu?

E: (kýve hlavou)

J: Je to i stejný byt?

E: Hmm.

J: Tak jste se pak vraceli do známého. Líbilo se ti v azylovém domě?

E: (kýve hlavou)

J: Co se ti tam líbilo?

E: No, že tam bylo veselo.

J: Jo? A s kým tam bylo veselo?

E: S tetou Evou...

J: Hmm.

E: ...aaa ta, jak se menovala, Petra Kunová.

J: Aha. A teta Eva, byla která Eva?

E: Siváková.

J: Jo s paní Sivákovou, no ta byla hodná, paní Siváková. Ta byla fajn. Takže jsi tam měla i kamarády v azylovém domě?

E: Hmm.

J: A znala jsi je před tím, než jste přišli do azylového domu?

E: Ne.

J: Ne, až tam jste se skamarádili. A někoho jiného, když jste si třeba hráli venku na ulici, znala jsi?

E: Hmm.

J: Tam jste měli kamarády, už než jste přišli, jo?

E: Hmm. Já nevím co nakreslit.

J: To nevadí. Nakresli, jak jste tam bydleli, jak vypadal třeba váš pokoj. Co se ti tam líbilo?

E: Mmm. (krčí rameny)

J: A co se ti tam třeba nelíbilo?

E: Všechno se mi tam líbilo.

J: Určitě? Všude se někomu něco nelíbí. Opravdu se ti tam nic...co?

E: Líbilo.

J: Jó? A kdybys měla třeba nějakou kouzelnou hůlku...

E: Nemám.

J: ...a přišla jsi tam a řekla jsi abrakadabra a teďka tohleto si změnila...Co bys tam změnila? Aby to bylo lepší.

E: Já nevím. (kreslí) Ještě tam bylo jedno okno.

J: To nevadí. Tak to nakresli, jak by se ti to líbilo, aby to vypadalo. To můžeš právě udělat tou kouzelnou hůlkou, třeba. Líbilo by se ti, kdyby tam bylo víc oken? Nebo...Zkus vymyslet co by se ti tam to...

J: Když jste se tam nastěhovali, chyběli ti nějaký kamarádi, který jsi měla tady dole,...které jsi měla tady, a tam ses s nimi pak nevidala?

E: Tady se mnou se nikdo nebaví.

J: Ne? Ani teď zase? Takže v baráku žádné kamarády nemáte?

E: Mám tady vedle.

J: Vedle, takže někdo se s tebou baví? Tam bylo víc kamarádů tedy?

E: Kde?

J: V azylovém domě.

E: Jo.

J: A co ve škole?

E: Dobře.

J: Dobře? A máš tam kamarády?

E: Hmm. (krčí rameny)

J: A vědí to, že jste se stěhovali?

E: Jenom učitelka.

J: Jenom učitelka. Děti to neví. Neptali se nebo jsi jim to neřekla?

E: Neřekla.

J: A proč jsi jim to neřekla?

E: To... hmm...nevím.

J: Pamatuješ si, jak dlouho jste v azylovém domě bydleli?

E: (vrtí hlavou)

J: Nepamatuješ? Už jsi chodila do školy, když jste tam přišli?

E: (kýve hlavou)

J: Už jsi chodila. Někdy na podzim jste tam asi přišli, nebo... Co myslíš?

E: Někdy na podzim.

J: Už bylo po prázdninách.

E: Ještě nebyl sníh.

J: Už bylo po prázdninách, ale ještě nebyl sníh a odešli jste, když jsi začala chodit do druhé třídy.

E: Jo.

J: A kde bys chtěla bydlet, až budeš velká?

E: Nevím.

J: Nevíš? Máš nějaké, ty...přání, sny...ne? Třeba velký barák bys chtěla mít? Nebo velký byt? Nebo bys chtěla bydlet v cizině? V paneláku nebo v baráčku se zahradou?

E: Já bysem chtěla s mamkou furt bydlet.

J: Jó. S mamkou je to dobrý?

E: (kýve hlavou)

J: Nejlepší bydlení. A kde s mamkou? V bytě? Nebo by se ti líbil baráček spíš, kdybys měla se zahradou?... Co?

E: (směje se) V paneláku.

J: V paneláku bys chtěla bydlet s mamkou někdy?

E: Tam už mamka bydlela.

J: Tam už mamka...takže už byste to znali? Takže nerada třeba měníš...nerada máš, když se mění věci? Když se mění...nebo...Nebo máš ráda, když se něco mění? Když se stěhujete a když...co?

E: Když se.... stěhuju.

J: Máš ráda? A bylo to jiné bydlet v azylovém domě, než když bydlíte takhle doma? Když jste bydleli tam a když bydlíte tady?

E: Nevim.

J: Dobře. Jak ti to přišlo...přišlo ti to, že to bylo jiné, nebo to bylo stejné?

E: Jiný.

J: Jiný. A v čem to bylo jiné?

E: My sme bydleli to...hmmm...že to tam bylo pěkný.

J: Jó. A tady to máte taky přece pěkný? Nebo ne?

E: Jo.

J: Že jo. Já si myslím, že to tady máte taky moc hezký. Co myslíš, v čem to teda bylo jiné?

E: Že tam byly děti anevim.

J: V něčem to bylo jiné, ale nevíš úplně v čem☺. A jak jsi si zvykla, když jste se tam přestěhovali? Co? Bylo ti smutno, když jste se tam nastěhovali?

E: Nebylo.

J: Nebylo? Nestískalo se ti po tom bydlení tady?

E: Trošku.

J: Trošku. A když jste se přestěhovali teďka z azylového domu sem?

E: Ne teď. (zašeptá)

J: Neboj. To klidně řekni, že se ti stejskalo nebo nestejskalo, nebo líbilo nebo nelíbilo.

E: Líbilo.

J: To se nemusíš bát. A lidi co tam pracovali v azylovém domě? Jaký byly?

E: Dobrý.

J: (prošla kočka) Máte kočičku tady? Tedy vy se máte.

E: Sme měli i psa, ale on nám utek.

J: Utekl?

E: Máme smůlu na psy.

J: Hmm. Já jsem vás vlastně jednou viděla. Jste měli nějaké štěňátko. Co je pro tebe domov? Kde jsi doma? Když jdeš domů, tak kam jdeš?

E: K babičce.

J: K babičce je doma? Takže domov je co? Co myslíš, co to je domov pro tebe?

E: Nevím.

J: A doma je? Kde?

E: Tady.

J: Tady... a před chvílkou jsi říkala, že u babičky.

E: Ne...dem k babičce a pak zase jdem domů.

J: A kde bys chtěla bydlet? Tady nebo u babičky?

E: Tady.

J: Tady. A k babičce jenom chodit na návštěvu?

E: Hmm.

J: Chybí ti někdo z azylového domu, když jste tam bydleli?

E: Jo.

J: Kdo ti chybí?

E: Kamarádka.

J: Která kamarádka?

E: Kristýna.

J: Kristýna...ta bydlela vedle v baráku?

E: Hmm.

J: Už tam nechodíte na návštěvu za někým se podívat?

E: (vrtí hlavou)

J: Takže se s ní nevidáte. A víš, co bys chtěla dělat, až budeš velká? Dospělá.

E: (vrtí hlavou)

J: Ty nemáš...kluci vždycky chtějí být popeláři...Co by si chtěla být ty, až budeš velká?

E: Zpěvačka.

J: No vidíš, no... a taková zpěvačka by musela někde bydlet, ne? Kde by bydlela?

E: (směje se)

J: Tak já už tě nebudu trápit, už jsi odpověděla, na co jsem potřebovala.

Rozhovor č. 12 – Rozhovor s Filipem

J = Jana Ondrášková

F = Filip

J: Pojď si kreslit. Nakreslíš nějaký obrázek?

F: (kýve hlavou)

J: Jaký? Co bys chtěl kreslit?

F: Auto.

J: Tak nakresli auto. Tady máme pastelky, tak nakresli auto. A ty nebudeš napovídat, jo Evičko. (Filipovi je velmi špatně rozumět, setra Eva mi pomáhala některé věci přetlumočit) Rád kreslíš Filípku?

F: Jo. (zlomí se mu černá pastelka)

J: Ona se ulomila? To nevadí, tak kresli třeba šedivou. To nevadí, to se zase ořeže. To se stane. Já jsem jí asi špatně ořezala, tak je to moje chyba. To nevadí.

Pamatuješ si, jak jste se stěhovali do azylového domu, Filípku?

F: (kýve hlavou)

J: Jo? A jaký to bylo, když jste se tam přestěhovali?

F: Dobrý.

J: Dobrý? A co tam bylo dobrého?

F: Kamarádi.

J: Tam bylo hodně kamarádů?

F: (kýve hlavou)

J: A tady nejsou kamarádi?

F: (vrtí hlavou)

J: Ne? Ani venku? Ani vedle někde v baráku?

F: (vrtí stále hlavou)

J: Ne? A chodíš do školky?

F: Ne.

J: Nechodíš? Tak nemáš ani ve školce, vid'?... Tak si hraješ jenom se ségrou.

F: Sám si hraju.

J: Sám si hraješ? Teda ty jsi šikovnej, když to umíš, sám si hrát. A co se ti teda líbilo na tom azylovém domě nejvíc?

F: Eeee.

J: Co se ti tam líbilo, tedy?

F: Kolo.

J: Kolo jsi tam měl? A tady nemáš kolo?

F: Taky.

J: Taky máš...

F: Mám schovaný, ale je to píchlý. (opět pomohla porozumět sestra Eva)

J: Aha. Ještě že máme tlumočníka tady☺. A co se ti tam třeba nelíbilo? Co? Bylo něco? Určitě tam bylo něco, co se ti tam nelíbilo. Co bys chtěl lepší, kdyby bylo.

F: (mlčí)

J: Představ si, že jsi takový kouzelný čaroděj, a přišel bys do toho azylového domu, takhle bys mávnul hůlkou, udělal bys abrakadabra a mohl bys něco změnit v tom azylovém domě. Co bys změnil? Co bys začaroval, aby to bylo lepší? Aby se ti více líbilo?

F: Kytičky.

J: Kytičky? A co bys s nimi udělal?

F: Sbírat.

J: A tam bylo hodně kytek v azylovém domě, vid'?' A ty se ti tedy líbily, ty kytky? Nebo nelíbily?

F: Jo.

J: Líbily. Máš rád kytičky?

F: Jo.

J: A teď už ty kamarády, co jsi měl v azylovém domě, tak nevidáš? Už ses s nimi neviděl? Co? Navštěvujete se s těma kamarádama, co byly v azylovém domě?

F: (kýve hlavou)

J: Jó

F: Jo.

J: Takže se s nimi pořád kamarádíš, i když už tam nebydlíte? A znal jsi ty kamarády, než jsi přišel do azylového domu?

F: (kýve hlavou)

J: Jo, už před tím, jsi je znal?

F: Jo.

J: Je to tam jiný než tady, v azylovém domě? Je to jiný, když jste bydleli tam a když bydlíte tady?

F: Na azyl.

J: A jak sis tam zvyknul v azylovém domě? Když jste se nastěhovali, nestýskalo se ti? Co? Neboj se, nemůžeš odpovědět špatně. Opravdu ne.

F: (mlčí, kreslí)

J: Co by si chtěl být, až budeš velký? Co? Co by si chtěl...

F: Spiderman.

J: No vidíš. A kde by si chtěl bydlet, až budeš velkej? Co, co by se ti líbilo, až budeš velkej kluk, dospělej a budeš ten Spiderman, kde budeš bydlet?

F: Nevim.

J: Budeš mít nějakej velkej barák, nebo budeš mít byt? Ve městě nebo někde v lese? Co, kde bys chtěl bydlet?

F: U mámy.

J: U mámy, a kde byste s mámou bydleli?

F: Tady.

J: Tady, furt bys zůstal? Tady se ti líbí?..... A když jdeš domů, tak kam jdeš? Kde je doma pro tebe? Co myslíš?

F: Máma nechce jít na houpačky. (velmi špatně mu rozumím, starší sestra mi to překládá)

J: Máma nechce na houpačky?

F: Já houpám.

E: Ale když prší, tak nemůžeme.

J: Je tam mokro no, prší tam furt. A kde je doma, když jdeš domů, tak kam jdeš? Kde se cítíš nejlíp?

F: Venku.

J: Venku? A když pak jsi venku a už je tam tma, tak kam jdeš?

F: Nikam.

J: Nikam? Ty jsi venku? Jó

F: (kýve hlavou)

J: A kde bys chtěl tedy být doma? Kam jdeš, když jdeš domů?

F: Doma.

J: Co to je doma?

F: Tady.

J: Tady je to doma.

Rozhovor č. 13 – Rozhovor s matkou E + F

J = Jana Ondrášková

M = matka E + F

M: Umíš to? Když ti dává?... Co? (otázka na dceru Evu)

E: Trošku.

M: Trošku?

J: To není o tom, jestli to umí. To já se jí ptám, jestli se jí v azylovém domě líbilo. A co se jí tam líbilo a co se jí tam nelíbilo...a takové. To ...to není jako umět nebo neumět. Na to se nedá odpovědět špatně.

M: No. Ale je jako dobrá ve škole.

J: Jo?

M: Má dobré známky.

J: Jo, je šikovná?

M: Sme na ty diktáty...vona ví...učitel ví, že jako špatně slyším a ona to má ode mě.

J: Hmm.

M: Ty diktáty, taky nepíšu dobře, jsem měla tím problémy ve škole (vypráví o tom, jak je u ní na návštěvě teta a píše s holkou diktáty a co ve škole....)tak to vona má normálně jedničky dvojky na to.

J: No, tak to je šikovná.

M: (diví se, že ve škole teprve berou krát a dělení, jinde už to brali dřív, ale učitel jí prý řekl, že oni jsou hodně pomalí)

J: Je pro ně jiné bydlení tady a v azylovém domě?

M: Jím se tam hodně líbilo než tady.

J: Jo? Říkají?

M: Říká, mamí deme tam zpátky.

J: Jó, až tak, jo?

M: No, jako byly zvyklí na vás, víte.

J: Aha.

M: Nás potká paní vedoucí, na procházce, kolikrát, vid'?' Akorát, dovádí s malim, srandy dělá. Že prej měli ste nedávno nějakýj karneval, prej.

J: Měly tam něco takového děti.

M: No, ona říká, když příště, že nás zavolá.

J: No. Takže se tam líbilo oboum dětem, myslíte?

M: Nonono.

J: A měly tam kamarády, myslíte?

M: Prosim?

J: Měly tam kamarády?

M: Kde?

J: V azylovém domě.

M: Právě měly.

J: A tady nemají?

M: Ne, tady nejsou kamarádi. Proto vám říkám, my jsme tady bydleli od začátku, a holka, to byla tak tři čtyři roky, jako malej. No to kolem kamarádky jsou prostě, ale nevšimnou, nadávání, no víte, jako cigáni. Prostě nepouštím ven samotný. Radši s nima du ven já mezi lidma, trošku, mezi dětma na park někam, nebo jdu k mámě, k Sabrina a jako jinak... a kamarádky ve škole, to samý, nemá.

J: Nemá?

V: Jenom jednu.

M: Se učitel ozval. Já sem mu prostě řekla na rovinu. Holka pokaždé přijde, řve mi, že do školy nechce chodit, kvůli tomu že nemá kamarády. Je mi jí líto. Holka třeba na vobědě, celá třída se drží za ruce, celá škola a vona jenom sama, furt jenom sama...já koukám na ní, na lavičku takhle sedím a koukám. No a já sem tam šla a říkám, heleďte jako, nic proti tomu, ale už se nedivím, protože holka mi do školy nechce, zkuste nějak udělat tu třídu, dyť se znáte od první třídy a vona holka ještě nemá kamarádku? Kdyby ona měla, tak já tomu věřím, že holka se na to těší a pude do školy.

J: No to je jasné.

M: Aby měla trošku kamarádky, ale nemá.

J: Hmm.

M: No tak nějak poslední dobou né, učitel něco říkal ve škole dětem, tak nějaký kamarádku jako teď má, ale nepřijde za ní, aby šla s ní ven, jako, to ne.

J: Třeba bydlí daleko, ne? Kde bydlí ta kamarádka?

M: A na azylu měla, právě. Tam holky chodily. To jí bavilo. To bylo takový veselejší tam. A tady voni většinou se doma nudí.

J: Hmm. A co se jim tam nelíbilo, co myslíte?

M: No já si myslí, že jako, že pro mě jako lepší tady, jo

J: Jo, ale jim, co se tam nelíbilo?

M: Jim se tam líbilo kvůli tomu, že se tam...

J: Ale co se jim nelíbilo?

M: Jako neřikam se jim nelíbilo, ale líbilo, kvůli kamarádky.

J: To jo. Takže nebylo nic, co by se jim nelíbilo?

M: Nenene. Jim se špatně tam nebylo.

J: Hmm.

M: A ještě chválila paní vedoucí, pořád mluví na paní vedoucí a na vás, ta druhá a ta...jak se menuje ještě ta třetí...

J: Paní Hladká?

M: Nonono, taky a taky.

R: Tlustá.

M: Si blbej. Ta tlustá, co jako furt marodila hodně. Ta nová.

J: Paní Zemanová.

M: Nonono. To je nejvíc a vedoucí taky, to jako nejvíc šly k malýmu. Se mu to líbilo, jako všechno. Žádná chyba tam nebyla. Sme byly rádi, sme tam byly sami. Prostě takový jiný sme tam byly. Malej teď, mami tady je nuda. Tady se mi to nelíbilo, sbal se mi věci a deme tam.

J: Hmm.

M: A proč tam? Říkam, tady je to lepší. Máme zahradu, prostě všechno. Né, tady nejsou, tam bylo hodně děti a bazén, prostě...

J: Jo, vy jste měli ten bazének.

M: Taky. Mamka se to divila, ale tady sedí, leží, si hraje v pokojíčku, sem jí udělala pokojíčku, aby si holka měla, se tam právě učí. Je to špatný, že ona nemá kamarádky.

J: Hmm. A co si myslíte, že je pro ně doma? Když se řekne doma, domov, tak co to pro ně znamená? Co to znamená pro Evičku a co to znamená pro Filípku?

M: No tak to takhle, když je doma jako, tak...

J: A co on si představí, když se ho zeptám, Filípku, co si myslíš, že je domov?

M: No?

J: Co on mi odpoví? Co si myslí, že je domov?

M: No co řekneš, lásko třeba? (mluví na syna) Líbí se ti tady doma nebo něco?

Nebo na ten azyl?

F: Azyl.

M: A proč jako?

F: Protože...

M: Proč jako protože? Musíš mluvit lásko.

F: Protože tam sem měl kamarádi.

M: No, já to říkám. Kamarádi. A tady se ti nelíbí, když si doma?

F: Taky.

M: Taky. Ale tady je nuda, vid' někdy.

J: A proč se ti líbí tady? Filípku, co se ti tady líbí?

F: Mně se líbí azyl a tady.

J: A tady se ti líbí co?

F: Zahrada.

J: Zahrada.

M: Jim se taky líbilo, říkala i vona, jak vedoucí něco udělala pro děti. Co ste byly? Na plaveček, no...

J: Na plavečáku.

F: Jo.

M: Soutěž, nějaký udělali, už si nepamatuju, no...se jim to hodně líbilo prostě. Byly takový jiný děti prostě. Jo. A je mi líto, když sou doma prostě, já se taky nudim, poslední dobou, tam sem měla nějaký kamarádky, šli sme na kafe na zahradu, jo...

J: Hmm.

M: Tak nějak rychlejší to bylo, ale tady úplně takový, já nevim.

J: Hmm. Před tím to bylo lepší.

M: Nonono. Na návštěvu tady přide babička, jo ta jako někdy přijít, on jí říká bábo, ale jinak prostě na azyl nám se líbilo.

J: A jak si zvykly?

M: Hodně sme si zvykly právě tam.

J: A rychle si zvykly? Nebo se jim stýskalo? Bylo jim smutno?

M: Tady byly jako zvyklí, ale hodně se nám stýskalo jako po vás. Hodně.

J: Jo? Ale když jste se nastěhovali tam? Jak si zvykly na ten azylový dům?

M: Jako vod začátku?

J: Od začátku.

M: No jako mně to mrzelo takhle, trochu...

J: Ale děti hlavně...

M: Děti taky, nebyly zvyklí, byly zvyklí jako větší mít doma. Pak sme si na to zvykli a bylo to fajn. My sme si řekli, konečně jako neslyšíme vod něho jako kravál, to sme chtěli právě, to sme si hodně přáli, i děti, a jak sme šli spát večer, tak trochu sem měla jako strach jako víte.

J: Hmm.

M: Poprvé, pak už bylo druhý třetí den a děti zvykly rychle. Já sem si nestěžovala, protože mě bylo tam dobře.

J: Hmm.

M: Děti taky, vid' beruško. (na dceru)

- chvíli se bavíme, že nedaleko bydlí vedoucí azylového domu a jak je v azylovém domě

M: Nám slibovala paní vedoucí, jak bude karneval, tak vás pozveme prostě, už se těšíme, jak tam pudeme. Holka mě furt ptá, pojd' mami deme se podívat na azyl. Vždycky dem kolem na technický, třeba Hůdová něco potřebuje, tak já tam du. Tak sme tam byly, vid', tam byla Maruška, sme si povídali tak trošku...

- vypráví, že jsou děti stále nemocné

J: Kde myslíte, že by chtěly děti bydlet, až budou dospělí?

M: Jako jak myslíte?

J: No jestli by chtěly barák, nebo byt nebo kde by chtěly bydlet?

M: Nějakej barák říkal malej, velkou zahradu, jako třeba bazén do toho dát.

J: Hmmm. A kde myslíte, že by chtěla Věruška bydlet, až bude velká.

E: U mámy.

M: U mámy? U mě? Kecáš.

E: Ne.

- povídá o svém bývalém manželovi, že má ženskou, pije, neplatí alimenty, napadl ji, děti nechce vracet z návštěv a teď už se asi tři měsíce neozval

Rozhovor č. 14 – Rozhovor s Gáborem

J = Jana Ondrášková

G = Gábor

J: Ty jsi bydlel kde, než jsi přišel sem do azylového domu?

G: Ve Vimperku.

J: Ve Vimperku. U strejdy a jeho nové přítelkyně. Že jo?

G: (kýve hlavou)

J: A jak se ti tam líbilo, ve Vimperku? Co?

G: Dobrý.

J: Co se ti líbilo ve Vimperku u strejdy? Co se ti tam líbilo?

G: Já...všechno no, skoro.

J: A co skoro? Co se ti tam nelíbilo?

G: (mlčí)

J: Neboj se, tady nemůžeš odpovědět špatně☺.

G: To je těžký.

J: Ani to nikomu nebudu říkat, co mi povíš.

G: ...Já nevím, různý...

J: No co se ti nelíbilo?

G: (mlčí)

J: Třeba stará televize se ti nelíbila, sedačka v obývací místnosti nebo co?

G: Já nevím.

J: Nevíš? Něco se ti nelíbilo, ale nevíš co.

G: Hmm.

J: Tak, dobře. A když jsi jezdil do azylového domu, tak jak se ti líbilo tady?

G: Hm dobrý.

J: Dobrý? Co se ti tady líbilo, když jsi sem jezdil?

G: Všechno.

J: Všechno? Co nejvíc?

G: Dům.

J: Proč jsi sem jezdil rád? Jezdil jsi sem rád?

G: (kývá hlavou)

J: A proč?

G: Za taťkou.

J: No, jasný. A co se ti tady nelíbí? U nás.

G: Nic.

J: Nic? Nic tu není. Kdybys měl kouzelnou hůlku a mohl jsi na něco ukázat a řekl, tohle chci jinak, co by to bylo? Co bys začaroval?

G: Já fakt nevím.

J: Co, určitě něco by se našlo, ne?

G: Možná.

J: Já bych také určitě dokázala vymyslet, co bych tady začarovala. Tak co bys začaroval?

G: To nevím, to...

J: Co, neříkáš si, a já bych chtěl, aby tohle bylo takhle...

G: Ehne.

J: Ne?

G: (vrtí hlavou)

J: Ne? To jsi takový skromný kluk, jo? Teda, takhle skromná já nejsem. Máš tady kamarády v azylovém domě?

G: (kýve hlavou)

J: Jo? Přímo tady v azylovém domě nebo vedle v baráku?

G: Tady dole.

J: Dole? A ty vlastně jsi teďka i měnil školu, jak jsi sem přišel. Znáš někoho z té školy už, jak budeš chodit? Znáš tam nějaký lidi?

G: Jo.

J: Jo? A vědí, že jsi tady v azylovém domě? Že tady máš taťku, že tady bydlíš?

G: Chodím dole z bytu.

J: Jo, a s nima budeš rovnou chodit i do stejné třídy?

G: (kýve hlavou)

J: Jo? A co na to říkají, že jsi v azylovém domě?

G: Dobrý.

J: Nic, je jim to jedno.

G: (kýve hlavou)

J: Jo? Je to tady jiné než v tom Vimperku?

G: (kýve hlavou)

J: Jo? V čem je to jiné?

G: Je to tady lepší.

J: V čem je to lepší?

G: Tu mám kamarády.

J: Ve Vimperku jsi neměl kamarády?

G: Trošku ne.

J: Trošku ne? A tady trošku jo?

G: (kýve hlavou)

J: A co je pro tebe domov? Co je doma? Když si představíš doma, jak by mělo doma vypadat? Co to je?

G: Nevim.

J: Nevíš? Když jseš...kde jsi doma?

G: Tady.

J: Tady? A proč tady? Proč jsi tady doma a ne ve Vimperku?

G: Já nevim.

J: Kde se cítíš ty doma?

G: Tady.

J: Tady. A co dělá ten domov tím domovem? Proč tady se doma cítíš, a ve Vimperku ses necítil doma?

G: (hluboký povzdech)

J: Zkus vymyslet.

G: (mlčí)

J: To jsou těžké otázky vid'?

G: (mlčí)

J: Co, nevíš?

G: Nevim.

J: A co sociální pracovnice, jak tady jsou?

G: Dobrý.

J: Dobrý? Co nevadí ti, že tady jsme, a že tady máš takhle to...

G: Ne.

J: Že chodí večer vždycky na návštěvu?

G: Ne

J: Ne? Jak sis tady zvykl? Když jsi sem na víkend vždycky jezdil?

G: Dobře.

J: Jo? Zvyknul sis a nestýskalo se ti po Vimperku?

G: (kroutí hlavou)

J: Ne? A teďko se ti nestýská po Vimperku? Nechtěl by ses tam vrátit?

G: (kroutí hlavou)

J: Nechtěl?

G: (kroutí hlavou)

J: Ne? Proč ne?

G: Sem chtěl tady.

J: A víš, co budeš dělat, až budeš dospělej?

G: (krčí rameny)

J: Nemáš žádný přání, co bys chtěl dělat?

G: Nevim.

J: Nevíš? Nemáš žádný přání? Kluci chtějí být popelářem nebo kosmonautem...Co, čím bys chtěl být, až budeš velkej kluk? Dospělej. Bagristou...

G: Já nevim.

J: Nevíš?

G: To je těžký.

J: Nemáš žádný přání, co chceš dělat, až budeš dospělej.

G: Ještě nevím.

J: Ještě nevíš. A kde bys chtěl bydlet, až budeš dospělej?

G: To nevím.

J: To také nevíš☺? Nemáš žádný přání?

G: (vrtí hlavou)

J: Ne? Žádný sny?

G: (vrtí hlavou)

J: Na jak dlouho myslíš, že jsi tady v azylovém domě? Jak dlouho myslíš, že tady budete bydlet s taťkou?

G: To nevím, tak...to já nevím.

J: Tipni si, kolik si tak myslíš?

G: To táta ví, já ne.

J: Hmm. Kdybys mohl teď někde bydlet, kde bys chtěl bydlet? Kdyby sis mohl vybrat, že teďka, ...zítra se stěhujete, tak kam...nebo kde by si chtěl bydlet od zítřka třeba? Co by bylo důležité, kdyby ses rozhodoval, kde budeš bydlet?

G: Myslím, že by to bylo jedno.

J: Jo? A co je hlavní, na tom bydlení? Když bydlíš, tak... tak co je pro tebe hlavní? Jestli tam máš pokojíček třeba? Nebo něco jinýho?

G: Hmm.

J: Co je důležité, abys byl spokojenej, když někde bydlíš? Pro tebe?

G: Pokoj...

J: Jo? A dyť tady zrovna žádněj nemáš?

G: To je jedno.

J: Tak co je na tom tady dobrého, když jsi tady?

G: (mlčí)

J: Co, nevíš? A chybí ti někdo z Vimperka, nějaký kamarád, kterého jsi tam měl a teď už ho nevidáš?

G: Ehne.

J: Nechybí? Ne? Tak jo, tak já ti děkuji. Hotovo.

Rozhovor č. 15 – Rozhovor s otcem G

J = Jana Ondrášková

O = otec G

- u rozhovoru je přítomna i přítelkyně otce G (paní H.), která se také na výchově a péči o Gábora podílí

J: Takhle, Gábor, že jo, bydlel jinde, než jste bydlel vy. Vy jste spolu nebydleli, on bydlel u...babičky.

O: U švagra, u švagra, u sestry...

J: U švagra, u sestry...co myslíte, že se mu líbilo nebo nelíbilo, tam jak bydlel u té sestry?

O: Ty jo, jak bych to řek. Protože, co sestra umřela, tak to, jak před tím žila, to bylo dobrý jo. Protože ta se o něj starala, všechno.

J: Hmm.

O: No jak zemřela, tak von už prostě neměl, nejevil o něj zájem, no. Von si našel vlastně novou přítelkyni, ne? A ta už vůbec ne. Tak co tam měl dobrý, akorát ty kamarády že s nima chodil ven, tak no.

J: Takže co se mu třeba nelíbilo vyloženě, když byste to nějak...

O: No, že na něj nadával, prej to je...jak to mám říct...

H: Družka.

O: Jo vlastně, švagrovo družka.

J: Hmm. Takže nějaké prostředí rodinné...

O: To vůbec.

J: Takže...neměl pocit rodičů...

O: Dokud žila sestra, tak jo. Ale jak zemřela sestra, tak ne.

J: Takže mu chyběl nějaký blízký člověk.

O: No, přesně tak.

J: A dobrý byli teda ty kamarádi...

O: No.

J: ...nebo, jak jste říkal. Dobrý. On sem, že jo, teď už jezdil na víkendy, tak to trošku zná. Co si myslíte, že se mu v azylovém domě líbí. Jestli je něco, co se mu líbí.

O: Určitě.

J: A co se mu tedy tady líbí?

O: Já...no tak, že je tady vlastně s náma, že jo. Se mnou, tady s ní. No a říkal vychovatelky, že se mu tady líbí, to všechno, no.

J: Jo?

O: No. To říkal už tamtej, paní sociální, paní Bláhovej.

J: Jo?

O: Hmm. Že jste si tady na něj zvykli, a že ho máte rádi.

J: Jo? Tak to je docela.

O: Jo.

H: On se tady cítí jinak než tam.

O: On se tady cítí doma, no. Jako že je s náma, no.

J: Když jsme se dotkli toho domova. Co si myslíte, že to pro něj je domov? Když řeknu...když se ho zeptám, co je pro tebe domov, doma, co...co jako...co to je?

O: Jako, s tátou, že je...

H: Tak.

O: ...já nevim, jak to mám říct.

H: Přejde ze školy, a přide sem, kde má tátu.

J: Jo, takže osoba, rodina...

H: Tak.

J: ...lidí, se kterými je mu dobře.

H: Ano.

O: Že tady vlastně může jít, vzít si co chce (mávně rukou k ledničce), a tam nemoh.

H: Sem může do ledničky, do kredence, vzít si co chce.

O: Tam prostě nemoh.

J: Jo.

H: Tam... von se necejtil jako doma. Von nám říkal, tam je jako na návštěvě.

J: Hmm. A co by třeba chtěl jinak, tady v azylovém domě? Nebo...co se mu tady nelíbí? A co by případně tedy chtěl, nějak jinak?

O: To vůbec nevim. To sem se neptal.

J: Jestli máte pocit...

H: To byl ten začátek, protože my sme nevěděli, že vlastně může jít i sám ven, jo.

J: Hmm.

O: Může jo? (kývu hlavou)

H: No a von potom...von může i sám ven.

O: No, to jo.

H: No a to sme měnili ten pokoj, abysme na něj viděli, ne (přestěhovali se do pokoje, který má okna na ulici).

J: Hmm.

O: No to jo.

H: Ze začátku my sme ho vlastně nepouštěli ven. Jenom když šel s nim tak to...ale jinak může bejt venku s dětma.

O: A je jinak spokojenej.

H: Si může hrát. Ale jinač...

O: Je spokojenej.

J: Jináč, nemáte pocit, že by něco jiného...

O: Né, líbí se mu tady všechno.

J: Jo? No tak on je tady teď krátce, ale jestli mu chybí někdo, s kým se tam kamarádil, v tom Vimperku a koho tady nemá?

O: Prosim?

J: Jestli mu chybí někdo, s kým se kamarádil ve Vimperku...

O: To asi ne.

J: ...a teď ho tady nemá.

O: Von měl každou chvíli jinýho kamaráda.

J: Jo? Neměl nějak stálýho?

O: Měl stálýho a ten dělal lumpárny, tak mu to zakázal, ne švagr. No a pak zas, to si našel nějakýho staršího...

H: Ale to voni se stejně stýkali ve škole, chodili...

O: No, jasný...

H: ...do jedny třídy, jo.

J: Hmm. **A má třeba tady nějaké kamarády? Nevíte?**

O: **Tak tady dole má bratrance, ne.**

J: Já nevím, jo?

O: No. Vod tý...

J: Tak předpokládám, že toho znal, než se sem nastěhoval, ne?

H: No jasně☺.

O: **No, má i babičku dole.**

J: **A ještě někoho?**

H: **Má tety, co tady bydlej...**

O: Tady dole jak bydlí Kýla ne? Jak se menuje Kýla...

H: Roman, ne?

O: ...ale dál.

H: Lacko.

O: No Lackovi, ne... vod tý Andrei, to jsou jeho bratrance, ne.

J: Hmm. **Takže tady má kamarády?**

O: **Tady naproti taky má ještě.**

J: **A znal je tedy všechny už než se sem...**

O: **Jo.**

J: **...nastěhoval.**

H: **On zná všechny děti tady.**

O: **To je jeho teta, ne, Andrea a naproti ta Lucka, to je taky jeho teta.**

H: **On s těma dětma byl pořád, vlastně skoro.**

J: Hmm.

O: Jó.

H: Když jsme si ho brali domů, tak...

O: To je jeho rodina vlastně no.

J: Teď je zas taková otázka, no jako, děti vědí ve škole...to asi nemá smysl se ptát, jestli vědí, kde bydlí, protože...

H: No, to asi ne. Oni vědí, že je ve Strakonících, ale kde...

O: No.

J: No tak a tady ještě nezačal chodit, tak to je ještě bezpředmětné, no otázka. Jestli si myslí, že...tak to už jste vlastně taky říkali, ale...**je to tady pro něj tedy jiné než před tím jakoby? Jiný než doma?**

H: No já si myslím, že je to pro něj jiný.

O: No tak je to pro něj změna velká, protože...určitě.

H: A určitě než se srovná, než si tady zvykne, než to...

J: No, jak si zvyká? Co třeba...na co si zvyká špatně, nebo...?

H: Já nevím. Tak já sem s ním pořád, mně to tak nepřide.

O: Hmm.

H: A teď jak vlastně začne chodit do té školy, tak uvidíme, no. Mně se zdá pořád stejnej.

O: Tamto byli pro něj vlastně úplně cizí lidi, ne...

J: Hmm.

O: ...**no a nebyl furt se mnou, a to člověk taky psychicky vlastně deptá, že jo. Proto jestli možná tak zlobil.**

J: Hmm.

O: No uvidíme teď. Bude se mnou. Tak jestli se...

H: Tak on se sem těšil. On se sem těšil, jo. **Když jsme ho sem vzali minule, ne...**

O: Hmm.

H: ...**tak on nechtěl ani zpátky.**

O: Tam von mu povoloval vlastně všechno, švagr ne. Říkal, já mu nic nezakazuju, ne. To je blbost ne.

J: Hmm.

O: Takže von tam moh dělat, co chtěl, že jo. To nejde.

H: Jako mně se nezdá, že by se změnil. Mně se zdá, že je furt stejnej, ale ...no uvidíme dál...to bude.

O: Já sem mu řek svoje, jak bude ve škole zlobit, tak má konec.

J: Hmmm. A ještě takhle, víte, co by chtěl jednou dělat, až bude velkej, až bude dospělej?

O: On mi říkal policajtem, že chce být.

J: Jo?

O: Já sem mu řek, se musíš učit. Von má prospěch dobrej ve škole, ne.

H: No jenom to chování, no.

O: Von má jeden z nejlepších prospěch. Učení všechno, jo.

H: Je takovej...ráznější.

O: Jeden z nejlepších žáků tam byl.

H: Von si nenechá nic líbit.

O: Akorát že, tak...no.

J: A kde by třeba chtěl bydlet, až bude dospělej? Jestli má nějakej sen o...

O: Tudle sme spolu mluvili o tom tady v posteli, my to vykládal, že chce jako ten, až bude velkej, že mi koupí ten byt a tak, auto...jo, že si našetří, že si koupí byt sám, no.

J: Jeden vám a jeden sobě?

O: No.

J: To máte dobrý, to...hled'te si ho.

O: Von říká, že až budu úplně starej, tak si mně veme k sobě.

J: No, tak to je dobrý.

O: No, sme si tak povídali.

J: Tak jo, takhle to asi stačí. Děkuji.